

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Martin Langner

CULPA IN CONTRAHENDO

Diplomová práce

Olomouc 2012

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Culpa in contrahendo vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 31. 12. 2012

.....
Martin Langner

Tímto bych chtěl poděkovat JUDr. Filipu Melzerovi, LL.M., Ph.D. za odborné vedení, pomoc a podnětné rady k vypracování této diplomové práce.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	4
ÚVOD	5
1. VÝKLAD POJMŮ	6
1.1. Úvodní vymezení	6
1.2. Dobré mravy	8
1.3. Princip poctivosti	12
1.3.1. Neminem Leadere	16
1.4. Zásada autonomie vůle resp. smluvní svobody	17
1.5. Poměřování principů	18
2. VYMEZENÍ POJMU CULPA IN CONTRAHENDO	19
2.1. Předsmuvní odpovědnost?	19
2.2. Obsah pojmu	21
2.2.1. Culpa in contrahendo v německém BGB	21
2.2.2. Culpa in contrahendo v rakouském ABGB	32
2.2.3. Culpa in contrahendo v evropských smluvních projektech	38
2.3. Shrnutí srovnávací kapitoly	46
3. CULPA IN CONTRAHENDO V ČESKÉM PRÁVU	49
3.1. Relevantní ustanovení českého soukromého práva <i>de lege lata</i>	51
3.1.1. Analýza ust. § 415 OZ	51
3.1.2. Ostatní relevantní ustanovení	53
3.2. C.i.c. a třetí osoby	59
3.3. Předpoklady a následky porušení předsmuvního závazku	60
3.4. Závěry v českém soukromém právu <i>de lege lata</i>	62
4. CULPA IN CONTRAHENDO V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU	62
4.1. Obsah povinnosti jednat poctivě v předsmuvním stadiu v NOZ	64
4.2. C.i.c. a třetí osoby v NOZ	67

4.3. Předpoklady a následky porušení předsmulvních povinností	67
4.4. Závěry úpravy c.i.c. v NOZ	68
5. ZÁVĚR	68
SEZNAM LITERATURY	70
ABSTRAKT/SUMMARY	76
KLÍČOVÁ SLOVA/KEY WORDS	76

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ABGB Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (rakouský občanský zákoník).

BGB Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník).

BGH Bundesgerichtshof (Nejvyšší soud SRN).

C.i.c. Culpa in contrahendo.

ESD Soudní dvůr Evropské unie (Evropský soudní dvůr).

EU Evropská unie

DCFR Draft Common Frame of Reference (Návrh společného referenčního rámce).

OZ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ObZ zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

NOZ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

NS ČR Nejvyšší soud České republiky.

OGH Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud Rakouské republiky).

OLG Oberlandesgericht (Vrchní soud SRN).

PECL Principy evropského smluvního práva.

ÚS ČR Ústavní soud České republiky.

ÚVOD

Culpa in contrahendo se v posledních letech stává v České republice vděčným tématem akademických diskuzí, článků i publikací. Děje se tak na základě různých podnětů od soudní judikatury či kodifikací nového soukromého práva. Problematika culpae in contrahendo byla již na začátku minulého století „objevena“ Rudolfem von Jheringem v díle *Culpa in Contrahendo oder Schadenerstaz bei nichtigen oder nicht zur Perfection gelangten Verträgen*, ve kterém se autor pokusil odpovědět na otázku, zda zavinění neplatnosti smlouvy, ačkoliv výslovně není protiprávní, zakládá povinnost nahradit škodu druhé smluvní strany. Tehdejší problematika rozporu skutečné vůle a jejího projevu a tím zásahu do právní sféry kontrahenta je stále aktuální a je logické, že s touto otázkou se nedílně pojí i problematika výkladu jednání, jeho poctivosti, ochrany slabší strany, rozsahu náhrady škody a stanovení obecných předpokladů dále aplikovatelných.

Téma culpa in contrahendo je tedy nesmírně široké, provázané s ostatními instituty soukromého práva, včetně principů a hodnot, na kterých soukromé právo stojí. Z tohoto nepřeborného propletence hodlám přispět svojí diplomovou prací **k identifikaci základních principů a hodnot, na kterých úprava předsmulvních povinností ve vyjednávacím procesu stojí.**

Jde-li o hodnoty soukromého práva, je bez diskusí, že se prakticky od vzniku evropské civilizace nemění. Postulát, že smlouvy se mají dodržovat nebo, že způsobená škoda má být odčiněna platí od nepaměti ve všech evropských národech bez přestávky a nemá valného smyslu o nich pochybovat. Některé otázky jsou dokonce reakcí na faktický stav (např. ve vyjednávání) a rovněž nemá smysl tvrdit, že vyjednávání o smlouvách se v Evropě liší stát od státu. Z tohoto důvodu je důležité odpovědi na některé otázky srovnávat se zahraniční úpravu a nemá smysl vytvářet vlastní právní rámce bez patřičného opodstatnění, proto se v předkládané diplomové práci pokouším pomocí metod analýzy, syntézy, indukce, dedukce a především komparace odpovědět na otázky **důvodu legitimacy úprav předsmulvních povinností a definice podmínek odpovědnosti.**

Použitá metoda komparace se jeví vzhledem k tématu a jeho rozpracování v domácích podmínkách jako užitečná a nutná zároveň. Dílčím úkolem komparace je pak **objasnění obsahu předsmulvních povinností ve vyjednávacím procesu a určení jejich rozsahu.**

Práci jsem rozdělil na 5 obsáhlých kapitol, přičemž jsem považoval za nutné nejprve vysvětlit základní pojmy, které s úpravou *culpa in contrahendo* úzce souvisí a jejich správné pochopení je nutné k explikaci institutu *culpa in contrahendo*. Dále jsem se pokusil vymezit obsah a rozsah *culpa in contrahendo* a jeho následnou úpravu v českém právu. Vzhledem k tomu, že práce vznikala z velké části v mezidobí přijetí nového občanského zákoníku, je stávající účinná úprava označena jako *de lege lata*.

1. VÝKLAD POJMŮ

1.1. Úvodní vymezení

Nelze začít výklad o *culpa in contrahendo* jinak než vymezením základních pojmů, se kterými bude nadále pracováno. Nečiním tak z lehkovážnosti, ale s vědomím, že některé z těchto pojmů nejsou českou právní vědou správně vystiženy¹, některé jsou užívány *promiscue*² ačkoliv to svědčí o nepochopení těchto pojmů.

Chtěl bych v úvodu výkladu upozornit, že celá práce je postavena na snad již bezesporné myšlence, že právo není tvořeno jen souborem platných právních norem, ale že právo samé je tvořeno i principy (zásadami)³, které odrážejí hodnotový, ideový obsah norem příslušného společenství osob. Tyto principy nejsou součástí právního řádu pouze z toho důvodu, že jsou jakýmsi abstraktem platných právních pravidel, či jen proto, že je zákonodárce explicitně zmínil v konkrétním právním předpise, ale z toho důvodu, že jsou vlastní demokratickému právnímu řádu jako celku. V tomto pojetí lze vysledovat psané i nepsané principy, které jsou součástí právního řádu. Lze nicméně přisvědčit názoru Holländera, že ústavou lid konstituuje dokument institucionalizující soustavu základních a obecně akceptovaných hodnot⁴, a tyto hodnoty jsou vyjádřeny v ústavních principech, které prozařují do jednoduchého

¹ SEDLÁČKOVÁ, O. Letters of intent neboli dopisy o záměru, *Bulletin advokacie*, 1998, č. 10, s. 43

² KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVORÁK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné 1*. Praha: ASPI, 2005, s. 53 a násl, dále např. srov. HANDLAR, J.: Pojem přirozených zásad právních v návrhu obecné části nového občanského zákoníku. *Právník*, 2006, č. 12, s. 1378

³ Jsem si vědom dělení pojmů principy a zásady některými autory, zpravidla na nadodvětvové či obecné principy a na zásady platné pouze pro určitý obor či disciplínu, nevidím však i vzhledem k úzu v posledních letech valného významu k tomuto dělení srov. HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*, 1. Vydání, Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 11 naopak k pojmům princip a jeho odlišení od pravidel (právních norem) srov. Především dílo: DWORKIN, R., *Když se práva berou vážně*. Praha: Oikoymenth, 2001, kapitola 2, s. 34 a násl.

⁴ HOLLÄNDER, P., *Filosofie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 157

práva. S tímto pojetím práva pracuje ostatně nejen soudobá právní věda⁵, ale dlouhodobě především Ústavní soud České republiky⁶. Bez nároku na úplnost přitom principem rozumím nejobecnější normy chování, které obsahují zpravidla vyšší hodnoty právního řádu a jsou velmi často zaměřeny na cíle, jichž se má dosáhnout, hovoří se o příkazech k optimalizaci⁷, a teprve vyústěním principu (tedy optimalizací i vzhledem k ostatním principům) lze dosáhnout příslušného právního pravidla. Zjednodušeně lze říci, že za principem vidím normativní vyjádření chráněné hodnoty.

Právní věda rozděluje principy podle míry své abstraktnosti, obecné závaznosti na obecné principy, principy práva soukromého či veřejného a odvětvové principy. V některých následujících případech se může zdát, že se hovoří pouze o odvětvových principech, zásadách, mám ale za to, že jde o principy vlastní celému právnímu řádu jako celku, bez kterých si nelze představit smysluplnou konstrukci právního řádu.

Zpravidla jsou zásady definovány jako vůdčí právní ideje, které prostupují určitým právním odvětvím či obecně právním řádem společenství, vyjadřující smysl a základ právní regulace⁸. Poslání principů je v obecné rovině připisováno jednak jako stabilizační a paradoxně zároveň korektivní funkce přílišné tvrdosti zákona. V neposlední řadě plní principy a zásady interpretační a aplikační vodítko, zejména při objektivně teleologickém výkladu práva, teleologické redukci či při soudcovském dotváření práva.

Stabilizační funkcí zásad se má na mysli v dynamicky se rozvíjejícím právním systému ukotvení základních hodnot, které přetrvávají nezávisle na narůstajícím počtu právních předpisů a jejich změnách. Korektivní funkcí se myslí nejenom obrušování příliš ostrých hran právní normy, vyvolané nemožností zákonodárce

⁵ KÜHN, Z., *Aplikace práva ve složitých případech*, Praha: Karolinum, 2002, str. 2 nebo MELZER, F., *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*, 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009 s. 40

⁶ Viz nálezy Ústavního soudu o počítání času ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, bod IV/c: „...*Moderní demokratická psaná ústava je společenskou smlouvou, kterou se lid, představující ústavodárnou moc (pouvoir constituant), ustavuje v jedno politické (státní) těleso, zakotvuje vztah individua k celku a soustavu mocenských (státních) institucí. Dokument institucionalizující soustavu základních obecně akceptovaných hodnot a formující mechanismus a proces utváření legitimních mocenských rozhodnutí nemůže existovat mimo veřejností akceptovaného kontextu hodnot, spravedlnostních představ, jakož i představ o smyslu, účelu a způsobu fungování demokratických institucí. Jinými slovy nemůže fungovat mimo minimálního hodnotového a institucionálního konsenzu. Pro oblast práva z toho plyne závěr, že pramenem práva obecně, jakož i pramenem práva ústavního, a to i v systému psaného práva, jsou rovněž základní právní principy a zvyklostí*“

⁷ ALEXY, R. Zum Begriff des Rechtsprinzips. In: *Recht, Vernunft Diskurs, Studien zur Rechtsphilosophie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1995, s. 197, 198 cit. dle MELZER, F., *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*, 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009 s. 50

⁸ HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*, 1. Vydání, Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 12

právně uchopit veškeré možné lidské chování, které přinese budoucí rozvoj společnosti, technologií apod. pomocí eticko-morálního hodnotového korektivu, ale také samotným normativním významem, není-li konkrétní otázka řešena výslovně právními normami. Interpretační a aplikační funkce neslouží jen jako výše popsany regulativ, je zároveň praktickým průvodcem legislativního orgánu, kterého se musí při tvorbě nových právních předpisů držet.

Chápeme-li tedy principy, zásady tímto způsobem, je nutné přistoupit k jejich uchopení a jejich vzájemném odlišení, neboť se jedná o zásady, které prostupují nejen kontraktační fázi, ale jako červená nit se táhnou celým soukromým právem a nelze bez nich tedy správně explikovat institut *culpa in contrahendo*.

1.2. Dobré mravy

Odhlédneme-li od neshody o pojetí dobrých mravů jako zásady či jako generální klauzule, zjistíme, že v určité podobě se dobré mravy vyskytují ve všech nám blízkých právních řádech⁹. Je to přirozeně dáno historickým vývojem, kdy římskoprávní *boni mores*, byly základem pro všechny pozdější soukromoprávní kodifikace. Historicky původní základ mají ale dobré mravy (stejně jako zásada zákazu zneužití práva, zákazu šikany nebo princip poctivosti) v řeckém učení o tom, co je slušné, vhodné a spravedlivé (*epieikeia*), tedy to z čeho vychází i zásada ekvity¹⁰. Až díly klasických římských právníků se původně nezávazné *mores*, tedy latinsky „*mravy, zvyky, obyčeje ve význam souhrnu etických, obecně zachovávaných a uznávaných hodnot předávaných předchozí generací jako vzory chování*“¹¹, dostávají do prétorského práva a stávají se závaznými pravidly. Dobré mravy především sloužily jako korektiv tvrdosti, asociálnosti a amorálnosti při formálním rozhodování o právu. V tomto smyslu se prosadily *boni mores* také do civilních kodifikací 19. století¹², snad vyjma francouzského *Code Civil*.

⁹ SALAČ, J. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu*, 2. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 25 a násl.

¹⁰ BEDNÁŘ, V. In ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 1. svazek § 1 – 487. Praha:

Linde, a. s., 2008, s. 844, bod III. 1

¹¹ BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1981, s. 229.

¹² Op. Cit. sub 8, HURDÍK, J. *Zásady soukromého ...*, s. 75. Tak například rakouský *Obecný občanský zákoník* (ABGB) obsahuje ust. § 879, kde pod sankcí neplatnosti zakazuje smlouvy proti dobrým mravům („*Ein Vertrag, der gegen (...) die guten Sitten verstößt, ist nichtig*“), *Německý občanský zákoník* (BGB) obsahuje ust. § 138, které stanoví neplatnost právního úkonu proti dobrým mravům

Dobré mravy jsou relativně neurčitým právním pojmem¹³, jehož definice není snadná a zpravidla se nechává na právní praxi. To, že v českém právním řádu chybí definice dobrých mravů, ovšem nepovažuji za pochybení zákonodárce, mám za to, že právě tak umožnil pružnou reakci na změnu v obsahovém vnímání tohoto pojmu. Ve shodě s Telcem¹⁴ a dalšími považuji za nutné odlišit pojmy dobré mravy a veřejná morálka, neboť se často uvádí, že jde o odraz mravů společnosti. S tímto pojetím však nesouhlasím.

Veřejnou morálkou „vystihujeme obsah veřejného mínění rozhodné části slušné společnosti o tom, co je nebo není veřejně pohoršlivé, aniž by to muselo být někomu na újmu“¹⁵ Ačkoliv se z této definice může zdát, že hledáme pouze jednu veřejnou morálku, nemyslím si, že to je možné. Veřejná morálka není zastřešující pojem pro celospolečenskou morálku, ale pouze její rozhodné části. Z toho vyplývá, že vedle této morálky může existovat ještě jiná morálka. Porušením této morálky tak v určitých společenských kruzích může znamenat hanebné nebo neslušné jednání a v jiných může zůstat bez povšimnutí. Jednotlivé morálky přitom nelze srovnávat prizmatem „vyšší“ nebo „dobré“ morálky, takovýmto srovnáním by hrozilo glajchšaltování a povyšování určitého mínění nad jiné a ve svém důsledku by vedlo k nivelizaci tohoto pojmu. Právě z tohoto důvodu jsem přesvědčen, že obsah pojmu dobré mravy je nutné hledat v systému kategorií vyššího hodnotového řádu, než je pouhá veřejná morálka a tímto zdrojem můžeme ve shodě s Hurdíkem chápat filozofii, zejména hodnotovou filozofii, která je schopná poskytnout konfrontaci se základními hodnotami lidské společnosti¹⁶. To samozřejmě nemusí nutně znamenat, že většinově přijímané standardy chování jsou odlišné od těchto hodnot. Dobré mravy definoval například německý meziválečný Říšský soudní dvůr jako „*cit pro*

(„*Ein Rechtsgeschäft, das gegen die guten Sitten verstößt, ist nichtig.*“). Naproti tomu, jak bylo zmíněno výše, francouzský Code Civil v čl. 1134 § 3 obsahuje pouze generální odkaz na obecný princip poctivosti a nikoliv zákaz jednání či smluv s dobrými mravy.

¹³ Hovoří se také o otevřených právních normách, které pro svoji vysokou míru obecnosti chrání společenské hodnoty, bez výslovných skutkových podstat. Tímto způsobem mohou pružněji reagovat na měnící se realitu společenských vztahů, ačkoliv použitím těchto otevřených právních norem se zákonodárce dobrovolně vzdal politické odpovědnosti za vytváření práva více k tomuto: GRAF VON WESTPHALEN, F. Nalézání práva v souladu se směrnicemi a národní aspekty, *Právní rozhledy*, 2005, č. 21, s. 784, 785 nebo MELZER, F., *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*, 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009 s. 115, kde je správně poukázáno na podobnost s právními principy.

¹⁴ TELEC, I., Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek, *Právní rozhledy*, č. 1, 2011, s. 2

¹⁵ Tamtéž, s. 3

¹⁶ S tímto pojetím přichází HURDÍK op. Cit. sub 8, s. 78. Je vhodné zmínit, že toto pojetí není jediné a např. Kubeš shrnuje různá sociologická pojetí, která mají za cíl zkoumat morálku soudce, či názorů lidí apod. více: KUBEŠ, V., *Smlouvy proti dobrým mravům*, Orbis Brno: Praha, 1933, s. 100 a násl.

*slušnost a pravidla slušnosti, tak jak je uznávají všichni slušní a spravedlivě myslící lidé*¹⁷. Tímto pojetím se Říšský soud, podle mého mínění, právě vymezuje vůči nebezpečí ztotožňování dobrých mravů a veřejné morálky poukazem na slušné a spravedlivě myslící lidi.

Dobré mravy převažující nauka chápe jako mimoprávní normativní systém, který pramení z „*uznávaného mínění rozhodující částí společnosti, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být výkon práv tak, aby byl v souladu se základními a obecně respektovanými zásadami mravního řádu demokratické společnosti*“¹⁸. Lze nicméně spíše souhlasit s názorem Salačovým, že „**dobré mravy je třeba spíše chápat jako obecně uznávané minimum („společného jmenovatele“) společenských hodnot, nikoli jako jakousi „vyšší morálku“**“¹⁹. Z tohoto názoru vychází i Ústavní soud České republiky v níže uvedeném rozhodnutí, který nad podanou definicí ještě přikládá funkci dobrých mravů jako korektivu měnícího se v čase a místě: „...*dobré mravy jsou souhrnem etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a času, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu...*“ Přičemž „...*pojmem "dobré mravy" nelze vykládat pouze jako soubor mravních pravidel užívaných jako korektiv či doplňující obsahový faktor výkonu subjektivních práv a povinností, ale jako příkaz soudci rozhodovat v souladu s ekvitou (haec aequitas suggerit ...)*“, což ve svých důsledcích znamená nastoupení cesty nalézání spravedlnosti“²⁰.

Pozitivně právní rozměr získávají dobré mravy tím, že je na ně zákonnou úpravou odkázáno, nicméně i vzhledem k výše řečenému, lze spíše souhlasit s Kühnem, který nevnímá právo jako uzavřený systém vůči jinému normativnímu systému, naopak, jde-li o složité případy (*hard cases*) „...*používá soudce řadu nejrůznějších argumentů, z nichž některé mohou mít přímou spojitost s psaným právem, jiné*

¹⁷ HABERNUSTUF, H., Die formel vom Anstandsgefühl aller billig und gerecht Denkenden in Rechtsprechung des Bundesgerichtshofes, 1976, s. 12, cit. dle: SALAČ, J. *Rozpor s dobrými mravy...* op. Cit. sub 9, s. 10

¹⁸ ŠVESTKA J., In: ŠVESTKA J., SPÁČIL J., ŠKÁROVÁ M., HULMÁK M. a kolektiv, *Občanský zákoník I*, 2. vydání, Praha 2009, s. 65

¹⁹ SALAČ, J.: *Rozpor s dobrými mravy a se zákonným zákazem*, *Právní rozhledy*, č. 6, 2000, s. 252

²⁰ Nález Ústavního soudu České republiky sp. Zn. I. ÚS 643/04 ze dne 06.09.2005, N 171/38 SbNU 367

*zprostředkovanou nebo velmi zprostředkovanou, jiné mohou být zákonnému základu velmi vzdáleny a některé dokonce nemusí mít (přes odlišnou soudcovskou rétoriku) k psanému právu vztah vůbec žádný. Jde o nejrůznější argumenty obecným rozumem, hodnotové úvahy, úvahy o vhodnosti či účelnosti, argumenty operující obecnou či individuální spravedlností argumenty morální atp.,...*²¹

Z tohoto obecného vymezení obsahu tohoto pojmu lze přejít k jeho funkci. Dá se říci, že nejobecnější funkcí dobrých mravů, je vyjádření nejzazší možné meze uplatnění zásady autonomie vůle. Autonomie vůle subjektů je totiž ohraničena nejen kogentními ustanoveními zákonů, ale rovněž obecným zájmem na zachování určitého standardu chování, který je vyjádřen právě dobrými mravy. Konkrétní funkce dobrých mravů v soukromém právu není bohužel nijak systematizována a je tak vyjadřována pomocí okruhů zásahů českých vysokých soudů²². **Bezespору lze snad tvrdit, že se jedná zákaz výkonu šikanózního práva, zneužívání hospodářské převahy, excesy z využívání svobody rozhodování a nepřijatelné poruchy rovnováhy mezi vzájemnými závazkovými plněními**²³. Přitom šikanózním výkonem práva rozumím výkon práva, jehož účelem není dosažení práva (hospodářského výsledku), ale záměrné poškození jiného. Zneužíváním hospodářské převahy zase typicky zneužití dominantního postavení nebo zneužití postavení silnější strany. Mezi nepřijatelné poruchy rovnováhy plnění se typicky řadí lichevní smlouvy či nepřiměřené smluvní pokuty.

Z výkladu o dobrých mravech vidíme, že se často překrývá s pojmy jako slušnost, poctivost, zásadou ekvity atp. je proto na místě odlišit dobré mravy od jiného principu, zvláště u kontraktace důležitého, a to principu poctivosti. Toto odlišení je důležitým krokem k pochopení funkce ochrany poctivosti a nesměšování jeho funkce s funkcí dobrých mravů, které mnohdy vede k nesprávnému a příliš restriktivnímu výkladu principu poctivosti.

²¹ KÜHN, Z., *Aplikace práva ve složitých případech*, Praha: Karolinum, 2002, str. 36, stejně také RUBEŠ, P., dobré mravy v rukou soudců, In: *Pocita Martě Knappové k 80. Narozeninám*, Praha: ASPI, 2005, s. 335

²² Naproti tomu německá právní věda vytvořila skutkové podstaty rozporu s dobrými mravy, srov. SALAČ, J., opět. cit. sub 10, s. 244. V české judikatuře se zejména v obligačním právu jedná o smluvní pokuty, srov. Usnesení ÚS ČR sp. zn. III. ÚS 649/05, námitky promlčení ohledně výkonu nemravných práv srov. Usnesení ÚS ČR Sp. zn. II. ÚS 309/95, šikanózní výkon práv atp.

²³ SALAČ, J., opět. cit. sub 9, s. 224

1.3. Princip poctivosti

Princip poctivosti je jednou ze základních zásad kontinentálního právního státu v oblasti soukromého práva²⁴. Jedním z dokladů této významnosti je jeho zakotvení a užívání již v dobách klasického římského práva. *Fides* definuje Bartošek jako „víra, poctivost vlastní a důvěra v poctivost cizí, věrnost danému slovu, mravní povinnost všech lidí (nezávisle na římském občanství) splnit vlastní závazek, ať už je vyjádřený jakkoli. Proto se *fides* stala nosným pilířem všech právních vztahů mezi občany i neobčany a odtud je jednání základních tvůrčích prvků římskoprávního myšlení ... *Fides* jako přísná vázanost na vlastní prohlášení a vzájemná důvěra smluvních stran se označovala, ovšem tautologicky, jako *bona fides*“.²⁵ *Bona fidei* se vlivem prétorského práva založeného na ekvitě stala základním principem soukromého práva v době největšího hospodářského významu starověkého Říma.

Zde je na místě terminologické odlišení, *Bona fidei* je totiž překládána jako „dobrá víra“, která má ovšem v českém právním prostředí svůj zažitý význam ve smyslu: „Subjektivně mylné, ovšem v konkrétním případě omluvitelné, přesvědčení osoby o tom, že jedná v souladu s právem, resp. že svým jednáním nikomu nepůsobí újmu“²⁶. V této podobě je dobrá víra spojena především s nabytím práv nebo zproštěním povinnosti (*de lege lata* je součástí skutkových podstat např. vydržení, či pokud jde o rozsah vydání bezdůvodného obohacení). Na druhé straně se někdy hovoří *dobré víře v objektivním smyslu*²⁷, která ovšem není nic jiného, než princip poctivosti²⁸ o kterém je pojednáno níže.

²⁴ ZIMMEMANN, R., WHITTAKER, S., *Goog faith in European Contract Law*. Cambridge University Press, 2000, s. 11

²⁵ BARTOŠEK, M., opět. Cit. sub. 11, s. 154

²⁶ TÉGL, P., Poctivost a důvěra jako jeden ze základních principů evropského smluvního práva. In PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*, Praha: Karolinum, 2009, s. 101, v této souvislosti lze jen souhlasit Téglem, který rovněž pléduje pro odlišení pojmů a poukazuje na to, že *obecný jazyk vírou rozumí subjektivní přesvědčení o něčem, co ve skutečnosti může být, ale nemusí*. K tomuto pojetí dobré víry existuje také prakticky konstantní judikatura vysokých soudů, např.: Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 5. 2002 sp. Zn. 22 Cdo 1843/2000, publik. Pod č. C 1176.

²⁷ TÉGL, P., Poctivost a důvěra jako jeden ze základních principů evropského smluvního práva, opět. Cit. sub. 26, s. 101 a násl., nebo srov. HURDÍK, J., Dobrá víra, *Právník*, č. 5, 2007 s. 566

²⁸ Telec hovoří o principu poctivosti a důvěry, Hurdík o dobré víře jako mravní kategorii, ačkoliv se jedná o odlišné názvosloví, jedná se o totéž. Vzhledem k tomu, že nový občanský zákoník používá v této souvislosti pojmu poctivost, jeví se logické používat tohoto pojmu, srov. ust. § 6 NOZ

Je vhodné rovněž poukázat na fakt, že princip poctivosti není specifikem českého právního řádu, naopak se v podobě *Treu und Glauben* objevuje v BGB²⁹, v podobě *redlicher Verkehr*³⁰ v ABGB, který sice tuto zásadu označuje odlišně, rakouské vysoké soudy jí ovšem vykládají srovnatelně s německou *Treu und Glauben*³¹. Není asi překvapením, že i inspirační zdroje nového občanského zákoníku „*spojují výkon subjektivních práv a plnění právních povinností s kritériem čestnosti a absence zlé vůle i podvodného úmyslu. Tak tomu je např. v § 242 německého, čl. 7 španělského, čl. 2 švýcarského, v čl. 6:2 nizozemského občanského zákoníku atd.*“³² Dalším významným zdrojem kodifikace a promítnutím významnosti tohoto principu jsou „Principy evropského smluvního práva“ a „návrh Společného referenčního rámce“. DCFR uvádí princip poctivosti jako součást principu spravedlnosti, na kterém DCFR spočívá³³ (více srov. kap. 2.2.3.).

Jako otevřený právní pojem poctivost naráží na těžko vymežitelné ohraničení pojmu. Poctivostí nelze vymezit skutkovou podstatu, ale určit cíl, jakým je dospět žádoucí kvality jednání. Tégl³⁴ jeho obsahem pro oblast kontraktačního práva rozumí především

- (i) *povinnost brát v úvahu oprávněné zájmy druhé smluvní strany při negociaci o obsahu smlouvy a s tím související*
- (ii) *příkaz nezamlčovat, nezkrášlovat a nepřekrucovat skutečnosti relevantní pro správné rozhodnutí druhé strany, přitom správně podotýká, že tato povinnost se netýká jen předmluvní fáze, ale je účinná i po dobu trvání smlouvy a dokonce v čase její změny či zrušení. Krom této se jedná o*

²⁹ Srov. např. ust. § 242 BGB „*Dlužník je povinen plnit tak, jak to vyžaduje poctivost s ohledem na zvyklosti právního styku*“ v originále „*Der Schuldner ist verpflichtet, die Leistung so zu bewirken, wie Treu und Glauben mit Rücksicht auf die Verkehrssitte es erfordern.*“

³⁰ Srov. např. ust. § 914 odst. 2 ABGB „*S ohledem na význam a účinky takového jednání nebo opominutí, je nutné hledět na obyčeje a zvyklosti, které platí v poctivém obchodu (styku pozn. Aut.)*“ v originále „*In bezug auf die Bedeutung und Wirkung von Handlungen und Unterlassungen ist auf die im redlichen Verkehr geltenden Gewohnheiten und Gebräuche Rücksicht zu nehmen.*“

³¹ Srov. např. rozhodnutí sp. zn. 6 Ob 166/58 ze dne 17. 9. 1958 cit. dle: BALARIN, J., Poznámky k (absenci) principu dobré víry v návrhu občanského zákoníku, *Bulletin advokacie*, č. 1-2, 2011, s. 29

³² ELIÁŠ, K.; HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 267

³³ PECL je z velké části „promítnut“ do DCFR, proto pojednání pouze o něm, srov. DCFR s. 76. DCFR obsahuje mimo jiné definici poctivosti v Čl. I – I: 103 „*Výraz „dobrá víra a poctivé jednání“ (poctivost pozn. aut) odkazuje ke standardu chování, který se vyznačuje čestností, otevřeností a ohledem na zájmy druhé strany transakce nebo daného právního úkonu*“ v originále „*The expression “good faith and fair dealing” refers to a standard of conduct characterised by honesty, openness and consideration for the interests of the other party to the transaction or relationship in question.*“

³⁴ TÉGL, P., opět. cit. sub 27 s. 106

- (iii) *povinnost loajality, spolupráce, upozornění (informační povinnost) a předvídatelnosti druhým, včetně příkazu výkonu práva a povinností přiměřeným (rozumným, vhodným) způsobem.*

Balarin³⁵ vidí obsahem poctivosti velmi podobné postuláty a vhodně doplňuje příklady tzv. vedlejších povinností z německé judikatury (*povinnost věrnosti účelu smlouvy, povinnost ochrany právních zájmů spolukontrahenta, informační povinnost*), přičemž je pro oba autory společné, že za povinností loajality, spolupráce nevidí samozřejmě povinnost vyjednávat, nebo povinnost uzavřít smlouvu, nýbrž zprostředkování *poctivého, slušného, rozumného* vyjednávání neboli *legitimního očekávání okolí*. Z právě řečeného nelze nevidět, že **poctivostí se má na mysli jednak poctivé, slušné, očekávatelné jednání spolu s povinnostmi tomu náležejícími, ale také ochrana osob, které jednají v důvěře v poctivost osoby jednající**. Lze souhlasit s Melzerem³⁶, že osoby, vůči nimž je jednáno, mají právo spolehnout se na to, že je vůči nim jednáno poctivě. V této podobě se hovoří o oprávněném (legitimním) očekávání, kdy jestliže „někdo svým chováním navodil oprávněné očekávání určitých skutečností jiným, musí strpět právní ochranu očekávání jiného, jež sám navodil.“³⁷

Po výkladu dobrých mravů vidíme, že jistá podobnost svádí k záměně s tímto principem, a to už jen z toho důvodu, že oba často fungují jako korektiv nevhodného, neslušného jednání osob. Je pravda, že oba systémy obsahují hodnotový rozměr, ale je zřejmé, že dobré mravy obsahují jakýsi požadavek minimálního standardu chování, kdežto **poctivostí se tento minimální standard překračuje „...protože vychází z předpokladu existence nějakého zvláštního vztahu a tím i vyššího požadavku důvěry a připravenosti k loajální součinnosti“**³⁸. Není to pouze větší rozsah tohoto principu, dalším odlišným znakem od dobrých mravů je také fakt, že **dobré mravy korigují výsledek jednání, zatímco poctivost zpravidla průběh takového jednání**. Lze tedy podle mého názoru soudit, že ačkoliv jsou oba pojmy rozdílného rozsahu a funkcí, že **dobré mravy jsou komponentem poctivosti. Ne každé jednání v rozporu s principem poctivosti je také v rozporu s dobrými**

³⁵ BALARIN, J., Poznámky k (absenci) principu dobré víry v návrhu občanského zákoníku, *Bulletin advokacie*, č. 1-2, 2011, s. 27

³⁶ MELZER, F., *Právní jednání a jeho výklad*, Brno: Václav Klemm – vydavatelství a nakladatelství, 2009, s. 28

³⁷ TELEČ, I., opět. cit. sub 14, s. 3

³⁸ LARENČ, K., *Lehrbuch des Schuldrechts*, sv. I Allgemeiner Teil, 14. Vydání: C. H. Beck, 2006, § 10, s. 127 cit. dle MELZERA, F., opět. cit. sub 36

mravy, na druhou stranu ale každé jednání v rozporu s dobrými mravy je nepoctivé. Rovněž je vhodné na tomto místě odlišit jiný pojem, a to zásady obchodního styku, který sice dle mého soudu implikuje poctivost ve výše uvedeném smyslu, je však na místě zohlednit presumpci profesionalizace podnikatele ve stávajícím obchodním zákoníku, nehledě na fakt, že rozsah aplikace je omezen toliko na obchodně závazkové vztahy.

Jak je důležité odlišení těchto pojmů je vidět například v nálezů Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3/06 ze dne 6. 11. 2007, ve kterém jde o smlouvu uzavřenou mezi spotřebitelem a dodavatelem mimo jeho provozovnu, Ústavní soud výslovně prohlašuje princip poctivosti včetně jeho očekávatelného jednání za součást právního pořádku České republiky a konstatuje, že jednání dodavatele bylo nepoctivé, na druhé straně se však k prohlášení za neplatné užívá korektivu dobrých mravů, který následně soudy extenzivně vykládají jako povinnost poctivého jednání včetně kontrakční fáze.³⁹ Přitom není pochyb, že ochrana spotřebitele, ve smyslu ochrany před nepřiměřenými ujednáními, je postavena na ochraně poctivosti této kontraktace⁴⁰.

Právě se zmíněným názorem o absenci principu poctivosti v českém právním řádu se lze v české právní vědě či rozhodovací praxi vysokých soudů setkat často⁴¹. Tento názor vede ke směšování s dobrými mravy nebo k velmi extenzivnímu výkladu prevenční povinnosti dle ust. § 415 OZ⁴². Přitom mám za to, že de lege lata lze princip poctivosti nalézt v několika ustanoveních. Jedná se předně o ust. § 3 odst. 1 OZ, ve kterém shodně s Telcem⁴³ vidím požadavek na výkon práv a povinností nejen v souladu s dobrými mravy, ale i s *oprávněnými zájmy jiných*, což neznamena nic jiného než jednat poctivě ve smyslu oprávněného očekávání osob, vůči nimž je

³⁹ „...Ústavní soud se s touto námitkou stěžovatele ztotožňuje (rozporu s dobrými mravy, pozn. aut.), neboť za přílišný formalismus při výkladu právních norem považuje především to, že obecné soudy se při zkoumání rozporu s dobrými mravy soustředily především na její izolované působení v jednotlivých ustanoveních kupní smlouvy, aniž by vzaly v potaz působení dobrých mravů na celý komplex tohoto závazkového vztahu, včetně jeho kontrakční fáze a stadia po podpisu smlouvy. Ústavní soud je totiž přesvědčen, že takto extenzivní použití korektivu dobrých mravů je v daném případě odůvodněno specifickým charakterem závazkového vztahu mezi stěžovatelem a vedl. Účastníkem“

⁴⁰ K tomu srov. směrnici 93/13/EHS nejlépe v cizojazyčném znění, kde se pro vymezení nepřiměřenosti užívá termínu „Treu und Glauben“ nebo „good faith“ Opačného názoru je Selucká, která oba pojmy směšuje „... v kontextu našeho vnitrostátního práva koresponduje institutu dobrých mravů“ SELUCKÁ, M. komentář k § 56, In ELIÁŠ, Karel a kol. Občanský zákoník; Velký akademický komentář. Praha: Linde, 2008, s. 382

⁴¹ Spíše se dá říci, že právní věda či judikatura vysokých soudů tento princip přehlíží, více např. DOBĚŠ, P., K odpovědnosti za škodu v předmluvním stadiu de lege lata, *Právní rozhledy*, č. 20, 2009, s. 715 a násl.,

⁴² Např. rozhodnutí NS ČR sp. zn. 23 Cdo 3724/2009, dále srov. subkapitolu 3.1.1.

⁴³ TELEC, I., opět. cit. sub 14 s. 1

jednáno. Dále ust. § 35, ve kterém se *vykládá právní úkon podle svého obsahu nikoliv jen podle jazykového vyjádření*. Rovněž se jedná o ust. § 451 odst. 2, ve kterém je normováno vydání bezdůvodného obohacení získaného z *nepoctivých zdrojů*. Nelze než souhlasit s Melzerem⁴⁴, který poukazuje na fakt, že Š. Luby viděl poctivost i v základních zásadách, na kterých spočíval OZ a v dosud platném ust. § 43 OZ, které normuje předcházení smluvních sporů. Rovněž lze také povinnost poctivého jednání s ohledem na zájmy druhé strany shledat v ust. § 49a OZ, které a contrario požaduje, aby druhá strana byla o rozhodujících skutečnostech informována. Nehledě na fakt, že předpoklad poctivého jednání je vlastní každé zásadě upravující soukromé právo, neboť poctivost vyjadřuje jednu ze základních hodnot, bez které by nebylo možné vystavit soukromé právo⁴⁵.

Na základě této diferenciaci jsem se snažil dokázat, že odlišení jednotlivých korektivů má svůj význam a jejich směřování by mohlo vést k přílišné lhostejnosti zákonodárce vůči kontraktačním stranám na úkor slušnosti a poctivosti jednajících. Přijetí tohoto závěru je nutné k dalšímu osvětlení institutu culpa in contrahendo *de lege lata*, protože poctivé jednání ve výše uvedeném smyslu (tj. poctivé, slušné a zároveň chránící očekávatelné jednání) je základní povinností, která se prolíná negociačním procesem jako červená nit a na které je, nebo by alespoň měla být, povinnost nahradit škodu způsobenou (zaviněným) porušením povinností v před-smluvním stadiu založena.

1.3.1. Neminem leadere

Další zásadou, kterou se hojně argumentuje v české právní vědě k podepření existence před-smluvní odpovědnosti, je zásada *neminem leadere*, neboli imperativ nikomu *neoprávněně* neškodit. Tato zásada je obsažena již v justiniánských Institucích a ne nadarmo bývá spolu s imperativy čestně žít a přiznat každému, co jeho jest řazena k základním maximám práva. Na zásadu *neminem leadere* lze

⁴⁴ MELZER, F., opět. cit. sub 36 s. 28

⁴⁵ „Uplatňování principu důvěry (princip důvěry jako synonymum či komponent poctivosti ve výše uvedeném významu pozn. Aut.) v úkony dalších osob při veškerém sociálním styku s nimi je základním předpokladem pro fungování komplexní společnosti (Luhmann, N.: *Vetruen. Ein Mechanismus der Reduktion sozialer Komplexität. Stuttgart 1989, str. 1*). Důvěru je třeba pokládat za elementární kategorii sociálního života. Na jedné straně vyjadřuje vnitřní postoj odrážející eticky odůvodněné představy a očekávání jednotlivých členů společnosti, na straně druhé je výrazem principu právní jistoty, který představuje jednu z faset materiálně, tj. hodnotově, chápaného právního státu, jehož ústavně normativní výraz je obsažen v čl. 1 odst. 1 Ústavy.“ Rozhodnutí ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 342/09

pohlížet jako na omezení svobody, ovšem jak správně podotýká Wintr: „*je toto omezení imanentní samotnému pojmu svobody, neboť svoboda znamená činit vše, co neškodí druhému*“⁴⁶. Konkretizace této povinnosti je provedena de lege lata v ust. § 415 OZ do tzv. obecné prevenční klauzule, o jejíž funkci bude pojednáno v samostatné kapitole. Pro účely vymezení této zásady v současné judikatuře vysokých soudů postačí Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 25 Cdo 618/2001, ze dne 25.2.2003: „*Prevenční povinnost ve smyslu § 415 OZ znamená, že každý je povinen zachovávat vždy takový stupeň bedlivosti (pozornosti), který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat a který - objektivně posuzováno - je způsobilý zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku škod na životě, zdraví či majetku; uvedené ustanovení mu však neukládá povinnost předvídat každý v budoucnu možný vznik škody.*“ Už nyní je ale nasnadě uvést, že princip neminem leadere neznámá, že škodit na majetku ostatním je zakázáno, dalo by se říci, že v podmínkách liberálního trhu je tomu přesně naopak, typickým příkladem je hospodářská soutěž subjektů na trhu. Zakázány jsou tak pouze *protiprávní* zásahy, o protiprávnosti a jejím určení v předsmělném stadiu srov. subkapitolu 3.1.

1.4. Zásada autonomie vůle resp. smluvní svobody

Zásada autonomie vůle je úzce spjata s prosazováním soukromého práva vůbec, jejím projevem je jednak rovnost účastníků soukromoprávních vztahů, tedy absence rozhodovací pravomoci ohledně práv a povinností jiné osoby, jednak autonomie vlastního volního jednání. Ohledně vztahu smluvní svobody a autonomie vůle se zpravidla traktuje, že autonomie vůle ve svém funkčním pojetí nachází svůj výraz ve smluvní svobodě⁴⁷. V současné době je zásada autonomie vůle resp. smluvní svobody zakotvena nejen v dokumentech s nejvyšší právní silou, tzn. v Ústavě České republiky a v Listině⁴⁸, ale jejím projevem je i mnoho ustanovení občanského a obchodního zákoníku. Tradiční klasifikaci smluvních svobod lze zjednodušeně popsat jako autonomie subjektu, zda učiní právně relevantní jednání, s kým a ve

⁴⁶ WINTR, J., *Říše principů: Obecné a odvětvové principy současného českého práva*, Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2006, s. 159

⁴⁷ HURDÍK, J., opět. cit. sub 8 s. 48

⁴⁸ Viz ust. Čl. 2 odst. 4 Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá, Ústavní zákona č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů a téměř totožné ust. Čl. 2 odst. 3 usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

volbě obsahu a formy tohoto jednání. Méně často bývá označována i autonomie volby soudce.

1.5. Poměrování principů

Pokusil jsem se nejprve explikovat pro účely této práce jednotlivé principy, které stojí v kolizi. V kontextu *culpa in contrahendo* je smluvní svoboda a především její projev kontraktační volnosti, tím principem, který poměrujeme s výše uvedenými principy, tedy především principem poctivosti a jeho projevem legitimního očekávání neboli povinností zohlednit zájmy druhé strany ve výše zmíněném „užším“ vztahu důvěry (jen méně často s dobrými mravy). V tomto poměrování se snažíme najít optimální realizaci těchto kolidujících principů, tak aby bylo v nejvyšší možné míře s ohledem na faktické a právní možnosti dosaženo těchto hodnot⁴⁹.

Na první pohled by se mohlo zdát, že výše uvedené principy jsou v přímé kolizi. Podle mého soudu tomu tak není, a to vzhledem k tomu, že výsledky, ke kterým tyto principy směřují, nejsou odlišné, vždyť poctivost je pouhým usměrněním smluvní svobody⁵⁰. Tento postulat musíme mít na paměti při samotném poměrování, neboť nejde o skutečnou kolizi v pravém slova smyslu, možná by se dalo jinými slovy říci, že jde o kolizi s minimální intenzitou.

Při abstraktním porovnávání⁵¹ principů zjistíme, že princip smluvní svobody i princip poctivosti a z něho vyplývající povinnost zohlednit zájmy druhé strany v tomto zvláštním (užším) vztahu důvěry mezi zúčastněnými a ochranu legitimního očekávání jednajících, jsou co do hierarchie právní síly postaveny na roveň. Smluvní svoboda i legitimní očekávání jsou upraveny ústavněprávními předpisy⁵². Co se konkrétního

⁴⁹ ALEXY, R., Rechte und Prinzipien, in: *Recht, Vernunft, Diskurs: Studien zur Rechtsphilosophie*, Frankfurt, 1995 s. 204 a násl. cit. dle WINTR, J., *Říše principů: Obecné a odvětvové principy současného českého práva*, Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2006, s. 159

⁵⁰ Podobně srov. HULMÁK, M., *Uzavírání smluv v civilním právu*, Praha: C. H. Beck, 2008, s. 152 a násl., který konstatuje, že porušením smluvní svobody není vznik povinnosti nahradit škodu, vzniklou v důsledku předchozího nepoctivého jednání.

⁵¹ Srov. MELZER, F., *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 68

⁵² Nález Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 165/11, ze dne 11.05.2011: „...Obecně je možno uvést, že princip dobré víry [chrání účastníky soukromoprávních vztahů] je možno chápat jako jeden z klíčových projevů principu právní jistoty, který je odvoditelný z normativního principu právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Související filozofickou a sociologickou kategorií je pak princip důvěry v úkony dalších osob při veškerém sociálním styku s nimi, který je „základním předpokladem pro fungování komplexní společnosti (Luhmann, N.: *Vetruen. Ein Mechanismus der Reduktion sozialer Komplexität. Stuttgart 1989, str. 1*). Důvěru je třeba pokládat za elementární kategorii sociálního života. Jednak vyjadřuje vnitřní postoj odrážející eticky odůvodněné představy a očekávání jednotlivých členů společnosti a z druhé strany je výrazem principu právní jistoty, který představuje jednu z faset

poměrování týče, vidíme, že legitimní očekávání brání plnému uplatnění smluvní svobody jen částečně. Dokážeme si například představit příklady, kdy ukončení kontraktačního procesu, byť v pokročilé fázi, nebude vést k povinnosti nahradit škodu, právě proto, že obě strany jednaly poctivě a sdělily si všechny podstatné informace s ohledem na zájem druhé strany, neboť tímto jednáním nijak neohrozily zájem druhé strany. Opačným příkladem by ovšem bylo bezdůvodné ukončení vyjednávání v době, kdy jedna ze stran měla důvodně za to, že smlouva je před uzavřením. Například kupec, který si po osobní prohlídce vozidla a odsouhlasení jeho financování v blízké bance jede pro ojetý automobil do autobazaru, který mu znenadání oznámí, že vozidlo je prodáno, ačkoliv o celém procesu i cestě zájemce věděl.

Vlastním poměřováním vidíme, že faktická závažnost takovéto situace si žádá právní regulaci tohoto institutu. Jiné negativní dopady při rozumném zakotvení nevidíme, a to především v důsledku toho, že nelze upozadit poctivost jednání, která je, jak uvedl Ústavní soud, elementární kategorií sociálního života. Nemá-li právo být odtrženo od reality a zároveň, má-li naplňovat *ideu práva*⁵³ společenství, je nutné vybrat takovou variantu, která dovolí co největší možnou realizaci těchto principů zároveň.

Je to tedy z mého pohledu evidentní, že institut *culpa in contrahendo* je pro svou nejvhodnější realizaci všech dotčených principů užitečným institutem, který si zasluhuje právní regulaci. Z hlediska právní regulace lze jen uvítat pozitivně právní zakotvení v zákoně, které má pro adresáty právem neznalé přeci jen větší míru „autentičnosti“ a je více v souladu s požadavkem právní jistoty adresátů než judikatura.

2. VYMEZENÍ POJMU *CULPA IN CONTRAHENDO*

2.1. Předšmluvní odpovědnost?

Současná panující nauka vcelku bez výhrad odborné veřejnosti charakterizuje institut *culpa in contrahendo* jako: „odpovědnost za škodu způsobenou zaviněně

materiálně, tj. hodnotově chápaného právního státu, jehož ústavně normativní výraz je obsažen v čl. 1 odst. 1 Ústavy“ (srov. nález sp. zn. II. ÚS 3/06, N 185/47 SbNU 429)...

⁵³ MELZER, F., opět. cit. sub. 51, s. 33

jednajícím účastníkem při kontrahování⁵⁴ nebo také zkráceně *předsmluvní odpovědnost*⁵⁵. Není bez významu podívat se na tento termín podrobněji. O pojmu odpovědnost bylo napsáno mnoho knih a mnoho statí⁵⁶ a dá se říci, že do dnešní doby neexistuje přesvědčivá definice tohoto pojmu. Může za to částečně sémantická rozmanitost pojmu, který je užíván jak v jiných humanitních oborech i v obecné češtině, tak mnoho významové užití tohoto pojmu zákonodárcem *de lege lata*. V obecné rovině jazyka v souladu s Handlarem⁵⁷ vypořádat následující významy:

- Odpovědnost jako aktivní jednání, vědomost o nutnosti provést určité jednání, (zjednodušeně by se snad dalo hovořit o povinnosti jednat zodpovědně), a
- odpovědnost jako následek porušení povinnosti neboli přičitatelnost jednání a jeho následků jednajícímu.

Z tohoto je zřejmé, že polemika ohledně konceptu odpovědnosti, tedy ohledně otázky, za co se odpovídá a především kdy sama odpovědnost vzniká, obsahuje zrovna tak neurčité a neostré vývody těchto diskusí jako obecný jazyk. Panující nauka přijímá ve shodě s Knappovou odpovědnost jako následnou (sekundární) právní povinnost, vznikající jako důsledek porušení právní povinnosti. Proti tomuto pojetí se stavělo pojetí jejího muže tzv. aktivní odpovědnosti, kdy odpovědnost vzniká již povinností splnit a proniká i do odpovědnosti za nesplnění této primární povinnosti. V této koncepci mi nepřijde pojem aktivní odpovědnosti nepodobný německému *Schuld und Haftung*, který obsahuje povinnost splnit (nárok věřitele) i povinnosti ručit (vykonatelné povinnosti dlužníka plnit, tzn. nahradit škodu).

Mám za to, že v souvislosti s institutem culpa in contrahendo je dobré zaměřit se přesněji na vnímání pojmu odpovědnosti. Odpovědnost v pojetí sekundární právní povinnosti by v našem případě znamenala, že až porušením právní povinností vzniká povinnost k náhradě škody, což se nám sice v současném vnímání může zdát samozřejmé, ale mám za to, že je pro předsmluvní jednání přílehavější hovořit o povinnosti jednat poctivě s ohledem na zájem druhé strany. Tedy jinými slovy,

⁵⁴ ŠVESTKA, J., in: KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., *Občanské právo hmotné: díl třetí, Závazkové právo*, 4. Vydání, Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 412

⁵⁵ např. HRÁDEK, J., *Předsmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*. Praha: Auditorium, 2009, 213 s. nebo SALAČ, J., *Culpa in contrahendo v českém právu?*, *Právní rozhledy*, č. 9, 2002, s. 417

⁵⁶ Srov. KNAPP, V., *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*. Stát a právo, 1956, I., s. 66 a násl. nebo KNAPPOVÁ, M., *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*, 2. Vydání, Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 320 s., LUBY, Š., *Právní odpovědnost*, Vydavatel' stvo Slovenskej académie vied, 1958

⁵⁷ HANDLAR, J., *Právní odpovědnost – netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem*. *Právník*, roč. CXLIII, č. 11, 2004, s. 1041 a násl.

snažím se tímto vyzdvihnout fakt, že každý odpovídá již za řádné jednání a nikoliv až za jeho porušení. Tento závěr je pak obecně přijímanou koncepcí, kterou zvolil i nový občanský zákoník⁵⁸. Je proto otázkou, zda termín předsmuvní odpovědnost, je vhodně zvolený, neboť jak úprava nového občanského zákoníku, která od pojmu odpovědnosti upouští, tak zahraniční právní řády, které jsou při úpravě *culpa in contrahendo* bezpochyby vzorem, s tímto pojetím nekorespondují⁵⁹. V této práci pak proto užívám pojem v latinském originále, neboť lépe vystihuje podstatu níže popsaných povinností jednajících. Otázkou nadále otevřenou zůstává, který termín se jeví vhodnějším⁶⁰.

2.2. Obsah pojmu

Obsah pojmu se samozřejmě liší v závislosti na úpravě toho kterého právního řádu, který upravuje c.i.c. formou zákonného textu, nebo judikatorně. Vzhledem k tomu, že současná česká právní věda není jednotná ani co do obsahu pojmu ani co do rozsahu jeho použitelnosti, což je samozřejmě dáno stavem *de lege lata*, který můžeme ve shodě se Salačem⁶¹ nazvat *mozaikovitou úpravou předsmuvní odpovědnosti v českém právním řádu*, nezbyvá než nalézt odpovídající odpověď na otázku jeho legitimacy, definice, obsahu a rozsahu pojmu v zahraničních právních řádech. Z tohoto hlediska se jedná především o oblasti nám historicky nejbližší, tj. Rakouský občanský zákoník přijatý v roce 1811 a jeho pozdějších následovník Německý občanský zákoník přijatý v roce 1900. Pro zodpovězení těchto otázek nám může posloužit také komparace s evropskými kodifikačními projekty. Závěry poskytnuté v této komparativní části nám pak umožní lépe pochopit definici podmínek odpovědnosti v českém právním řádu.

2.2.1. Culpa in contrahendo v německém BGB

BGB vychází z odlišného pojetí deliktu v širším slova smyslu. Zná jednak porušení smluvní povinnosti, jednak porušení zákonné povinnosti. Obě porušení mají

⁵⁸ Srov. ust § 24 NOZ a zejm. důvodovou zprávu k tomuto ustanovení.

⁵⁹ C.i.c. bývá označována jako: „*die schuldhafte Verletzung von Pflichten aus einem vorvertraglichen Schuldverhältnis*“ srov. NEULEN, P., DUDEN: Recht A-Z, Fachlexikon für Studium, Ausbildung und Beruf., 2. Auflage, Bibliographisches Institut GmbH: Mannheim, s. 103 nebo LOOSCHELDERS, D., Schuldrecht: Allgemeiner Teil, 8.Auflage, München: Vahlen, 2010, s. 71

⁶⁰ V souladu s terminologií nového občanského by se dalo hovořit o předsmuvním deliktu, který vhodněji vystihuje podstatu c.i.c.

⁶¹ SALAČ, J., Culpa in contrahendo v českém právu?, *Právní rozhledy*, č. 9, 2002, s. 417

rozdílné předpoklady, a rozdílné důsledky⁶². Zjednodušeně se dá říci, že podstatným rozdílem je především možnost škůdce vyvinut se z porušení zákonné povinnosti, zatímco nutnost liberovat se při porušení povinnosti vyplývající ze smlouvy. Právě z důvodu, že deliktní odpovědnost nepokrývá všechny možné případy předsmluvních vztahů došlo k rozvoji institutu c.i.c., německá právní věda hovoří o mezerách zákonodárce, které bylo nutné vyplnit a uvádí příklad kupujícího, který jde do obchodu, kde na něj díky nepečlivosti zaměstnance, spadne role linolea⁶³. V tomto případě ještě nedošlo k uzavření smlouvy, je tedy vyloučena smluvní odpovědnost, zároveň by se však mohl zaměstnavatel vyvinut z deliktní odpovědnosti poukazem na jeho pečlivý výběr zaměstnance. Poškozený by tak přišel o možnost hojit se na obchodní společnosti a zůstal by mu prostý deliktní nárok vůči zaměstnanci.⁶⁴

Proto bývá jako kolébka institutu c.i.c. označována německá právní věda, která tento institut rozvinula do nynější kodifikované podoby. Již před vstupem v účinnost velké novelizace závazkového práva (označované jako modernizace závazkového práva - *Schuldrechtmodernisierung*) vytvořila právní věda spolu s literaturou zásadu, že již vstupem do vyjednávání o smlouvě se zakládá určitý **vztah důvěry** (*Vetrauensprinzip*)⁶⁵, tedy vztah, který je podobný závazkovému právnímu vztahu, ze kterého vznikají vzájemná práva a povinnosti ještě před vznikem samotné smlouvy. **Vztah důvěry, předpokládá, že strana, jež započala vyjednávání o smlouvě či dala popud k vyjednávání o smlouvě, zakládá u druhé strany oprávněné očekávání, že bude brát ohled na práva, právní zájmy a zájmy této strany**⁶⁶. Jinými slovy, vzbuzené oprávněné očekávání strany znamená, že spoléhá na to, že vyjednávání v tomto vztahu důvěry pro ni nepředstavuje žádná neobvyklá rizika. Je zřejmé, že tato očekávání v sobě obsahují povinnost poctivého jednání ve výše popsaném smyslu. Německý zákonodárce se při novelizaci závazkového práva

⁶² Dále se jedná např. o rozdíly, co do rozsahu povinností stran, chráněných zájmů, odpovědnosti za použití třetích osob a rozsahu náhrady škody. Je vhodné zmínit, že porušení zákonné povinnosti se podobně jako v českém právu dělí na porušení ochranné normy, absolutních práv a úmyslné porušení dobrých mravů.

⁶³ Reichsgericht sp.zn. VI. 240/11 publ. pod. 78, 239 „Linoleumfall“ z roku 1911, tedy pouhých 11 let po účinnosti BGB.

⁶⁴ LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht: Allgemeiner Teil*, 8.Auflage, München: Vahlen, 2010, s. 71 nebo BELING, D., STEINAU, R, *Grundlehren des Bürgerlichen Rechts: Arbeitspapier 1*. Potsdam: Universität Potsdam, 2009.

⁶⁵ LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht*, opět. cit. sub. 64

⁶⁶ Hovoří se rovněž o loajalitě a ohledu vůči zájmům druhé strany. srov. LÖWISCH, M., in: STAUNDINGER, J., *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*, Berlin: Sellier – de Gruyter, 2005, pozn. 99 k ust. § 311 a násl., nebo MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 19

rozhodl pro výslovné zakotvení těchto povinností při smluvním vztahu. Hovoří se o tzv. *Schutzpflichten* zakotvených v ust. § 241 odst. 2 BGB, tedy ochranných povinnostech, které zakládají povinnost bránit zřetele na práva a právní zájmy druhé strany, včetně ochrany tzv. *Integritätsinteresse* tedy nejen ochranu absolutních práv, ale rovněž majetku a majetkových zájmů. Je evidentní, že povinnosti vyplývající ze vztahu důvěry nejsou těmito povinnostem nepodobny, s tím rozdílem, že povinnosti ochrany působí nejen při uzavírání smlouvy, ale i po celou dobu plnění smlouvy. Konkrétní obsah a rozsah těchto povinností nelze podle německé právní vědy obecně vymezit, záleží totiž jednak na konkrétním smluvním typu, okolnostem případu a v neposlední řadě na výkonu povinností v souladu s poctivostí ve smyslu ust. § 242 BGB⁶⁷. Učebnicovým příkladem ochranných povinností podle ust. § 241 odst. 2 je případ malíře pokojů, který má u objednatele vymalovat obývací pokoj, jeho smluvní závazek (*Leistungspflicht*) je jasný, ovšem z povinností ochrany vyplývá, že je povinen postupovat tak pečlivě, aby ani nepoškodil zařízení pokoje ani jej neznečistil.⁶⁸

2.2.1.1. Kdy vzniká předmluvní závazek?

Vztah důvěry samozřejmě nezakládá povinnost uzavřít smlouvu, nebo dokonce již plnit to, co je předmětem smlouvy, na druhou stranu porušení výše uvedených povinností mění závazek z čistě deliktního vztahu na vztah porušení smluvní povinnosti⁶⁹. Z tohoto hlediska je důležité vymezení, kdy tento předmluvní závazkový vztah mezi jednajícími vzniká, zákonodárce výslovně zakotvil od 1. 1. 2002 situace, při kterých vznikají povinnosti ochrany již pro předmluvní vztah v ust. § 311 odst. 2 BGB, jedná se o:

- (i) Vyjednávání o smlouvě (*Aufnahme von Vertragsverhandlungen*),
- (ii) iniciace smlouvy (*Anbahnung eines Vertrags*),
- (iii) podobné obchodní kontakty (*ähnliche geschäftliche Kontakte*)

Předmluvní vztah vzniká samozřejmě v „klasickém“ případě (i) vyjednávání v podobě návrhů a protinávrhů, ústících buď v uzavření smlouvy, nebo ukončení vyjednávání. V tomto případě počíná podáním návrhu a trvá po celou dobu vyjednávání. (ii) Iniciací smlouvy se má na mysli již stav, kdy má potencionální

⁶⁷ LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht*, opět. cit. sub. 64, s. 6 a násl.

⁶⁸ Tamtéž

⁶⁹ srov. BROX, H., WALKER, W. *Allgemeines Schuldrecht*, 29. Auflage, München: C.H.Beck, 2002, § 5

škůdce možnost ovlivnit práva, právní zájmy druhé strany (srov. výše zmíněný vztah důvěry). Zpravidla se uvádí, že tento stav je spíše vzdálenější vyjednávacímu procesu v předchozím bodě, a uvádí se příklady zákazníků, kteří v úmyslu koupit zboží navštíví obchod prodejce⁷⁰. (iii) podobnými obchodními kontakty se pak rozumí, nejobecnější fáze vyjednávání, či pouhého informování se o možnosti uzavřít smlouvu, které ještě samo není vyjednávání ve smyslu návrhů a protinávrhů, ale zároveň se nejedná o společenské či jiné sociální kontakty⁷¹. Looschelders k tomuto bodu dodává, že se vztahuje i na případ zdánlivé smlouvy (*Nichtiger Vertrag*), kdy jsou strany takové smlouvy povinny zachovávat povinnosti ochrany, i když smlouva nevznikla. V podstatě lze souhlasit s názorem Tobešovým⁷², že všechny tři fáze představují jednotlivé časové fáze předmluvního jednání.

2.2.1.2. Obsah povinností v předmluvním závazku

Německý zákonodárce vymezil rozsah předmluvního vztahu s povinnostmi ochrany dosti široce. Právě naopak tomu učinil v případě obsahu institutu c.i.c., v ust. § 311 odst. 2 BGB pouze odkázal na vznik povinností ochrany dle ust. § 241 odst. 2 BGB i pro předmluvní závazkový vztah. O jednotlivé skupiny porušení vztahu důvěry se tak postarala judikatura a právní věda. Zpravidla se jedná o

a) obecnou povinnost nepůsobit škodu

porušením této povinnosti, obecně známé i v českém právu, se má myslí porušení absolutních práv, jako jsou život, zdraví, svoboda, vlastnictví. V tomto případě vzniká konkurence nároků, neboť absolutní práva jsou chráněny deliktními ustanoveními a zároveň ustanovením o předmluvních závazcích. Význam dostává předmluvní závazek právě v případech výše zmíněných příkladů, kdy možností exkulpace při výběru pověřené osoby, by se škůdci prakticky nedostalo reparace. Dále při náhradě majetkové škody. Myšlenka, která se v této skutkové podstatě jeví jako zásadní, je povinnost strany, která má v moci práva a právní zájmy druhé strany, zajistit její bezpečí

⁷⁰ Zajímavým se v tomto případě jeví úvahy o kvalitě úmyslu koupit zboží. Vcelku jednoznačně je odmítán případ, kdy se zákazník pouze v obchodních prostorech prodejce schovává před deštěm bez úmyslu koupit zboží, nebo jde dokonce o zloděje. Srov. LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht*, opět. cit. sub. 64, s. 72 nebo BROX, H., WALKER, W. *Allgemeines Schuldrecht*, opět. cit. sub. 67, s. 62

⁷¹ LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht*, opět. cit. sub. 64, s. 73

⁷² TOBEŠ, Z. *Culpa in Contrahendo*, *Právní rádce*, č. 1, 2007, s. 16

a nepoškození jejích statků a zájmů. Dalším judikturním příkladem BGH může být uklouznutí po listu zeleniny při nákupu v obchodním domě⁷³,

b) povinnost brát ohled na zájmy druhé strany, informační povinnost

ze vztahu důvěry vyplývá mimo jiné povinnost brát ohled na zájmy druhé strany a věrně účelu smlouvy sdělovat podstatné informace. Ohledně této povinnosti je doposud sporné⁷⁴, v jakém rozsahu vzniká informační povinnost. Základní premisou je samozřejmě aktivní jednání stran, dále je bezpochyby zřejmé, že (i) ohledně podstatných náležitostí smluvní typu, si strany musí sdělit vše, co vědí, dále je bez pochyb, že strany si musí sdělit vše, (ii) co by mohlo vést k neplatnosti smlouvy, či (iii) co by mohlo zmařit účel smlouvy, byli vyjádřen v procesu negociace. Spornějším se jeví, zda se obecná informační povinnost mění v důsledku postavení stran – jde-li o hospodářskou či intelektuální převahu jedné ze stran, měla by být informační povinnost přísnější – s ohledem na trend poslední doby chránit slabší stranu zvýšenými požadavky na informace obsažené v návrhu smlouvy, se dá i tento požadavek zřejmě přijmout. Dále záleží na účelu smlouvy (spekulace, či koupě rodinného domu na celý život s hypotékou)⁷⁵ či vztahu vzniklém mezi stranami při negociaci⁷⁶. Na druhou stranu nevzniká povinnost sdělit informace, jejíž získání by převýšilo zisk z předpokládané transakce.

Kromě výše uvedené informační povinnosti lze uvést ještě příklad známý i v českém právu, a to zavinění neplatnosti smlouvy, kdy strana, která vzbudí očekávání o platnosti smlouvy, resp. zavinila její neplatnost, je povinna nahradit případnou škodu,

c) uzavření smlouvy v důsledku porušení informačních povinností

v této kategorii se výrazně liší chápání institutu c.i.c. německou právní vědou od českého pojetí. Nejprve je nutno zdůraznit, že se jedná o porušení povinností vyplývajících z předmluvního závazkového vztahu, ovšem pouze

⁷³ Rozhodnutí BGH sp. zn. VIII ZR 246/74 ze dne 28.01.1976, dále např. zkušební jízda zákazníka autobazaru v předmětném vozidla a jeho poškození rozhodnutí BGH sp. zn. VII ZR 302/75 ze dne 02.12.1976

⁷⁴ Někdy se informační povinnost chápe ještě úžeji, a to pouze ohledně informací, které jsou ve vlastní sféře vlivu (které již má nebo může bez nákladů zjistit) strany, a informace, které má strana sdělit na základě předchozí smlouvy nebo předchozího jednání.

⁷⁵ Hulmák uvádí i některé další příklady, jako jsou klamání o stavebních úmyslech sousedů nebo mlčení o dlouholetých sousedských sporech. Srov. HULMÁK, M. Uzavírání smluv v civilním právu, Praha: C.H. Beck, 2008, s.165

⁷⁶ LÖWISCH, M., in: STAUNDINGER, J., *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*, Berlin: Sellier – de Gruyter, 2005, pozn. 117 k ust. § 311

při platné smlouvě. K tomuto může dojít, když jedna ze stran využila svého vlivu na druhou stranu a ovlivnila rozhodnutí uzavřít smlouvu. Jedná se zpravidla o výhrůžky, lest, či zatajení podstatných skutečností. Ačkoliv na podobné jednání pamatoval německý zákonodárce v ust. § 123 (*Anfechtbarkeit wegen Täuschung oder Drohung*) jedná se o úmyslný delikt. Z tohoto důvodu se institutu přikládá pomocná role, k ochraně proti zaviněným (neúmyslným) jednáním, a to zároveň při ochraně nejen absolutních práv. Jedná se tedy o určitou dvojkolejnost nároků poškozeného, kdy může jednak odstoupit od smlouvy, jednak požadovat škodu, která mu takto nevýhodnou smlouvu vznikla⁷⁷. Tato subkapitola je některými přijímána kriticky, neboť vedle výše uvedených konkurujících si nároků, si často konkuruje i se speciálními ustanoveními odpovědnosti za vady u jednotlivých smluvních typů⁷⁸,

d) ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu a tím neuzavření smlouvy

Porušení povinností důvěry a ochrany v předmluvním závazkovém vztahu může za určitých okolností vést i k povinnosti nahradit způsobenou škodu. Obecně je samozřejmě právní vědou přijímáno, že přerušení vyjednávacího procesu je bez právních následků, neboť autonomie vůle je základní premisou civilního práva⁷⁹. V kolizi s principy ochrany, poctivosti však našla německá právní věda řešení v podobě následujících předpokladů. Nejprve je nutné, aby

- (i) jednající strana vědomě vzbudila (vyvolala) dojem, že smlouva bude uzavřena, resp. nic nebrání jejímu uzavření. Tj. například tím, že se strany již shodli o podstatných náležitostech smlouvy, ačkoliv ještě nevznikl formální konsensus. Kromě toho je nutné vzít v úvahu povahu smluvního typu, již proběhnuvší plnění či zvyklosti v odvětví, délku vyjednávání a především jeho obsah – ujednali-li si kontrahenti například v dohodě o spolupráci jiné práva a povinnosti, nejde hovořit o

⁷⁷ jde vlastně *de facto* o korekci smlouvy soudním rozhodnutím.

⁷⁸ srov. BROX, H., WALKER, W. *Allgemeines Schuldrecht*, 29. Auflage, München: C.H.Beck, 2002, § 5, s. 281

⁷⁹ Ohledně škody způsobené jednající straně platí římskoprávní maxima *casum sentit dominus*, neboli každý subjekt práva si nese škodu mu způsobenou sám, nenastanou-li zákonem předvídané skutečnosti, se kterými je spojeno přenesení povinnosti hradit škodu na jiný subjekt.

oprávněné důvěře jedné ze stran⁸⁰. Dále je nutné, aby strana, která toto očekávání vyvolala,

- (ii) bez závažného (podstatného) důvodu (*triftiger Grund*) vyjednávání ukončila⁸¹. Za výkladem legitimního (závažného) důvodu vidí právní věda vcelku jednoznačně velmi úzké vymezení, do kterého bezpochyby nespadá existence výhodnější konkurenční nabídky či změny situace na trhu⁸².

Obecně je přijímáno, že tento důvod c.i.c. musí být vykládán velmi přísně s ohledem na nutnost zachování negativních svobody (*status negativus*), neboť přísný výklad by vedl k omezení smluvní svobody a tím potažmo svobody jednotlivce. Jako učebnicový příklad uvádí Looschelders⁸³ případ zaměstnance, který na základě rozhovoru s budoucím zaměstnavatelem, jenž mu sdělí, že pozici získal, a to hned od skončení výpovědní doby v původním zaměstnání, s tím, že „otázka podepsání smlouvy je pouhá formalita“, dá v původním zaměstnání výpověď a po uplynutí výpovědní doby se dostaví k novému zaměstnavateli, který ho informuje, že pro napnutý rozpočet, s ním letos nemůže počítat.

Z výše uvedeného je zřejmé, že německá úprava institutu c.i.c. je na jednu stranu úzce provázána s principem poctivosti (*Treu und Glauben*), principem ochrany vztahu důvěry (*Vertrauensprinzip*), vzniklého mezi kontrahenty a nutností respektovat povinnosti ochrany (*Schutzpflichten*) vůči kontrahentovi, na druhé straně se zákonodárce omezil pouze na ukotvení předsmuvního závazkového vztahu, při kterém výše uvedené povinnosti vznikají. **Zákonodárce tak ukotvil c.i.c. jako zákonný závazkový vztah, velmi podobný závazkovému právnímu vztahu, vznikajícímu ovšem nezávisle na vůli jednajících**⁸⁴ a jednotlivé skutkové podstaty nechal na právní vědě, která z historické judikatury a názorů právní vědy vybrala typické případy. Z toho je zřejmé, že ani v historickém rodišti tohoto institutu není

⁸⁰ LÖWISCH, M in: STAUNDINGER, J., *Kommentar zum BGB*, opět. cit. sub. 76, pozn. 113 k ust § 311

⁸¹ Staundinger velmi zajímavě podotýká, že závažný důvod by se měl vlastně porovnávat z hlediska strany, jež uzavření smlouvy očekává, cit. dílo s. 218

⁸² Srov. rozhodnutí OLG Koblenz, sp.zn. 3 U 477/96 ze dne 25.02.1997, nebo rozhodnutí BGH sp. zn. I ZR 230/93 ze dne 25.10.1995

⁸³ LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht*, opět. cit. sub. 64, s. 74, vycházející z rozh. BAG, publ. v *JuristenZeitung*, 64, 324

⁸⁴ HRÁDEK, J., *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*. Praha: Auditorium, 2009, s. 75

jednoznačně přijímán obsah. Lze souhlasit s Looschelderem⁸⁵, že **nosnými důvody kodifikace byly a jsou právě regulace porušení povinností vyplývajících ze vztahu důvěry**, nelze však nevidět, že se institut neustále vyvíjí a jeho obsah se rozšiřuje i na vzájemnou loajalitu, ochranu vložených investic, ochranu slabší strany či respekt k zájmům ostatních⁸⁶. Jeho typické okruhy uplatnění (prevence, informační povinnost a loajalita, zavinění neplatnosti smlouvy, zákaz překvapivého ukončení vyjednávání) tak vlastně nejsou ohraničeny, resp. jsou ohraničeny smluvním vztahem a speciálními normami upravujícími povinnosti nahradit způsobené škody, či vady.

2.2.1.3. Předpoklady a následky porušení povinností předsmuvního závazku

Pro naplnění povinnosti nahradit škodu z porušení předsmuvního vztahu tak v souladu s výše uvedeným vidíme, že je nutná existence

- (i) zákonného předsmuvního vztahu - tedy minimálně navázání (podobných) obchodních kontaktů – srov. předsmuvní závazkový vztah,
- (ii) porušení principu důvěry, či povinností ochrany vzniklých v tomto v předsmuvním vztahu – srov. typické skutkové podstaty **a)** až **d)**,
- (iii) vznik škody, a to jak na absolutních právech, tak na relativních,
- (iv) příčinnou souvislost mezi bodem (ii) a (iii),
- (v) zavinění.

K zprostředkování pojmu škody slouží v německém deliktním právu tzv. hypotéza rozdílnosti (*Differenzhypothese*), spočívající v porovnání (hypotetickém) stavu věci, když by ke škodě nedošlo, a poté, co ke škodě došlo, tato teorie je dále doprovázena dalšími principy⁸⁷. Při náhradě škody se obvykle rozlišují škody⁸⁸

- (i) při porušení absolutních práv (*Erhaltungsinteresse*), které se hradí v celém rozsahu, který může samozřejmě přesahovat i zájem či plnění ze smlouvy.
- (ii) Negativní škody (*Vertrauensschaden*, nebo *negatives Interesse*), která slouží k uvedení poškozeného do stavu, v jakém by byl, nevstoupil-li by do vyjednávání s druhou stranou, a konečně

⁸⁵ Shodně srov. STAUNDINGER, J., *Kommentar zum BGB*, opět. cit. sub. 76, s. 216

⁸⁶ KRÜGER, W., et al. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. Band 2a. Schuldrecht Allgemeiner Teil. 4. Teil. München: C.H.Beck, 2003, s.193-1494 cit. dle MATULY, Z., *Culpa in contrahendo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 11

⁸⁷ jde především o adekvátní škodu a o účel normy, více srov. BELING, D., STEINAU, R., *Grundlehren des Bürgerlichen Rechts: Arbeitspapier 7*. Potsdam: Universität Potsdam, 2009.

⁸⁸ Německá úprava důsledně vychází z římskoprávní tradice, srov. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 228

- (iii) pozitivní škody (*positives Interesse* nebo *Erfüllungsschaden*), mající za cíl, postavit poškozeného do stavu, v jakém by byl, kdyby byla smlouva řádně a včas plněna. Pozitivní škoda tak předpokládá platnou smlouvu. Obecně se dá říci, že při náhradě škody z porušení předšmluvního závazku se hradí negativní škoda, která obsahuje jak škodu skutečnou, tak ušlý zisk, který musí být v příčinné souvislosti.

Výjimkou je stav zavinění neplatnosti smlouvy, resp. vznik zdánlivé smlouvy, kdy se nahrazuje pozitivní škoda, neboť se předpokládá, že druhá strana má zájem na plnění ze smlouvy. Posledním případem zvláštní náhrady negativní škody⁸⁹, vedle nároku na odstoupení od smlouvy, je v případě uzavřené smlouvy v důsledku porušení informačních povinností (sub. c)), kde jde o rozdíl mezi uskutečněnou cenou, a cenou, která by byla akceptována, za informovaného stavu.

K doplnění je vhodné poznamenat, že může samozřejmě dojít k poměrnému snížení náhrady škody pro spoluzavinění poškozeného.

2.2.1.4. C.i.c. a třetí osoby

V rámci modernizace závazkového práva bylo doplněno také ust. § 311 odst. 3 BGB⁹⁰, které navazuje na předchozí odstavce. Jedná se o zákonnou konstrukci vzniku předšmluvního závazkového vztahu s povinnostmi ochrany dle ust. § 241 odst. 2 BGB, také na osoby, které nejsou smluvní stranou. Jedná se o výjimečné prolomení relativity závazkového právního vztahu, a proto jej zákonodárce výslovně zařadil po boku ustanovení o předšmluvních povinnostech⁹¹. Literatura i rozhodovací praxe je srozuměna s tím, že ochrana třetích osob připadá v úvahu pouze v případě, kdy jsou naplněny předpoklady zvláštní ochrany třetích osob, jedná se o⁹²:

- a) třetí osoba musí dle účelu smlouvy přijít s plněním dlužníka (škůdce) přijít do těsného kontaktu (*Leistungsnahe*) a tím je vystaven stejným rizikům jako

⁸⁹ HRÁDEK, J., *Předšmluvní odpovědnost*, opět. cit. sub. 84, s. 23

⁹⁰ „Ein Schuldverhältnis mit Pflichten nach § 241 Abs. 2 kann auch zu Personen entstehen, die nicht selbst Vertragspartei werden sollen. Ein solches Schuldverhältnis entsteht insbesondere, wenn der Dritte in besonderem Maße Vertrauen für sich in Anspruch nimmt und dadurch die Vertragsverhandlungen oder den Vertragsschluss erheblich beeinflusst.“ česky „Závazkový právní vztah podle § 241 odst. 2 BGB může vzniknout rovněž vůči osobám, které se samy nemají stát smluvní stranou, přičemž takový závazkový vztah vzniká zvláště tehdy, pokud třetí osoba požívá ve zvláštní míře důvěru a tím podstatně ovlivňuje předšmluvní jednání nebo uzavření smlouvy“

⁹¹ V německé právní vědě, je ovšem prolomení relativity závazků dlouhodobě uznáváno. Vycházelo analogicky ze smlouvy ve prospěch třetího, ačkoliv se nejednalo o nárok třetího na plnění, ale pouze na ochranné povinnosti ve smyslu později kodifikovaného ust. § 241 odst. 2, srov. LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht*, opět. cit. sub. 64, s. 77, 78

⁹² LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht*, opět. cit. sub. 64, s. 79 - 81

věřitel. Jinými slovy škůdce může třetí osobu poškodit stejně jako případného kontrahenta (*Einwirkungsnähe*) a

- b) oprávněný zájem kontrahenta na zahrnutí třetí osoby do předšmluvního závazkového vztahu (*Glaubigerinteresse*), právní věda spatřuje tento zájem, především u osob, u kterých vyplývá zvláštní povinnost starat se o druhého ze zákona či ze smlouvy (např. Rodiče a děti, manželé, partneři, druzi)⁹³ a
- c) rozpoznatelnost tohoto zájmu pro škůdce. Objektivní rozpoznatelnost tohoto zájmu neznámá, že škůdce musí znát, jména či názvy těchto osob, dokonce ani nemusí vědět, kolik jich může být, postačí, když tuší, že nějaká taková (potencionální) osoba existuje⁹⁴, a
- d) potřeba chránit takovouto (třetí) osobu, BGH odmítl i po naplnění výše uvedených předpokladů poskytnout tuto ochranu, jelikož třetí osoba měla vůči škůdci rovnocenný nárok jako kontrahent⁹⁵.

Právní vědou udávaný typický případ je již výše zmíněný případ uklouznutí po listu zeleniny dítětem zákaznice, který zanechal jinak pečlivý zaměstnanec na podlaze.

Povinnost třetích osob k náhradě škody při porušení povinností dle ust. § 241 odst. 2 BGB je přitom odlišná. Zákonodárce demonstrativně zakotvil *požívání důvěry ve zvláštní míře a tím podstatné ovlivnění předšmluvního jednání nebo uzavření smlouvy*, právní věda upřesnila tento neostrý předpoklad v následujících skupinách

- a) požívání důvěry ve zvláštní míře a tím podstatné ovlivnění smlouvy, jedná se např. o zprostředkovatele prodejce vystupující jako nepřímí zástupci, vůči zákazníkům, kteří důvěřují jejich zvláštním odborným znalostem⁹⁶. Jde-li ovšem o vlastní zájem zprostředkující obchod („*téměř ve vlastní věci – kvalifikovaný vlastní zájem*“)⁹⁷, postačí, že je v této věci třetí osoba činná, aniž požívá zvláštní důvěry. Na tomto místě je vhodné podotknout, že užije-li dlužník k plnění třetích osob, odpovídá za jejich jednání jako by jednal sám.
- b) odpovědnost znalecká a jiných odborníků poskytujících odborné informace, které nejlépe demonstrovat na příkladu znalce vyjadřujícího se k ceně

⁹³ jde o teorii „Wohl- und Wehe- Formel“ více srov. LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht*, opět. cit. sub. 64, s. 79,

⁹⁴ v rozh. BGH sp. zn. III ZR 50/94 ze dne 10.11.1994, šlo o znalce, který pouze mohl a měl vědět, že jeho posudek, bude použit ve vztahu ke kupujícímu.

⁹⁵ v rozh. BGH sp. zn. VIII ZR 47/77 ze dne 15.02.1978, šlo o podnájemníka, který zraněním na schodišti nemá nárok vůči vlastníkovu budovy, ale vůči svému pronajímateli.

⁹⁶ TOBEŠ, Z. *Culpa in Contrahendo*, *Právní rádce*, č. 1, 2007, s. 16

⁹⁷ Tamtéž

nemovitosti, kterou z nedbalosti nadhodnotil, a po kterém může kupec nárokovat náhradu škody, za tuto nedbalost, neboť spoléhal na jeho neutralitu, odbornost, objektivitu.⁹⁸

Lze souhlasit s Medicusem⁹⁹, který opět poukazuje na výjimečnost použitelnosti takovýchto ustanovení, neboť se tím jednak narušuje ochrana třetích osob při relativních závazcích, jednak lze zpravidla konstruovat odpovědnost podle speciálních ustanovení BGB.

2.2.1.5. Závěry německé úpravy

Vidíme, že zákonný závazkový předsmulvný vztah se v pojetí tradiční české právní vědy zdá velmi odlišný. Německá právní věda označuje tento vztah jako kvazikontrakt (*vertragsähnliches Schuldverhältnis*) a přisuzuje mu téměř rovnocenné postavení jako závazku ze smlouvy. Tato konstrukce je do jisté míry způsobena právě odlišným (striktním) chápáním porušení zákonných a smluvních povinností. Odhlédneme-li však od konstrukce kvazikontraktu, který bylo nutno vytvořit z důvodu přísnějších důsledků při porušení smluvních závazků¹⁰⁰, vidíme obecně přijímanou koncepci ochrany legitimního očekávání kontrahenta vůči osobě, která jednala v rozporu s principem poctivosti. Poctivé jednání při kontraktaci, při které se vytváří onen užší vztah důvěry, tak dostává obsah povinnosti právní, jejíž porušení zakládá povinnost k náhradě škody. Mám za to, že tato myšlenka je správným výsledkem poměrování principů poctivosti a smluvní svobody, neboť v největší možné míře nechává možnost realizovat se oběma principům.

Německým zákonodárcem vytvořená „generální“ povinnost jednat poctivě v s ohledem na zájmy druhé strany, tak ve svém obsahu pružně reaguje na nikdy nekončící variaci možných předsmulvných variací, ačkoliv pro přičítání následků porušení těchto povinností musel zákonodárce vytvořit kvazikontraktní vztah. Potvrzují se tak slova Koziolova¹⁰¹, že mezi porušením závazkových vztahů a delikty

⁹⁸ Tamtéž, dodejme, že Looschelders vidí za odborníky nejen znalce, ale i advokáty, daňové poradce, patentové zástupce apod. srov. LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht*, opět. cit. sub. 64, s. 84

⁹⁹ MEDICUS, *Schuldrecht AT* § 14, marg. 111, cit dle HRÁDEK, J., *Předsmulvná odpovědnost*, opět. cit. sub. 84, s. 45

¹⁰⁰ o před kodifikačních pramenech c.i.c. se dlouze diskutovalo, vývodem této pře byly tři základní druhy pramenů, (i) princip poctivosti (ii) speciální závazkové ustanovení BGB (iii) obyčejové právo, vzhledem k dlouhodobé soudní aplikaci a přesvědčení o právní závaznosti odbornou veřejností. Srov BROX, H., WALKER, W. *Allgemeines Schuldrecht* opět. cit. sub. 78, s. 281

¹⁰¹ KOZIOL, H., *Úprava odpovědnosti za škodu v návrhu OZ*, in: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., TICHÝ, L. (eds), *Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva*. Beroun: Eva Roztoková – IFEC, 2008, s. 13-14

neexistuje přesná hranice a konkrétně „...v případě porušení předšmluvních ochranných a informačních povinností se nejedná čistě o povinnosti, které spočívají na výslovné vůli jednajících, čímž se od smluvních povinností odlišují, na druhou stranu jsou spojeny v těsné souvislosti s právním jednáním a odpovídají typické vůli stran,(...) představují proto určitou mezní oblast, což se projevuje tím, že jsou v některých právních řádech přiřazovány k deliktům a v jiných patří k porušení smluvních povinností“

2.2.2. Culpa in contrahendo v rakouském ABGB

Rakouské občanské právo je nám samozřejmě blízké z historického hlediska, výt' rakouský ABGB platil pro všechny země Rakouského císařství vyjímaje Uherské království, tedy nepočítaje Slovensko a oblast Hlučínska pro celé území později vzniklé Československé republiky, a především současné Republiky. Ačkoliv byla kontinuita s tím právním předpisem vcelku razantně zpřetrhána socialistickými kodexy, doposud trvá inspirace nejen komentářovou literaturou a sbírkou rozhodnutí ale i některými převzatými ustanoveními současným občanským zákoníkem.

Z hlediska c.i.c. je nám rakouský ABGB blízký také z toho důvodu, že rakouský právní řád formálně neodděluje delikt na smluvní a ze zákona. V neposlední řadě také tím, že c.i.c. není v ABGB výslovně upraven a je proto pouze v rukou právní vědy a judikatury. V rakouském občanském právu je ovšem na rozdíl od české právní vědy znatelná inspirace německou právní naukou a rozhodovací praxí¹⁰², proto nemá smysl některé myšlenky vyjádřené v předchozí subkapitole opakovat.

Ačkoliv ABGB zahrnuje ust. § 1295¹⁰³, které obsahuje povinnosti nahradit škodu z porušení smluvní povinnosti i z deliktů zároveň, přijala rakouská právní věda za své obecné dělení porušení povinnosti ze smlouvy a z deliktů. Stejně jako v Německu, existují rozdílné předpoklady a především rozdílné důsledky těchto porušení. Jedná se především o (i) předpoklady zavinění, kdy při porušení smluvní povinnosti leží důkazní břemeno na dlužníkovi, zatímco z deliktů existuje důkazní břemeno na poškozeném (s domněnkou obvyklého rozumného chování v takové situaci v

¹⁰² GSCHNITZER, F., *Österreichisches Schuldrecht allgemeiner Teil*, Wien, New York: Springer: 2. Auflage, 1991, s. 6

¹⁰³ „Jedermann ist berechtigt, von dem Beschädiger den Ersatz des Schadens, welchen dieser ihm aus Verschulden zugefügt hat, zu fordern; der Schade mag durch Übertretung einer Vertragspflicht oder ohne Beziehung auf einen Vertrag verursacht worden sein“. Česky: Každý jest oprávněn žádati na škůdci náhradu škody, kterou mu způsobil zaviněním; nechť škoda byla způsobena přestoupením povinnosti smluvní či bez vztahu k nějaké smlouvě.

zádech), (ii) rozdílné povahy přičitatelnosti jednání za třetí osoby, kdy stejně jako v německém BGB dochází k možnosti vyvinut se při výběru třetí osoby, odkazem na zachování náležité opatrnosti při výběru této povinnosti (*culpa in eligendo* nebo *Auswahlverschulden*), (iii) rozsahem náhrady škody. Z tohoto důvodu také v Rakousku dochází v určitých případech k situacím, na které nedosáhne deliktní právo a zároveň ani povinnost vyplývající z porušení smlouvy.

Rakouská právní věda se s touto situací **vypořádala pomocí zvláštního vztahu důvěry**, který, v souladu s německou právní vědou, obsahuje povinnost poctivého jednání¹⁰⁴ a dále abstrahováním předsmulvních povinností z konkrétních ustanovení ABGB. Za základní styčný bod těchto povinností jsou považovány

- ust. § 878 věta třetí¹⁰⁵ ABGB, která normuje povinnost strany, která věděla nebo musela vědět o nemožnosti smlouvy, sdělit tuto informaci druhé straně, jinak je povinna k náhradě vzniklé škody. Je evidentní, že tato povinnost vzniká ještě před uzavřením smlouvy samé a jedná se tedy o povinnost předsmulvních a přitom jejím obsahem je ohled na zájmy druhé strany a povinnost předcházet případné škodě. Gschnitzer¹⁰⁶ shledává tuto povinnost jako obecnou, neboť je vyjádřena na více místech ABGB a vztahuje se tak na všechny případy neplatnosti smlouvy.
- ust. § 874 ABGB¹⁰⁷, které uvádí povinnost nahradit škodu při lstivém uzavření smlouvy, a v návaznosti na předchozí ustanovení z něj abstrahovaná povinnost sdělit podstatné informace spolukontrahentovi.

¹⁰⁴ Teorií odůvodňujících institut c.i.c. byla celá řada, zajímavým se jeví římskoprávní maxima *venire contra factum proprium* neboli jednání v rozporu s vlastním předchozím chováním, které není hodno právní ochrany, resp. je protiprávním, které opět vychází ze zásady poctivosti jednání. Dále Welserovu teorii funkčních soukromoprávních vztahů, kdy vyvažuje svobody jednotlivce na straně jedné a garance chráněných statků na straně druhé, a dochází k výsledku korigování, (usměrnění) soukromoprávního styku. Výsledkem je pak právní jistota ochrany zvláštního vztahu důvěry a tím usnadnění soukromoprávního styku, MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 29 nebo HRÁDEK, J., *Předsmulvních odpovědnost*, opět. cit. sub. 84, s. 61

¹⁰⁵ „*Wer bei Abschließung des Vertrages die Unmöglichkeit kannte oder kennen mußte, hat dem anderen Teile, falls von diesem nicht dasselbe gilt, den Schaden zu ersetzen, den er durch das Vertrauen auf die Gültigkeit des Vertrages erlitten hat.*“ česky „Kdo při uzavření smlouvy nemožnost znal nebo znáti musil, je povinen druhé straně, pokud o ní neplatí totéž, nahraditi škodu, kterou utrpěla, důvěřujíc v platnost smlouvy.“

¹⁰⁶ GSCHNITZER, F., *Österreichisches Schuldrecht allgemeiner Teil*, Wien, New York: Springer: 2. Auflage, 1991, s. 7, dále konstatuje provázanost této myšlenky i s ostatními ustanoveními níže zmíněnými. Nebo KOZIOL, H., BYDLINSKI, P., BOLLENBERGER, R., *Kommentar zum Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, Wien, New York: Springer: 2. Auflage, 2007, s. 832

¹⁰⁷ „*In jedem Falle muß derjenige, welcher einen Vertrag durch List oder ungerechte Furcht bewirkt hat, für die nachteiligen Folgen Genugtuung leisten.*“ Česky „V každém případě musí ten, kdo dosáhl smlouvy lstí nebo nespravedlivou bází, za škodlivé následky dáti zadostučinění“

- ust. § 869 ABGB¹⁰⁸, které upravuje povinnost poctivého jednání, resp. při užití nejasných výrazů zakládá povinnost k náhradě škody.

Z výše uvedených ustanovení abstrahovala rakouská právní věda povinnosti obdobné německému BGB. Základním předpokladem je tedy vznik předsmuvního zvláštního vztahu důvěry, při kterém vznikají obdobné povinnosti ochrany jako v ust. § 241 odst. 2 BGB¹⁰⁹. Tento vztah pak zakládá kvazi závazkový právní vztah, díky kterému se na porušení těchto povinností vztahují ustanovení o porušení smluvních povinností. Jedná se o zákonný závazkový vztah vzniklý bez ohledu na vůli stran, jehož obsah je ovšem závislý na konkrétním stádiu vyjednávacího procesu, judikatura i právní věda vytvořila teorii „stupňování povinností při vzájemném kontaktu“ (*Steigerung der Verkehrspflichten aus geschäftlichem Kontakt*).¹¹⁰

Otázku, kdy tento závazkový přesně vzniká, však zákonodárce na rozdíl Německa nevyřešil výslovně. Právní věda soudí, že postačí již vztah před samotným zahájením vyjednávání (*vorverhandlung*), přichází-li takovéto (obchodní) vyjednávání v potaz, na druhou stranu ovšem vylučuje pouhý sociální nebo společenský kontakt.¹¹¹

2.2.2.1. Obsah povinností v předsmuvním závazku

Stejně jako v německé právní vědě, vytvořila rakouská typické případy, při kterých se uplatní institut c.i.c.

¹⁰⁸ „Die Einwilligung in einen Vertrag muß frei, ernstlich, bestimmt und verständlich erklärt werden. Ist die Erklärung unverständlich; ganz unbestimmt; oder erfolgt die Annahme unter anderen Bestimmungen, als unter welchen das Versprechen geschehen ist; so entsteht kein Vertrag. Wer sich, um einen andern zu bevorteilen, undeutlicher Ausdrücke bedient, oder eine Scheinhandlung unternimmt, leistet Genugtuung.“ česky „Přivolení ke smlouvě musí být projeveno svobodně, vážně, určitě a srozumitelně. Je-li projev nesrozumitelný, zcela neurčitý, nebo stane-li se přijetí za jiných podmínek, než za jakých se stala nabídka, nevzniká smlouva. Kdo, aby se obohatil na úkor druhého, užívá nejasných výrazů nebo učiní jednání na oko, je povinen zadostučiněním.“ Není bez zajímavosti, že v tomto ustanovení shledávala institut c.i.c., resp. ochrany legitimního očekávání i československá právní věda, srov. ROUČEK F., SEDLÁČEK J., *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*, 4. svazek, Codex Bohemia, 1998, s. 77 a násl.

¹⁰⁹ *Schutz- Aufklärungs- Sorgfaltspflichten*, srov. GSCHNITZER, F., *Österreichisches Schuldrecht allgemeiner Teil*, opět cit. sub. 102, s. 7

¹¹⁰ jiný rozsah povinností (ohledu apod.) bude před zahájením vyjednáním jako takovým, např. návštěvou lokálu, jiný v pokročilém stádiu negociace srov. GSCHNITZER, F., *Österreichisches Schuldrecht allgemeiner Teil*, opět cit. sub. 102, s. 8 na druhou stranu judikatura odmítla bezbřehé rozšiřování povinností škůdce v případě, kdy zákaznice, uklouzla po zelenině v obchodním domě, ačkoliv docházelo pravidelně k úklidu domu, srov. RANIERI, F., *Europäisches Obligationsrecht*, Wien, New York: Springer: 2. Auflage, 2003, s. 525

¹¹¹ Jedná o velmi podobný závěr podobný německému zbytkovému „podobné obchodní kontakty“ GSCHNITZER, F., *Österreichisches Schuldrecht allgemeiner Teil*, opět cit. sub. 102, s. 8

a) obecná povinnost nepůsobit škodu, která je stejně jako v Německu rozdělena mezi deliktní a předsmuvní. Tato konstrukce vděčí za své právě díky výše zmíněným odlišnostem mezi deliktním a smluvním porušením povinností. Škůdce se tak především nemůže vyvinít odkazem na pečlivý výběr pomocné osoby. Právě v tomto případě je nutné vzít v úvahu teorii „stupňování povinností při vzájemném kontaktu“ a určit poměr vztahu k vznikajícím povinnostem, tak to také udělala judikatura v případě zákaznice, která se zranila při koupi ovoce a zeleniny v samoobslužném obchodním domě, přestože docházelo k pravidelnému úklidu prostor. Obergerichtshof (OGH) konstatoval, že v případě, kdy každý může brát zboží a jít s ním ke kase, je prakticky nemožné zabránit situacím, aby nebyla podlaha dokonale čistá. V tomto případě sice jedna ze stran působí na práva a právní zájmy druhé strany, ale založení její povinnosti předcházet takovýmto škodám by vedlo k neúnosnému přičítání rizik za cizí chování, a to zvláště v případě, kdy je o úklid pravidelně staráno¹¹².

b) povinnost brát ohled na zájmy druhé strany, informační povinnost, nevyplývá pouze z obecných povinností pečlivosti, ochrany zájmů druhé strany, ve kterých lze odkázat na závěry v německé právní vědě, tedy nutnosti sdělit podstatné náležitosti smlouvy, případné nedostatky, jež by bránili vzniku platné smlouvy¹¹³, či realizaci účelu smlouvy, je-li takovéto upozornění v rámci poctivého obchodního styku očekávatelné¹¹⁴, ale také ve zvláštních právních předpisech upravujících kapitálový trh při emisi prospektu.¹¹⁵

c) uzavření smlouvy v důsledku porušení informačních povinností, stejně jako v německém občanském právu dochází k souběhu nároků poškozeného. V ABGB je také přiznána možnost zrušení (platné) smlouvy spolu s náhradou škody při úmyslném klamání nebo „korektura“ (náhrada škody) při ponechání

¹¹² RANIERI, F., *Europäisches Obligationsrecht*, Wien, New York: Springer: 2. Auflage, 2003, s. 525, 526

¹¹³ OGH posuzoval případ zavinění neplatnosti smlouvy, v souladu s výše uvedeným ust. § 879 věta třetí, kdy zaměstnavatel porušil informační povinnost ohledně nedostatku pracovního povolení vůči zaměstnanci, srov. rozhodnutí OGH sp. zn. 4 Ob 103/78 ze dne 28.11.1978, cit dle MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 34

¹¹⁴ TOBEŠ, Z., *Culpa in Contrahendo*, opět. cit. sub. 96, s. 19

¹¹⁵ ochrana nabyvatele cenného papíru je dána při neúplném informování emitentem a případným rozhodnutím nabyvatele nepožívat cenný papír, srov. HRÁDEK, J., *Předsmuvní odpovědnost*, opět. cit. sub. 84, s. 64

platné smlouvy. Tato možnost zůstává poškozenému, i když byla způsobena pouze nedbalostí.

d) ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu a tím neuzavření smlouvy, je v rakouské právní vědě rovněž považováno za střet smluvní svobody s povinností jednat pečlivě, s ohledem na zájmy druhé strany. Ačkoliv je bezpochyby, že smluvní svoboda je základní premisou závazkového práva v Rakousku, vytvořila rakouská právní věda několik typických příkladů, ve kterých je sankcionováno ukončení vyjednávání o smlouvě¹¹⁶:

- existuje-li mezi stranami již vyvolaná *oprávněná důvěra v uzavření smlouvy*, která předpokládá shodu alespoň na podstatných náležitostech smlouvy, jež je bez legitimního důvodu stranou, která toto očekávání vyvolala, odmítnuta,
- to platí zejména v případě, kdy si strany ještě před uzavřením smlouvy částečně plnili, či jednaly jakoby dle smlouvy, aniž došlo k formálnímu uzavření smlouvy.
- *Úmyslné předstírané jednání*, jednala-li strana v úmyslu neuzavřít smlouvy a zájem pouze předstírala, jedná se podle ust § 878 věty třetí o porušení předsmulvních povinností informovat druhou stranu.

OGH ve výše zmíněném teoretickém světle vydal několik rozhodnutí, ve kterých sankcionuje porušení informačních povinností, potažmo porušení legitimního očekávání. Jedná se o případ¹¹⁷ majitele golf hotelu, kterému přislíbil prokurista banky poskytnutí úvěru a kterému jej následně představenstvo banky neschválilo. Vzhledem k tomu, že poškozený již legitimně očekával, že finanční prostředky dostane (konsens ohledně podstatných náležitostí byl učiněn), uložil OGH bance povinnost nahradit náklady vzniklé tímto očekáváním. Tento případ je stojí za pozornost i přesto, že rakouský obchodní zákoník obsahuje ustanovení o neúčinnosti překročení prokury vůči třetím osobám. Dále o případ prodeje zlatých dukátů¹¹⁸, kdy OGH vyjádřil zásadu, že pouze šikanózní výkon práva (tj. úmyslné předstírání negociace), nebo jednání v rozporu s poctivým obchodním stykem může založit porušení předsmulvních povinností. V tomto případě šlo o prodej nemovitosti, v průběhu jednání upozornil kupující druhou stranu, že ke

¹¹⁶ KOZIOL, H. WELSER, R. *Grundriß des bürgerlichen Recht*, cit dle: HRÁDEK, J., *Předsmulvních odpovědnost*, opět. cit. sub. 84, s. 61, 63

¹¹⁷ Rozh. OGH ze dne 30. května 1979, sp. zn. 1 Ob 617/79, uveřejněno pod SZ 52/90

¹¹⁸ Rozh. OGH 6. června 1976, sp. zn. 5 Ob 626/76, uveřejněno pod SZ 49/94

složení požadované sumy musí prodat zlaté mince, prodávající ničeho nenamítal¹¹⁹, ovšem po jejich prodeji od prodeje nemovitosti ustoupil. Kupci tak vznikla škoda ve výši směnného kursu (ve výši jeho *negativního zájmu*). OGH však v tomto případě zároveň konstatoval, že kupující nemohl být o oprávněném očekávání, neboť se neshodli na podstatných náležitostech smlouvy.

2.2.2.2. předpoklady náhrady škody

Opět stejně jako v německé právní vědě jsou nutné k naplnění povinnosti nahradit škodu následující předpoklady

- (i) zákonný předsmuvní vztah,
- (ii) porušení principu důvěry, resp. povinností ochrany, informovanosti a pečlivosti,
- (iii) vznik škody,
- (iv) příčinnou souvislost mezi bodem (ii) a (iii),
- (v) zavinění, postačující i ve formě lehké nedbalosti

Náhrada škody spočívá na stejných principech jako v německém občanském právu (srov. kapitolu 2.2.1.3.). Rozsah škody není limitován, bylo-li zasaženo do absolutních práv chráněných zákonem a může samozřejmě přesáhnout i zájem na plnění ze smlouvy. Naopak tomu je v ostatních případech. Rakouská právní věda stojí na myšlence¹²⁰, že se nahrazuje negativní zájem, který je ovšem limitován výší pozitivního zájmu. Náhradou této limitované škody se má jednak vyvarovat spekulaci s náklady, zároveň jde však o vyjádření zásady, že jde o náhradu škody, která vznikla pouze porušením informační povinnosti protistrany, tedy porušením svobody rozhodování, a nahrazuje se tak pouze v rozsahu, v jakém byla tato svoboda porušena (rozsahem plnění)¹²¹.

Ani tato limitace pozitivním zájmem není bezvýjimečná, a to v případě podvodného, lstivého jednání, či šikanózního výkonu práva. K úplnosti je vhodné dodat, že i ABGB zná možnost spoluzavinění poškozeného.

2.2.2.3. C.i.c a třetí osoby

Stejně jako německá úprava, stojí ABGB na odlišném chápání rozsahu přičitatelnosti za třetí osoby v deliktním a smluvním porušení. Jak bylo výše uvedeno,

¹¹⁹ srov. pozn. č. 104 ohledně zásady *venire contra factum proprium*

¹²⁰ GSCHNITZER, F., *Österreichisches Schuldrecht allgemeiner Teil*, opět cit. sub. 102, s. 9

¹²¹ WELSER, R. *das Verschulden beim Vertragsschluss im Österreichischen bürgerlichen Recht*, s. 288 cit dle: HRÁDEK, J., *Předsmuvní odpovědnost*, opět. cit. sub. 84, s. 72

je to jedním z důvodů konstrukce předsmulvniho závazkového vztahu. Rakouská právní věda obsah povinností i ochrany třetích osob konstruuje velmi podobně¹²² a proto není nutné předpoklady opakovat.

Zajímavým se jeví názor Koziolův¹²³, který omezuje rozsah ochrany třetích osob pouze na absolutní práva, s tím, že by mohlo docházet k nepředvídatelným škodám, a dále odůvodňuje odvozeným účinkem smlouvy, kdy třetí osoba není stranou smlouvy.

2.2.2.4. závěry rakouské úpravy

Vzhledem k tomu, že rakouské závěry jsou značně ovlivněny německou právní vědou a rozhodovací praxí (vytvoření zákonného závazkového vztahu a prakticky přijmutí německé doktríny), jeví se pro českou právní vědu, a především pro potřeby této práce, zajímavější zdroje legitimacy institutu c.i.c., které v ABGB našla právní teorie a později i rozhodovací praxe.

Snažil jsem i citací výše uvedených paragrafů ABGB nastínit, že obdobné myšlenky lze vyabstrahovat i z českého občanského zákoníku de lege lata, a to bez větších výkladových potíží (srov. následující kapitolu). Dále v rakouské úpravě vidíme stěžejní přínos racionálního řešení poměřování v kolizi stojících principů - smluvní svobody a poctivosti, a vidíme, že ačkoliv chybí výslovné ustanovení normující předsmulvni povinnosti, dokáže rakouská teorie i praxe najít tuto mezi. Je tomu také proto, a to je dalším důvodem rozboru rakouské úpravy, že teorie ani praxe neopírá institut c.i.c. o obecnou povinnost nikomu neškodit, resp. částečně, ale to je z důvodu odlišnosti přičitatelnosti zavinění třetích osob, nýbrž o povinnosti vzešlé ze zvláštního vztahu důvěry, tedy z presumpce poctivého jednání. Teprve porušením těchto povinností (spolu s ostatními předpoklady srov. subkapitulu 2.2.2.2) vzniká protiprávní jednání v českém slova smyslu jako předpoklad pro náhradu škody.

2.2.3. Culpa in contrahendo v evropských smluvních projektech

Výše zmíněné kapitoly měly za cíl přiblížit obsah institutu c.i.c. v nám blízkých právních řádech. Jistým vývojem prošla samozřejmě úprava institutu c.i.c. i v ostatních evropských zemích, např. již v roce 1942 došlo v italském Codice Civile

¹²² GSCHNITZER, F., *Österreichisches Schuldrecht allgemeiner Teil*, opět cit. sub. 102, s. 9

¹²³ KOZIOL, H., *Österreichisches Haftpflichtrecht* cit dle: HRÁDEK, J., *Předsmulvni odpovědnost*, opět. cit. sub. 84, s. 70

k úpravě předsmulvních povinností, jejímž základem je poctivé jednání včetně ohledu na zájmy druhé strany obsahující informační povinnost¹²⁴. Stejným principem se řídí i nizozemský, či švýcarský občanský zákoník, a v neposlední řadě lze zmínit připravovanou rekonstrukci francouzského smluvního práva. Trochu odlišně normuje polský zákonodárce předsmulvni povinnosti, neboť zakládá povinnost náhrady škody „*straně, která při zahájení nebo vedení předsmulvních jednání porušila dobré mravy*“¹²⁵. Polský zákonodárce, tak neužil korektivu poctivého jednání, ale zaviněného porušení dobrých mravů¹²⁶. Tímto výčtem jsem chtěl poukázat nejen na vzrůstající potřebnost úpravy tohoto institutu, ale především na skutečnost, že evropští zákonodárci dávají přednost řešení pomocí principu poctivosti.

V dalším přiblížení se obsahu institutu c.i.c. je nutné zkoumat evropské „akademické“ kodifikační projekty a supranacionální normotvorbu Evropské unie, které jsou nejednou inspirací či přímo impulsem pro národní úpravu. Evropská unie, nyní jako entita 27 různých států, byla kromě jiného založena, za účelem vytvoření jednotného vnitřního trhu. S touto ideou je přímo v rozporu existence národních civilních úprav, které jsou v důsledku rozdílného historického a společenského vývoje do jisté míry odlišné. Ideálním stavem pro naplnění cílů vyjádřených ve smlouvě o Evropské unii¹²⁷ by se tak zdálo vytvoření společného evropského kodexu, který by jednotlivé diskrepance národních úprav odstranil, tato myšlenka je však stále dílem utopií, dílem hudbou vzdálené budoucnosti¹²⁸.

Forem překonávání rozdílů mezi úpravami členských států tak doposud zůstává nemnoho, jedná se o

- *kolizněprávní harmonizaci práva jednotlivých smluvních států*. V tomto případě se vlastně jedná o vedlejší kolej sjednocování právních úprav, neboť nejde

¹²⁴ CASTRONOVO, C., *Předsmulvni odpovědnost*, in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. (eds), Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva konaných 9. listopadu a 4. prosince na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Praha: ASPI, 2008, s. 172

¹²⁵ Čl. 72 § 2 „Strona, która rozpoczęła lub prowadziła negocjacje z naruszeniem dobrych obyczajów, w szczególności bez zamiaru zawarcia umowy, jest obowiązana do naprawienia szkody, jaką druga strona poniosła przez to, że liczyła na zawarcie umowy.“

¹²⁶ Tégl k tomuto dodává, že se možná jedná o důsledek terminologické ostrakizace, srov. TÉGL, P., K úpravě dobré víry v návrhu občanského zákoníku, *Bulletin advokacie*, č. 1-2, 2011, s. 38. K polské úpravě TOBEŠ, Z., Culpa in Contrahendo, opět. cit. sub. 96, s. 19

¹²⁷ Srov. preambuli Smlouvy o Evropské unii „Vysoké smluvní strany odhodlání podporovat hospodářský a sociální rozvoj svých národů s ohledem na zásadu udržitelného rozvoje a v rámci dotvoření vnitřního trhu a posilování soudržnosti a ochrany životního prostředí a provádět politiku, která bude zajišťovat, že rozvoj hospodářské integrace bude provázen rozvojem ostatních oblastí, (...) rozhodnutí pokračovat v procesu vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž jsou rozhodnutí přijímána co nejbliže občanům v souladu se zásadou subsidiarity“

¹²⁸ PELIKÁNOVÁ, I., Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském i českém kontextu, *Právní rozhledy*, č. 18, 2007, s. 660

o hmotněprávní, definitivní, řešení, ale pouhé vodítko nutné pro navázání vnitrostátní normy, a

- *materiální (hmotněprávní) sjednocování úprav* členských států. Jedná se o klasickou sekundární normotvorbu EU, v podobě přímo aplikovatelných nařízení a co do výsledku závazných směrnic, na jejichž jednotný výklad dbá Soudní dvůr Evropské unie. Judikaturu ESD můžeme také, pro účely této práce bez dalšího, považovat za pramen práva EU.

Z hlediska c.i.c se na první pohled zdají podnětnějším analýzy o materiální harmonizaci, ovšem vzhledem k tomu, že na tomto poli dochází pouze k částečné harmonizaci a to ještě jen v dílčích úsecích, je nutné podívat se i na „Soft Law“, tedy projekty horizontálních kodifikací evropských principů (PECL), či dokonce pravidel (DCFR). Je sice pravdou, že se jedná o právně nezávazné dokumenty, mám ale za to, že zdroje jejich legitimacy lze nalézt několikero. Jedná se především o rozsáhlá komparační díla, které shromažďují principy, či pravidla abstrahovaná z moderních právních řádů, s cílem nalézt nejpříhodnější řešení dané problematiky. (i) Výsledky těchto prací jsou tak považovány akademickou obcí za *obecně uznávané evropské principy*¹²⁹, které nelze opomíjet. S tím souvisí i jejich (ii) *inspirativní význam* pro vnitrostátního zákonodárce¹³⁰. (iii) Principy evropského smluvního práva lze smluvně vymínit i jako *lex mercatoria*¹³¹. (iv) ÚS ČR již nejednou vyslovil právní názor o nutnosti vykládat národní právo „...v souladu s principy evropské integrace a spolupráce komunitárních orgánů...“¹³², či užívat obecné (evropské) principy „...Neplatnost smlouvy má být tedy výjimkou, nikoliv zásadou. Tento výkladový argument přesahuje český právní řád, prolíná se právními řády západní právní kultury a má charakter obecného principu právního [viz např. Lando O., Beale H. (eds.): *Principles of European Contract Law. Parts I and II. 2nd ed. Kluwer Law International 2000, článek 5:106*].“¹³³. Nejen od 01.05.2004 je tedy bezpochyby nutné v české právní vědě zohlednit výsledky vertikální i horizontální europeizace smluvního práva.

¹²⁹ Nález Pl. ÚS. 16/2004 ze dne 04.05.2004 o majetkové škodě a imateriální újmě

¹³⁰ Nejinak tomu bylo i při rekonstrukci občanského práva v České republice, srov. ELIÁŠ, K.; HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 15

¹³¹ srov. Článek 1:101 PECL

¹³² Nález Pl. ÚS. 66/2004 ze dne 03.05.2006 o evropském zatýkacím rozkazu

¹³³ Nález I. ÚS 625/03 ze dne 14.04.2005, o prioritě výkladu smluv, který nezakládá jejich neplatnost

2.2.3.1. kolizněprávní harmonizace práva

Kolizní právo uvnitř EU použitelné primárně pro vztahy mezi subjekty členských států bude pro účely této práce reprezentováno primárně nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (dále jen „Řím II“) a dále nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Brusel“), resp. Bruselskou úmluvou.

Nařízení Řím II bylo přijato, neboť *„Řádné fungování vnitřního trhu vyžaduje v zájmu zlepšení předvídatelnosti výsledku sporů, jistoty co do rozhodného práva a volného pohybu soudních rozhodnutí, aby kolizní normy platné v členských státech určovaly stejný právní řád bez ohledu na zemi soudu, který se sporem zabývá“*¹³⁴. Gramatickým výkladem, by se mohlo zdát, že evropský normotvůrce, zakotvením institutu c.i.c. v nařízení o mimosmluvních závazkových právních vztazích, vyjádřil jeho povahu. Opak sice není pravdou, ale je i evropský normotvůrce měl na paměti specifika tohoto charakteru, protože *„Zvláštní pravidla by měla být stanovena pro případy vzniku škody jiným způsobem než z civilního deliktu, jako je bezdůvodné obohacení, jednatelství bez příkazu nebo předsmluvní odpovědnost (culpa in contrahendo). Předsmluvní odpovědnost je pro účely tohoto nařízení samostatným pojmem a nemusí být nutně vykládána ve smyslu, jaký má ve vnitrostátním právu. Měla by zahrnovat porušení povinnosti podat pravdivé informace a selhání jednání o uzavření smlouvy. Článek 12 pokrývá pouze mimosmluvní závazkové vztahy, jež jsou přímo spojeny s jednáními, která předcházejí uzavření smlouvy. To znamená, že pokud během sjednávání smlouvy dojde ke škodě na zdraví, měl by se použít článek 4 nebo jiná příslušná ustanovení tohoto nařízení.“*¹³⁵ Vidíme, že c.i.c., zde pokrývá pouze mimosmluvní vztahy, jež jsou spojeny s negociací, a výslovně je vyloučeno přičítání následků porušení absolutních práv, na něž se vztahuje delikt ní ustanovení.

Rozhodné právo pro c.i.c. je normováno jak *lex causae*¹³⁶, tedy právo, které by se použilo na smlouvu, byla-li by uzavřena. Z této normy můžeme vyvodit, také

¹³⁴ Odstavec šestý odůvodnění nařízení Řím II

¹³⁵ Odstavec dvacátý devátý odůvodnění nařízení Řím II

¹³⁶ Srov. čl. 12 *„Rozhodným právem pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z předsmluvního jednání, je bez ohledu na to, zda došlo ke skutečnému uzavření smlouvy, právo, které*

zvláštnost postavení c.i.c v nařízení Řím II. Normotvůrce totiž vychází, podle mého soudu správně, z předpokladu, že strany jsou z pozice vyjednávání, přeci jen sobě blíží¹³⁷. Nehledě na logický argument, že strany vyjednávali o smlouvě, tudíž otázka rozhodného práva padla, nebo alespoň měla padnout v potaz. Dostáváme se znovu k již zmíněnému vztahu důvěry (srov. subkapitulu 2.2.1.), který konkludentně přijímá i evropský normotvůrce. Důvěra stran ve vyvolané jednání, informační povinnost, jež by mohla zmařit účel či platnost smlouvy, (úmyslné) selhání ve vyjednávání, jsou vše povinnosti, které jsou již známé mnohým národním právním řádům při úpravě c.i.c. a nejinak tomu je na evropské úrovni. Otázkou otevřenou ovšem zůstává, zda vztahem důvěry konstruujeme zvláštní závazkový vztah, či se jedná o obecnou povinnost. Žádná z norem nařízení nic o konstrukci samozřejmě nenormuje, kvazikontraktní charakter bychom mohli vyvozovat snad s poukazem na systematiku nařízení¹³⁸.

Z důvodu chybějící úpravy c.i.c. na evropské úrovni samozřejmě absentuje rovněž judikatura ESD. V této souvislosti mi je známé pouze jediné rozhodnutí¹³⁹ zabývající se výkladem rozhodného práva v Bruselské úmluvě. Žaloba proti dlužníkovi má totiž být podána buď tam, kde má nebo měl být splněn závazek ze smlouvy, nebo v místě, kde došlo nebo může dojít ke škodné události z protiprávního nebo na roveň mu postavenému jednání¹⁴⁰. ESD tak byl v předběžné otázce dotázán, zda c.i.c. spadá pod protiprávní jednání, nebo se jedná o závazek vzniklý ze smlouvy. ESD v této věci pouze odkázal na již dříve judikované rozhodnutí¹⁴¹, ve kterých potvrdil nutnost existence smlouvy (*dobrovolně převzaté povinnosti*) pro

se použije na smlouvu nebo které by se na ni použilo, kdyby byla uzavřena. Nemůže-li být rozhodné právo určeno podle odstavce 1, je jím

a) právo země, ve které škoda vznikla, bez ohledu na zemi, v níž došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, a zemi nebo země, ve kterých nastaly nepřímé následky uvedené skutečnosti, nebo

b) mají-li strany obvyklé bydliště ve stejné zemi v okamžiku, kdy došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, právo této země, nebo

c) vyplývá-li ze všech okolností případu, že je mimosmluvní závazkový vztah, který vzniká z předmluvního jednání, zjevně úžeji spojen s jinou zemí, než je země uvedená v písmenech a) a b), právo této jiné země.“

¹³⁷ srov. CSACH, K., ŠIRICOVÁ, L., *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesního*. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach: Košice, 2011, s. 133

¹³⁸ Kapitola třetí obsahuje Bezdůvodné obohacení, Jednatelství bez příkazu a Předmluvní odpovědnost, tedy kvazikontrakty, srov. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 214

¹³⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. září 2002. Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA proti Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS), Věc C-334/00. 2002, I-07357.

¹⁴⁰ Čl. 5 odst. 1 (...) *pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn; Čl. 5 odst. 3 (...) ve věcech týkajících se protiprávního jednání či jednání, které je postaveno na roveň protiprávnímu jednání, u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události...“*

¹⁴¹ Srov. Odst. 21, 22 odůvodnění rozhodnutí Tacconi vs HWS

aplikaci čl. 5 odst. 1, a odmítl tak závazkovou povahu institutu c.i.c., je vhodné na tomto místě znovu upozornit, že ESD nerozhodoval o meritu věci, ale pouze vykládal Bruselskou úmluvu.

2.2.3.2. materiální (hmotněprávní) sjednocování úprav členských zemí

Principy evropského smluvního práva (zkratka PECL podle anglického Principles of European Contract Law) jsou vyústěním projektu Komise pro evropské smluvní právo vedené prof. Ole Landem. (Re)publikace principů proběhla v roce 1995, 1999, 2002, spolu s komentářem principů zpracovaným autorským kolektivem¹⁴².

Při bližším pohledu na úpravu principů z pohledu předsmulvních povinností, vidíme opět, již z pouhého formálně systematického zařazení¹⁴³, že stěžejní roli hraje vedle autonomie vůle resp. smluvní svobody, princip poctivosti, neboť se jedná o obecnou povinnost při kontraktaci, jejíž porušení stíhá povinnost nahradit škodu. Především se jedná o¹⁴⁴:

- zahájení vyjednávání bez úmyslu smlouvu uzavřít,
- pokračování ve vyjednávání v rozporu s poctivostí, tedy bez úmyslu dojít ke konsensu a
- ukončení vyjednávání o smlouvě v rozporu s principem poctivosti, tj. porušení legitimního očekávání vyvolaného předchozím jednáním¹⁴⁵.

PECL upravuje další typické skutkové podstaty podřazované pod předsmulvních povinností, jedná se o povinnost ochrany důvěrných informací¹⁴⁶, jež se prakticky doslovně shoduje s ust. § 271 ObZ, o jehož obsahu bude rozebráno níže. Dále o porušení informačních povinností¹⁴⁷, při kterých i nadále zůstává základní premisou vlastní snaha jednajícího, ovšem s interpretačním vodítkem odstavce třetího čl. 4:107 PECL, kdy **při určování, zda princip poctivosti požaduje, aby strana zveřejnila konkrétní informace, je třeba brát ohled na všechny okolnosti, včetně toho:**

- **zda některý ze subjektů disponuje zvláštními znalostmi,**
- **jaké výdaje by vynaložila informovaná strana k získání těchto informací,**

¹⁴² Srov., LANDO, O., BEALE, H., (eds.), *Principles of European Contract Law, Parts I and II. Combined and Revised*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2000

¹⁴³ Srov. Čl. 1:201 a čl. 1:202 PECL

¹⁴⁴ Srov. Čl. 2:301 PECL

¹⁴⁵ Srov., LANDO, O., BEALE, H., (eds.), *Principles of European Contract Law, Parts I and II. Combined and Revised*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2000, s. 190

¹⁴⁶ Srov. Čl. 2:302 PECL, Srov., LANDO, O., BEALE, H., (eds.), *Principles of European Contract Law, Parts I and II. Combined and Revised*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2000, s. 194

¹⁴⁷ Srov. Čl. 4:107 PECL

- **zda si může tyto informace v rozumné míře obstarat požadující strana sama,**
- **význam požadovaných informací.**

Z výše naznačeného můžeme vidět, že akademici principy skutečně abstrahovali z právních řádů, které předsmělní povinnosti obsahují, či s nimi běžně zachází. V souladu s uplatněním korektivu poctivého jednání, tak vytvořili obecnou povinnost, která stíhá každý subjekt při vyjednávání a vystačí si bez konstrukce kvazikontraktního vztahu, toto pojetí je dosavadní české právní vědě bližší, ačkoliv nemá toto rozlišení *de lege lata* žádný význam.

Návrh společného referenčního rámce (Draft Common Frame of Reference) je výsledkem práce skupin evropských akademiků¹⁴⁸, která má posloužit jako „průvodce“ stran při uzavírání přeshraničních smluv, a zároveň jako oficiální pomůcka pro zákonodárce jednotlivých členských zemí. DCFR se skládá z 10 knih, které obsahují principy¹⁴⁹, pravidla a definice.

Promítnutí principů PECL je zřejmé již z první knihy, kde je promítnut princip poctivosti (srov. subkapitulu 1.3.), jehož porušení při negociaci může vyvolat povinnost nahradit škodu¹⁵⁰ v téměř totožném ustanovení, jako které je obsaženo v PECL. Totéž platí i pro porušení ochrany důvěrných informací¹⁵¹ i pro informační povinnosti¹⁵². V DCFR je naopak ve větší míře promítnuta ochrana slabší strany, zejm. ve druhé knize oddílu třetím jsou normovány specifické povinnosti¹⁵³

¹⁴⁸ především skupiny: Study Group on European Civil Code, Acquis Group a Commission on European Contract Law. PECL sloužily z velké části jako předloha této kodifikace.

¹⁴⁹ Principy svobody, jistoty, spravedlnosti a efektivit, v našem případě důležitý princip poctivosti je promítnutím principu spravedlnosti, srov. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition. Munich: Seiler, 2009 dostupné z < ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf >

¹⁵⁰ srov. Čl. II. – 3:301 DCFR:

„A person is free to negotiate and is not liable for failure to reach an agreement.

(2) A person who is engaged in negotiations has a duty to negotiate in accordance with good faith and fair dealing and not to break off negotiations contrary to good faith and fair dealing. This duty may not be excluded or limited by contract.

(3) A person who is in breach of the duty is liable for any loss caused to the other party by the breach.

(4) It is contrary to good faith and fair dealing, in particular, for a person to enter into or continue negotiations with no real intention of reaching an agreement with the other party.“ ačkoliv nikoliv samotné porušení zakládá povinnost nahradit škodu, k tomu více NOVÝ, Z, Princip „poctivosti“ dle Draft Common Frame of Reference jako inspirace pro výklad § 6 odst. 1 návrhu OZ, *Právní rozhledy*, č. 2, 2012, s. 46 a násl.

¹⁵¹ Srov. Čl. II 3: 302 DCFR

¹⁵² Srov. Čl. II 7: 205 DCFR

¹⁵³ především se jedná o povinnost poskytnout informace při uzavírání smlouvy a následná povinnost nahradit vzniklé ztráty, dojde-li k porušení těchto povinností, srov. Čl. II. – 3:107 DCFR.

podnikatelů poskytující služby či zboží spotřebitelům, známé ze sekundární normotvorby EU¹⁵⁴.

2.2.3.3. Shrnutí evropských úprav

Hmotněprávní úprava neobsahuje v podobě „*Hard law*“, kromě zpravidla dílčích informačních povinností ve vztahu B2C¹⁵⁵, žádnou materii upravující c.i.c.. Na druhé straně nelze vidět tendence, kterými se ubírají kodifikační projekty. Zahrnutí poctivého, férového jednání, povinnosti loajality, informačních povinností je směr, který moderního zákonodárce nemůže opominout. Porušení těchto obecně vyjádřených, avšak v konkrétním vztahu posuzovaných povinností, tak vede k povinnosti náhrady škody. V současném české právní vědě a stavu *de lege lata*, je teoretický spor o vznik kvazikontraktního vztahu, sice prakticky nepodstatný, ale to neznámá rezignaci nad tímto zamyšlením. Na úrovni kolizního práva, se evropský normotvůrce spíše přiklání k deliktnímu pojetí, ovšem právě s tím, že povinnosti je nutné uplatňovat v míře odvislé od konkrétního právního vztahu. Na úrovni materiální kodifikace, se tvůrci také přiklání k deliktnímu pojetí a vcelku podrobným způsobem předvídají možné skutkové podstaty, se kterými se praxe asi nejčastěji setká. Ve srovnání s předchozími subkapitolami docházíme znovu k závěru, že pro předsmulvný vztah je typická jeho těžká uchopitelnost, resp. ohraničitelnost. Tuto skutečnost si uvědomil německý zákonodárce, který jako jediný zakotvil nikoliv (výslovný) obsah povinností, ale okamžik vzniku tohoto předsmulvného vztahu důvěry. Ačkoliv se nám může zdát pojetí kvazikontraktní vzdálené, či umělé, nelze odejmout výhodu tohoto pozitivněprávního zakotvení.

Předpoklady náhrady škody ani zapojení třetích osob evropské kolizní normy logicky neřeší, neboť se uplatní vnitrostátní úpravy. Kodifikační projekty vycházející z deliktního pojetí a nijak úpravu postavení třetích osob neregulují, a to právě z důvodu tohoto pojetí.

Jak bylo výše zmíněno, slouží úprava na evropské úrovni současně jako výborný příklad pro výklad (inspiraci) našich právních předpisů, a to zejména s ohledem na obsah povinností vytvořených ve vztahu důvěry. Rád bych ovšem podotknul, že se mi zdá příhodnější, uložit subjektům soukromoprávních vztahů obecnou povinnost

¹⁵⁴ srov. Čl. 4 směrnice Evropského Parlamentu a Rady 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavíraných na dálku, nebo srov. Čl. 4 směrnice Rady 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty, zájezdy, ale i další směrnice důvěrně nám známé, díky promítnutí do občanského zákoníku.

¹⁵⁵ *Business-to-consumer*

jednat v souladu s principem poctivosti, kterou bude moci judikatura v rámci konkrétního vztahu pružně aplikovat, než kodifikace skutkových podstat, založenou na kumulativním naplnění určitých předpokladů¹⁵⁶, ostatně tato myšlenka provází celou tuto kapitolu v každé jedné z analyzovaných úprav.

2.3. Shrnutí srovnávací kapitoly

Úkolem této rozsáhlé kapitoly bylo odpovědět na základní otázky ohledně obsahu a rozsahu pojmu culpa in contrahendo. Viděli jsme, že existují rozdílné řešení ukotvení této předmluvní povinnosti. V Německu se při modernizaci závazkového práva dostala úprava c.i.c. mezi obecné ustanovení o závazkovém právu BGB, která vychází z předchozí judikaturní praxe a názorů právní teorie. Chtělo by se říci, že rakouská úprava c.i.c. je do jisté míry dílem analogie, podle mého soudu tomu tak není. Absence pozitivněprávního ukotvení, sice nutí teorii i praxi k abstrahování obecných povinností, které stíhají při jednání každého, nedá se však hovořit o analogii, neboť samotným jazykový rozsah těchto pojmů (povinností) je dostatečně široký pro takovýto výklad, nehledě na systematickou provázanost těchto povinností a hodnoty na které vyjadřují, jež jsou bezpochyby smyslem ABGB. Viděli jsme, že se jedná o povinnosti, které stíhají jednající již v předmluvním stadiu, abstrahované především z ust. § 878 ABGB o sdělení nemožnosti plnění, dále ust. § 874 ABGB při povinnosti nahradit škodu za listivé jednání – informační povinnost, a ust. § 869 ABGB, které upravuje povinnost poctivého jednání, resp. povinnosti nahradit škodu, při užití nejasných pojmů. Což by mohlo být pro dosavadní právní vědu především inspirační zdrojem. Evropské kodifikační projekty upřednostňující právní jistotu adresátů c.i.c. výslovně ukotvují.

Významným rozdílem se zdá se především charakter předmluvního vztahu. Obě německy mluvící země se přiklánějí k charakteru zákonného závazkového vztahu, jenž je podobný závazkovému právnímu vztahu s tím rozdílem, že rozsah povinností se omezuje pouze na ochranné povinnosti, resp. v Rakousku tomu odpovídající povinnosti informační a loajality. Již výše bylo uvedeno, že se jedná především o důsledek rozdílného pojetí deliktu a porušení smluvních povinností. Konstrukce se zdá sice účelnou, ale teoreticky spornou, závazkový vztah totiž nevzniká konsensem, nýbrž na základě zákona (*kvazikontrakt*), kritikům by tak mohla připomínat smluvní

¹⁵⁶ Jedná se o tzv. Klasifikační pojem, více srov. MELZER, F., *Metodologie nalézání práva*. opět. cit. sub. 51, s. 70

přímus. Jeho účelem je pak jednoznačně chránit jednající stranu, která byla vystavena při vyjednávání potencionálnímu ohrožení svých práv či právních zájmů. Jak již bylo uvedeno výše, pro současnou českou právní praxi nemá ovšem valného významu rozlišení, zda se jedná o obecnou zákonnou povinnost, nebo o vznik zákonného předsmuvního vztahu s obdobnými povinnostmi. Právě pro tuto rozlišovací absenci se zdá rozvinutí obecné povinnosti jednat poctivě, např. v obecných ustanoveních závazkového práva, jako příhodnější, nejen proto, že deliktní pojetí je českému právníkovi bližší, ale také z toho důvodu, že se jím ubírají evropské smluvní kodifikace.

Rozsah použitelnosti je v německy mluvících zemích ohraničen dvěma průsečíky, na jedné straně okamžikem uzavřením smlouvy, nepočítáme-li zvláštnost odstoupení od smlouvy uzavřené při lživém porušení informačních povinností, a na druhé straně podobnými obchodními kontakty, které představují jakousi spádovou oblast vyjednávání. Důležitějším pro analýzu je nepochybně začátek těchto vztahů. Viděli jsme, že vztah důvěry nevzniká (až) podáním návrhu, ale v momentně, kdy jedna ze stran získá ve zvýšené míře možnost ovlivňovat práva či právní zájmy druhé strany, oproti ostatním potencionálním jednajícím. Ačkoliv toto přesné vymezení evropské smluvní projekty neobsahují, jeví se rozsah povinností stíhajících jednající užším. Je tomu tak podle mého soudu z toho důvodu, že normují následky porušení povinnosti jednat poctivě až v konkrétním negociačním procesu. To ovšem nic nemění na obecné povinnosti jednat poctivě.

Pro německy mluvící země je rovněž typická konstrukce vzniku předsmuvního závazkového vztahu s povinnostmi ochrany (ust. § 241 odst. 2), také na osoby, které nejsou smluvní stranou. Již bylo uvedeno, že se jedná o výjimečné prolomení relativity závazkového právního vztahu, kterého je užíváno pouze za splnění daných podmínek (srov. subkapitolu 2.2.1.4.). Vzhledem k tomu, že deliktní pojetí nemusí takto striktně rozlišovat, neobsahují evropské smluvní projekty speciální ustanovení o ochraně třetích osob.

S ohledem na rozdílnosti právních řádů, (strukturu, pojetí deliktu) je velmi složité vyložit obecný obsah institutu culpa in contrahendo. Obecně přijímaná koncepce ochrany legitimního očekávání kontrahenta vůči osobě, která jednala v rozporu s povinností jednat poctivě ve vztahu důvěry, se zdá pro výklad trochu těžkopádnou. Přitom jde právě o ochranné povinnosti, které musí jednající vůči druhé straně zachovávat. Co je v konkrétním případě obsahem těchto povinností, je závislé na

konkrétním vztahu. Je důležité znovu připomenout, že ochranným povinností byl za zdroj princip poctivosti (např. ust. § 242 BGB) a obecná povinnost nikomu neoprávněně neškodit. Poctivé jednání při kontraktaci, při které se vytváří onen užší vztah důvěry, tak dostává obsah povinnosti právní, jejíž porušení zakládá povinnost k náhradě škody.

Konkrétní obsah byl demonstrován na skupinách vytvořených právní vědou a judikaturou. Toto dělení je bezesporně přijímáno i českou právní vědou.¹⁵⁷ Jedná se o zavinění neplatnosti smlouvy, porušení informačních povinností včetně ochrany důvěrných informací, zavinění bezdůvodného ukončení smlouvy. Lze znovu podotknout, že obecné zakotvení povinnosti jednat poctivě uplatňované v konkrétní míře, se jeví jako lepší alternativou, nežli pouhé vymezení skutkových podstat. Mám za to, že tato úvaha je správným výsledkem poměrování principů poctivosti a smluvní svobody, neboť v největší možné míře nechává možnost realizovat se oběma principům. Ačkoliv lze německou úpravu hodnotit jako extenzivní rozsahem, obsahem se je typizována právě až judikaturou a může tak dopadat na celou řadu situací. Bez výslovného ustanovení se dá stejné konstatovat i v rakouské právní vědě.

Při náhradě škody rozlišují komparované úpravy porušení absolutních práv, při kterých je nutno nahradit celou vzniklou škodu bez ohledu na zájem na smlouvě a porušení předsmělných povinností, při kterých obecně nahrazuje škoda ve výši, v jaké by byl subjekt, kdyby nedošlo k vyjednávání, resp. porušení těchto povinností. Zajímavý se zdá rovněž názor omezit výši negativní škody výši pozitivní škody neboli rozsahem předpokládaného plnění, s odkazem na porušení práv pouze v rozsahu předpokládané sféry vlivu. To platí samozřejmě jen tehdy, nedojde-li k ohrožení či porušení absolutních práv. V případě nepoctivého (protiprávního) jednání, díky kterému nedojde k uzavření smlouvy, připadá v úvahu náhrada rovněž pozitivní škody, tedy zájmu na plnění ze smlouvy, jinými slovy, jedná se o tak pokročilou fázi vyjednávání, kdy je strana buď v domněnku, že smlouva již je uzavřena nebo, že takovému uzavření již nic nebrání, tedy lze již objektivně předvídat následky, které by

¹⁵⁷ ZUKLÍNOVÁ, M., in: ELIÁŠ, K. a kol., *Občanský zákoník: Velký akademický komentář*, Praha: Linde, 2008, s. 268

mohly nastat jejím neuzavřením. S koncepcí předvídatelné škody pracuje i současný obchodník zákoník a nezdá se, že by soudní praxi činila problémy¹⁵⁸.

Důležité pro českou právní vědu jsou předpoklady vzniku škody, resp. předpoklady, které je nutné splnit, aby vznikla jedné ze stran povinnost nahradit druhé škodu způsobenou jejím jednáním. Tímto se budeme zabývat v následující kapitole.

3. CULPA IN CONTRAHENDO V ČESKÉM PRÁVU

V úvodu této kapitoly je vhodné upozornit, že ačkoliv je v této kapitole kriticky přistupováno k judikatuře Nejvyššího soudu České republiky, je podle mého soudu výsledek, kterého bylo dosaženo správný. Dá se říci, že chyba není na straně soudu, jako spíš na straně kusé úpravy soukromého práva v České republice. Ochrana stranám v předsmulvních vztazích je principiálně správná, její legitimizaci, lze však najít podle mého názoru v jiných ustanoveních či argumentech.

C.i.c. není *de lege lata* výslovně upraven. Již výše bylo poukázáno na panující označení v publikované literatuře jako *mozaikovitou úpravu*. S tímto trefným označením nelze než souhlasit, přesto si myslím, že vzhledem k tomu, že právo je otevřený normativní systém, je možné vyložit obsah c.i.c. i pomocí principů, které jsou občanskému, potažmo celému soukromému právu vlastní. Jde o to, že v současné české právní vědě není doposud s konečnou platností vyřešen zásadní teoretický spor ohledně charakteru tohoto institutu, je buď (i) ve shodě s německy mluvícími zeměmi zastáváno pojetí kvazikontraktní¹⁵⁹, nebo (ii) deliktní, reprezentované především judikaturou Nejvyššího soudu ČR. K tomuto pojetí se až v nedávné době objevilo deliktní pojetí opírající se o právní povinnosti vyplývající ze soukromoprávních zásad¹⁶⁰.

V německy mluvících zemích jsme viděli konstrukci zvláštního zákonného závazkového vztahu, který vzniká při vyjednávání o smlouvě. Jde o konstrukci založenou na vztahu důvěry vznikající mezi jednajícími. Působí-li jedna ze stran na práva nebo zájmy druhé strany, musí nést břímě případného neoprávněného

¹⁵⁸ TOMSA, M. in: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M., a kolektiv. *Obchodní zákoník*, 12. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, s. 976

¹⁵⁹ HRÁDEK, J., *Předsmulvní odpovědnost*, opět. cit. sub. 84, s. 127

¹⁶⁰ HURDÍK, J., *Culpa in contrahendo im Tschechischen Zivilrecht de lege lata/de lege ferenda*. Das Symposium: Das vorvertragliche Schuldverhältnis und seine Verletzung durch Verschuldenden beim Vertragsabschluss (dosud nepublikováno) cit. dle MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 64

porušení těchto zájmů. Je vcelku zřejmé, že takováto konstrukce není v české právní vědě obecně přijímána. Hrádek¹⁶¹ se ve svém díle snaží obsáhle argumentovat, ze kterých ustanovení a z jakých důvodů vzniká tento kvazikontrakt i v českém soukromém právu. Poukazuje na skutečnost, že závazkový právní vztah může podle ust. § 489 OZ vzniknout nejen ze smlouvy, ale rovněž ze způsobené škody, bezdůvodného obohacení, či *jiné právní skutečnosti*. Kvazikontraktní povahu c.i.c. přirovnává k jiným kvazikontraktům, jako veřejný příslib, či veřejná soutěž nebo jednatelství bez příkazu. Jeho koncepce je založena na abstrahování ekvivalentních povinností a povinnosti neminem leadere z ust. § 415 OZ a z ust. § 3 OZ a ústí v kvazikontraktní pojetí, které podle něj není omezeno analogickou aplikací jednotlivých ustanovení, resp. omezeno rozsahem té, které konkrétní právní normy. V důsledku je tak kvazikontraktní pojetí dle Hrádka citlivější k obsahu práv povinností jednotlivých stran.

Je pravdou, že výše uvedený zvláštní vztah důvěry zakládá užší vztah mezi kontrahenty, mám však za to, že tento užší vztah není sám o sobě skutečností nahrazující pojmový znak závazku, tj. konsensus. Nesmíme zároveň zapomínat, že smluvní pojetí je vytvořeno v německy mluvících zemích především z důvodu odlišného pojetí následků porušení smluvní povinnosti a deliktu.

Naproti tomu deliktní pojetí je reprezentováno především dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu¹⁶², která považuje „*jednání jednoho z partnerů za protiprávní ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák. za předpokladu, že jednání o uzavření smlouvy dospělo do stadia, kdy jedna ze stran byla v důsledku chování druhé strany v dobré víře, že smlouva bude uzavřena, a druhá strana ukončila jednání o uzavření smlouvy, aniž k tomu měla legitimní důvod.*“ S ohledem na judikaturní stanovení protiprávnosti pouze pro užší okruh c.i.c (ukončení vyjednávání bez legitimního důvodu) a zároveň na sporné využití obecné prevenční normy (srov. subkapitolu 3.1.1.), nelze tomuto pojetí bez dalšího přisvědčit.

Přiléhavějším se mi ve shora uvedeném světle, zdá **deliktní pojetí c.i.c. založené na povinnosti poctivého jednání**. Obsahově se jedná o promítnutí zásad, které jsou vlastní nejen v této práci komparovaným úpravám, ale též evropským smluvním projektům. Povinnost poctivého jednání, jsme rozebrali v předchozích

¹⁶¹ HRÁDEK, J., *Předsmluvní odpovědnost*, opět. cit. sub. 84

¹⁶² Rozh. NS ČR ze dne 11. října 2006 sp. zn. 29 Odo 1166/2004, Rozh. NS ČR ze dne 25. září 2009 sp. zn. 29 Cdo 1335/2005, Rozh. NS ČR ze dne 2. září sp. zn. 25 Cdo 127/2007

kapitolách, její legitimizaci v českém právním řádu rovněž, nezbyvá než se zaměřit na konkrétní ustanovení, ze kterých je zřejmá povinnost poctivého jednání, dále předpoklady a následky, jež zakládá její porušení.

3.1. Relevantní ustanovení českého soukromého práva *de lege lata*

Vzhledem k mnou zastávanému pojetí, že c.i.c. lze v českém právním řádu uplatnit na základě povinnosti poctivého jednání, která je podle mého soudu českému soukromému právu vlastní, mohou se zdát následující ustanovení jako protichůdná této myšlence. Není tomu tak, snažím se jen poukazem na tyto ustanovení zdůraznit, že poctivé jednání s celým svým obsahem povinností (např. informační, loajality) je v nich obsaženo.

3.1.1. Analýza ust. § 415 OZ

Vzhledem k výše srovnávaným nelze začít jinak, nežli obecnou prevenční povinností upravenou v ust. § 415 OZ. Toto ustanovení bylo ve své původní podobě doplněno ust. § 416 OZ, které normovalo povinnost zakročit proti hrozícím škodám pouze v případě hrozící vážné škody, nebránili-li tomu okolnosti či ohrožení zasahujícího nebo jeho osob blízkých¹⁶³. Novelou provedenou po změně společenského režimu, došlo k rozšíření okruhu povinností, rovněž na přírodu a životní prostředí a zrušila se omezení prevenční povinnosti vyplývající z ust. § 416. Eliáš¹⁶⁴ velmi trefně shrnuje, že tímto stavem dopadá obecná prevenční povinnost na blíže neurčený okruh situací a stíhá bez omezení každého. Ve svém důsledku tak obecná prevenční povinnost nepůsobit škodu stíhá každého jednajícího vůči všem a vztahuje se rovněž na velmi neurčitý pojem *majetek*. Majetkem rozumíme ve shodě např. s § 6 ObZ *věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty*. Velmi absurdním výkladem by se tak dalo dojít např. k tomu, že tato povinnost stíhá vlastníka věci, který se rozhodne zničit svoji věc. Ještě závažnější se zdá argumentace Melzerova¹⁶⁵, který poukazuje na porušení relativity závazkových právních vztahů, neboť uložení povinnosti nezpůsobovat škodu na majetku (tj. i relativních právech) každému, by ve svém důsledku vedlo k uložení povinnosti respektovat relativní vztahy mezi subjekty, o kterých škůdce nemůže mít ani potuchy

¹⁶³ ELIÁŠ, K. in: *Občanský zákoník: Velký akademický komentář*, Praha: Linde, 2008, s. 776

¹⁶⁴ tamtéž s. 776, jako příklady uvádí někoho, kdo poruší právní povinnost tím, že neupozornění řidiče, který zapomněl zamknout dveře, zavřít okno apod.

¹⁶⁵ MELZER, F., Ustanovení § 415 občanského zákoníku a stanovení protiprávnosti jako předpokladu náhrady škody podle občanského zákoníku. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2002. roč. 10, č. 3, s. 265 a násl.

a především ani nemá povinnost o nich mít vědomost. Tímto by vlastně každá smlouva byla uzavřena k tíži třetích osob, neboť ty by měly povinnost ji nerušit. Tento výklad je samozřejmě s ohledem na hodnoty (autonomie vůle, právní jistota), na kterých stojí občanský zákoník i metodu právní regulace (relativita vztahů) nesmyslným, je důležité tak mít na paměti, že obecnou prevenční povinnost je nutné teleologicky redukovat na absolutní práva¹⁶⁶.

Dalším důvod proč není možné vyvozovat protiprávnost jednání při kontraktaci z porušení obecné prevenční povinnosti, velmi trefně shrnuje Hulmák¹⁶⁷. Je-li jednání dovolené, právem aprobované, pak nemůže být zároveň nedovolené. Subjekty nemají povinnost uzavřít smlouvu, mohou vyjednávat v rozsahu a způsobem v jaký uznají za vhodný. Jedinou výjimkou by pak byl šikanózní výkon práva.

Nyní vidíme, že obecná prevenční povinnost jednat dle ust. § 415 OZ se tak nemůže vztahovat na pouhou *majetkovou újmu (Vermögensschaden)*, neboť by tím docházelo k obcházení relativity závazkových právních vztahů¹⁶⁸. Tím pádem je tak vlastně pro institut c.i.c. ust. § 415 OZ z větší části neupotřebitelné, neboť právě při kontraktaci vznikají zpravidla jenom majetkové újmy. Otázka porušení absolutních práv je pak bez dalšího subsumována.

Soudní praxe si spíše bez vědomí tohoto problému pomohla obecnou prevenční povinností k vytvoření povinnosti jednání při zachování *takového stupně bedlivosti a pozornosti, které lze na někom za konkrétních okolností rozumně požadovat*.¹⁶⁹ Tato povinnost se uplatňuje až tehdy, není-li zvláštních právních předpisů upravujících následky porušení právní povinnosti. Nejvyšší soud konstatoval v rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 1166/2004, že „*Jde o závaznou právní povinnost každého dodržovat nejen povinnosti uložené právními předpisy a povinnosti převzaté smluvně, ale - i bez konkrétně stanoveného pravidla chování - počínat si natolik obezřetně, aby jednáním či opomenutím nevznikla škoda (tzn. čistá majetková škoda pozn. autora) jiným ani jemu samému. Povinnost vyslovená tímto ustanovením je pro každého z účastníků občanskoprávních vztahů závaznou právní povinností určitým způsobem se chovat a její nedodržení představuje protiprávní jednání. (...) není žádný důvod, pro který by se zákonná povinnost vyplývající z ustanovení § 415 obč. zák. neměla vztahovat i na*

¹⁶⁶ tamtéž, s. 269

¹⁶⁷ HULMÁK, M., *Uzavírání smluv v civilním právu*, Praha: C. H. Beck, 2008, s. 161

¹⁶⁸ nehledě na problematičnost „nedovolenosti“ vyjednávání o smlouvě

¹⁶⁹ ŠVESTKA, J., in: KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., *Občanské právo hmotné: díl třetí, Závazkové právo*, 4. Vydání, Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 405

chování potencionálních smluvních partnerů při jednání o uzavření smlouvy“ a při zachování předpokladů subjektivní odpovědnosti stanovil nad rámec těchto povinností ještě „(...) konkrétní osoby zahájily jednání o uzavření určité smlouvy, přičemž tato jednání dospěla do stadia, kdy jedna ze stran kontraktačního procesu byla v důsledku chování druhé potencionální smluvní strany v dobré víře, že předpokládaná smlouva bude uzavřena. Dalším nezbytným předpokladem je, že k ukončení jednání o uzavření smlouvy druhá strana přistoupila, aniž k tomu měla legitimní důvod“.

Je evidentní, že NS byl veden správným úmyslem, jenže na úkor právní jistoty adresátů. Nejen, že použil ke stanovení protiprávnosti ustanovení, které má podle panující nauky sloužit pouze subsidiárně, ale ještě jej rozšířil o podmínky (i) vyvolání dobré víry (tedy legitimního očekávání) protistrany a (ii) ukončení vyjednávání bez legitimního důvodu. Jak jsem již výše uvedl, stanovení protiprávnosti při pouhé majetkové škodě, ještě za situace, kdy zákonodárce výslovně aprobuje jednání o smlouvě, a navíc rozšířením podmínek (*ex post*)¹⁷⁰, se mi zdá jako nesprávné.

3.1.2. Ostatní relevantní ustanovení

Je vhodné znovu zopakovat závěry z předcházející kapitoly. *Culpa in contrahendo* je typicky následek zaviněného jednání. Komparované úpravy o tomto závěru nepochybují a tento závěr vychází i z definice samé. Z tohoto důvodu se může zdát abstrakce povinností z obchodního zákoníku, který sice opticky rozlišuje mezi smluvním a mimosmluvním porušením povinností, ale ve skutečnosti se jedná o přísnou povinnost (nehledě na zavinění) totožnou u obou institutů, jako velmi nevhodná. Jsem si této situace vědom, a mám za to, že pro úpravu c.i.c. není vhodné konstruovat povinnosti bez ohledu na zavinění, nicméně níže rozebraná úprava má spíše sloužit jako podpora obecně uložené povinnosti jednat poctivě.

3.1.2.1. zavinění neplatnosti smlouvy

Vzhledem k původní Jheringově koncepci, se na první pohled, zdá relevantní užití ustanovení § 42 OZ a § 268 ObZ. V tomto případě se jedná o neexistující nebo neplatnou smlouvu, způsobenou zaviněním jedné ze stran. Je vhodné poukázat na

¹⁷⁰ Jde o to, že protiprávní není jednání ve vztahu k následku, ale již k jednání. K otázce stanovení protiprávnosti ve vztahu ke škodě srov. PETROV, J., Protiprávnost a obecná prevenční povinnost. *Právní rozhledy*, 2007, č. 20, s. 745 a násl.

názor Zuklínové¹⁷¹, že toto ustanovení je nutné vykládat společně s ust. § 43 OZ, které v sobě obsahuje povinnost prevence a povinnosti poctivého jednání¹⁷². Ustanovení o zavinění neplatnosti smlouvy je svým rozsahem velmi úzké, Hulmák poukazuje na fakt, že často neplatnost smlouvy zaviní obě strany a nepřipadá tak v úvahu jeho aplikace. NS pak tento fakt potvrzuje ve své judikatuře, kdy konstatuje nutnost zkoumání zavinění neplatnosti na obou stranách¹⁷³.

3.1.2.2. výkon práva v rozporu s dobrými mravy a oprávněnými zájmy

Úkolem první kapitoly této práce bylo vymezit rozdíl mezi korektivou dobrých mravů a poctivým jednáním. S ohledem na formulaci ust. § 3 OZ znovu na tuto problematiku narážíme. Jednak je podle mého soudu obsažen v tomto ustanovení korektiv dobrých mravů i poctivosti, jednak se znovu dostáváme k vymezení povinností, které stíhají jednajících při vyjednávání z hlediska těchto korektivů (srov. kapitolu 1.). Je znovu nutné upozornit, že jednání v rozporu s dobrými mravy by zpravidla vždy mělo být nepoctivé, naproti tomu nepoctivé jednání nemusí vždy být v rozporu s dobrými mravy.

Ve stavu *de lege lata*, tak hraje ust. § 3 OZ stěžejní roli v tom, že výslovně kodifikuje povinnost nezasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných. Dá se tak při aplikaci této povinnosti dojít k velmi podobným závěrům, k jakým došla německá nebo rakouská právní věda, tj. zasahuje-li jedna ze stran při vyjednávání do práv a oprávněných zájmů druhé strany, vytváří se tak jakýsi zvláštní vztah důvěry, ve kterém je tato strana povinna strpět ochranu druhé strany (ochranu jejího legitimního očekávání). O vztahu důvěry nemá smysl znovu hovořit (srov. kapitolu 2.), ovšem je důležité vidět, že je-li jednajících strana povinna strpět ochranu druhé strany, jedná protiprávně, pokud bez právního důvodu zasahuje do jejích práv a oprávněných zájmů. Konstrukce poctivosti se tak v obecné rovině téměř neliší od obecné povinnosti nerušit, ovšem s tím rozdílem, že navázáním jednání, se „zaktivizuje“ rozšířená povinnost jednat poctivě ve vztahu k druhé straně, a to v rozsahu, který podle mého soudu nejlépe uchopila rakouská judikatura, tedy „stupňování povinností při vzájemném kontaktu“ (srov. subkapitolu 2.2.2.1.). Protiprávnost tak můžeme vyvodit nikoliv ze vzniklé škody, tedy *ex post*, ale již ze samého nepoctivého jednání.

¹⁷¹ ZUKLÍNOVÁ, M., in: ELIÁŠ, K. a kol., *Občanský zákoník: Velký akademický komentář*, Praha: Linde, 2008, s. 268

¹⁷² zejm. pro výklad právního jednání *contra proferentem*, v obchodně právních vztazích zakotven výslovně.

¹⁷³ Rozsudek NS ČR ze dne 26. srpna 2003, sp. zn. 25 Cdo 1097/2003

Důležitou otázkou je samozřejmě stanovení poctivého jednání. Mám za to, že nelze nalézt obecnou, či dostatečně obecně přiléhavou definici, poctivého jednání. Rozumný pozorovatel s obvyklou mírou zkušeností v soukromoprávních stycích by v dané konkrétní situaci jistě mohl určit jistý medián chování. Nelze rovněž zapomínat, že subjektivní podoba povinnosti nahradit škodu v sobě zahrnuje zavinění a proto je nutné zkoumat, zda jednající skutečně zavinila vyvolání legitimního očekávání¹⁷⁴.

3.1.2.3. Úmyslná škoda v rozporu s dobrými mravy

Aniž bychom se znovu vraceli k problematice dobrých mravů, je zajímavé podívat se na genezi ust. § 424 OZ¹⁷⁵. Ve své původní podobě má povinnost nahradit škodu při úmyslném jednání proti dobrým mravům původ v BGB. Do ABGB se toto ustanovení dostalo až v rámci novelizace jako reakce na přijetí BGB. Střední občanský zákoník obsahoval již nikoliv korektiv dobrých mravů, ale zásadu slušnosti a současný občanský zákoník v původní podobě pravidla socialistického soužití. Je tedy zajímavé vidět, že na našem území se korektivy chování určitým způsobem překrývaly a do jisté míry i zaměňovaly s poctivostí, nehledě na skutečnost, že od 01.01.1992 se jedná o korektiv dobrých mravů.

Ve shodě s některými¹⁷⁶ vidím možnou aplikaci tohoto ustanovení při šikanózním výkonu práva. Objektivní právo předpokládá, že výkon subjektivního práva směřuje k uskutečnění cíle sledovaného právní normou a naopak „*Za zneužití výkonu práva lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy a je přímo vedeno úmyslem způsobit jinému účastníku újmu*“¹⁷⁷. Takovéto jednání je pak protiprávní a nepožívá ochrany dané mu objektivním právem. Mám za to, že není důvod požadovat přímý úmysl, neboť jednak by tím došlo k praktické neaplikovatelnosti tohoto ustanovení, ale především, by šlo o restriktivní výklad vytvořený ex post soudy bez rozumného důvodu.

Je jistě snadné představit si typický výkon šikanózního výkonu práva v předmluvním stádiu (typicky ukončení vyjednávání bez legitimního důvodu, resp.

¹⁷⁴ Mám tím na mysli, že jiná míra (vyvolaného) očekávání bude mezi podnikateli a spotřebiteli a jiná mezi podnikateli.

¹⁷⁵ ELIÁŠ, K., in: *Občanský zákoník: Velký akademický komentář* Praha: Linde, 2008, s. 845

¹⁷⁶ jde především o citovaný článek Salačův, ale i Eliášem zmiňované dílo Štefana Lubyho, *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*, srov. ELIÁŠ, K., in: *Občanský zákoník: Velký akademický komentář* Praha: Linde, 2008, s. 845

¹⁷⁷ 21 Cdo 992/99 k publikaci právní věty uveden přímý úmysl.

vyjednávání bez úmyslu uzavřít smlouvu), na druhou stranu dosavadní judikatura neužila tohoto ustanovení v souvislosti s vyjednáváním ani jednou¹⁷⁸.

Současný význam je tedy spíše marginální, jde hovořit snad hovořit o povinnosti nahradit i (jen) čistou majetkovou újmu, způsobenou úmyslným porušením dobrých mravů, tak jak je tomu v BGB, ovšem s tímto závěrem opět dosavadní judikatura nepracuje.

3.1.2.4. Informační povinnost

Při výkladu o obsahu povinnosti jednat poctivě jsme narazili i na povinnost nezamlčovat, nezkreslovat a upozorňovat na rozhodné skutečnosti. Při analýze rakouské právní vědy jsme viděli legitimaci informačních povinností z ustanovení o lsti resp. o omylu vyvaleném lstí, proto je nasnadě podrobněji se zabývat ustanovením o omylu v současném občanském právu.

Ust. § 49a OZ stanoví, dvě základní podmínky pro naplnění hypotézy, jednak jde o vědomost omylu druhé strany a dále podstatnost omylu, judikatura k tomuto dovodila ještě zpravidla vždy vyžadovanou omluvitelnost omylu¹⁷⁹, která stíhá stranu, která se hodlá omylu dovolávat. Pro účely informační povinnosti se zdá zásadním především předpoklad vědomosti o omylu. „(...) osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět (...)“. Srovnatelně s rakouskou právní vědou dovozuje z tohoto ustanovení Hulmák vzájemnou informační povinnost, resp. „povinnost navzájem se informovat pravdivě a nikoliv klamavě“¹⁸⁰. Mám, za to, že s tímto závěrem lze souhlasit, otázka, která se před námi ovšem tímto (znovu) otevírá je rozsah informační povinnosti. Částečně nám při hledání odpovědi může pomoci citovaná judikatura, která vyslovila obecnou povinnost jednajících vyhledávat informace sám¹⁸¹, ale především se můžeme inspirovat evropskými smluvními projekty a doktrínou vytvořenou v německy mluvících zemích.

¹⁷⁸ 25 Cdo 127/2007 je pouze uvedena možnost užít tohoto ustanovení.

¹⁷⁹ srov. za všechny rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 1560/2006, ze dne 26. 2. 2009

¹⁸⁰ HULMÁK, M., *Uzavírání smluv v civilním právu*, Praha: C. H. Beck, 2008, s. 156

¹⁸¹ „Ustanovení § 49a obč. zák. pojednávající o omylu jednajících osoby není možno vykládat tak, že na jeho základě je osoba, která se omylu dovolává, zbavena povinnosti podle okolností konkrétního případu sama si zajistit odpovídající míru objektivních informací o okolnostech, resp. skutečnostech, které má za rozhodující pro uskutečnění zamýšleného právního úkonu. To se zvyrazňuje především v případech, kdy jde např. o skutečnost (resp. skutečnosti) odborného charakteru, v níž jednajících osoba příslušné odborné znalosti nemá“ cit. rozsudek sp. zn. 33 Odo 1560/2006 ve kterém se NS přiklonil k přísnější informační povinnosti, jde-li o hospodářskou či intelektuální převahu jedné ze stran, ovšem obráceně aplikovanou.

Ohledně (i) podstatných náležitostí smluvní typu, si strany musí sdělit vše, co vědí, tento rozsah nelze zpochybnit, neboť bez splnění těchto předpokladů nemůže vzniknout závazek. Dále je bez pochyb, že strany si musí sdělit vše, (ii) co by mohlo vést k neplatnosti smlouvy (srov. možnost dovolání se neplatnosti pro omyl). Posledním nutným předpokladem je podle mého soudu, vše (iii) co by mohlo zmařit účel smlouvy. Vycházím v tomto bodě především z ustanovení o nemožnosti plnění¹⁸². Mám za to, že ačkoliv jsem již naznačil, že při negociaci vzniklý užší vztah důvěry nezakládá závazek, je nutné aplikovat notifikační povinnost jedné ze stran¹⁸³ o následné nemožnosti plnění i na předsmuvní jednání. Jedná se znovu o projev povinnosti jednat poctivě, která v tomto konkrétním předsmuvním jednání znamená brát ohled na zájem druhé strany a sdělit jí skutečnost ohrožení plnění. O tom, že je tento rozsah informační povinnosti českému soukromému právu vlastní, svědčí i ust. § 377 odst. 1 ObZ.

Jde-li o konkrétní případy, ve kterých je sporné, zda jedna ze stran splnila informační povinnost a které nespádají pod výše uvedené, shodují se se závěry abstrahovanými v evropských smluvních projektech (srov. subkapitulu 2.2.3.2.), tedy nutnost **vzít v potaz okolnosti, zda některý ze subjektů disponuje zvláštními znalostmi, jaké výdaje by vynaložila informovaná strana k získání těchto informací, zda si může tyto informace v rozumné míře obstarat požadující strana sama a jaký mají význam požadované informace.**¹⁸⁴

3.1.2.5. *Poctivý obchodní styk*

Poctivý obchodní styk je znovu pojem, který nás přivádí na rozcestí poctivosti, dobrých mravů, zvyklostí řádného obchodníka apod. Znovu není bez zajímavosti podívat se, jakým způsobem se poctivý obchodní styk do obchodního zákoníku dostal. Havel upozorňuje na skutečnost, že „*pojem "poctivý obchodní styk" jakousi pragmatičtější podobou dobrých mravů, vytvořenou pro stále narůstající hospodářský život*“¹⁸⁵ vytvořenou již obecným zákoníkem obchodním č. 1/1863 ř. z., později převzatou zákoníkem mezinárodního obchodu č.101/1963 Sb., a konečně i zákonem

¹⁸² ust. § 577 odst. 1 OZ „*Dlužník je povinen bez zbytečného odkladu poté, co se doví o skutečnosti, jež činí plnění nemožným, oznámit to věřiteli, jinak odpovídá za škodu, která vznikne věřiteli tím, že nebyl včas o nemožnosti vyrozuměn.*“

¹⁸³ nejde jen o dlužníka, ale přirozeně o obě strany. srov. HAVEL, B., in: *Občanský zákoník: Velký akademický komentář* Praha: Linde, 2008, s. 1687

¹⁸⁴ Hulmák upozorňuje na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze . sp. zn. 5 Cmo 347/96, který porušení informačních povinností subsumoval pod porušení ust. § 415, k tomu ovšem shodné argumenty v subkapitole 3.1.1., HULMÁK, M., *Uzavírání smluv v civilním právu*, Praha: C. H. Beck, 2008, s. 162

¹⁸⁵ HAVEL, B. *Dobré mravy a poctivý obchodní styk*. Právník, 2000, č. 1, s. 37

o soukromém podnikání občanů č. 105/1990 Sb. ze kterého se dostal do současného obchodního zákoníku. Nový¹⁸⁶ upozorňuje na povahu poctivých styků a značnou podobnost s povinností jednat poctivě, jen s tím rozdílem, že (současný) aplikační rozsah je omezen. Souhlasím s tímto závěrem a uvádím toto ustanovení jako důkaz toho, že povinnost jednat poctivě je českém soukromému právu vlastní. Naopak nesouhlasím se současným (restriktivním) pojetím zásad poctivého obchodního styku jako zákazu výkonu šikanózního práva¹⁸⁷.

3.1.2.6. Ochrana důvěrných informací

Ochrana (důvěrných) informací platí rovněž za typickou předmluvní ochranu, která je stranám při negociaci poskytnuta. Ust. § 271 ObZ normuje skutkovou podstatu ochrany důvěrných informací velmi podobně jako jsme měli možnost vidět u PECL, ovšem s jedním vcelku podstatným rozdílem, strany musí informace za důvěrné označit, bez tohoto označení nepožívají ochrany dle tohoto ustanovení. Co je účelem tohoto ustanovení není třeba probírat, spíše shledávám zajímavým odkaz při porušení této povinnosti přímo na ust. § 373 ObZ tedy následky porušení kontraktní povinnosti. Mohlo by se zdát, že pro ust. § 757 ObZ nemá smysl hledat v tomto odkazu význam, myslím si ale, že je zajímavé, že normotvůrci obchodního zákoníku podřadili výslovně tento předmluvní vztah pod kontraktní ochranu, a to i přesto, že s kvazikontraktním pojetím pro účely *de lege lata* nesouhlasím.

3.1.3. Typický obsah povinností v předmluvním závazku v českém právu

V úpravě německy mluvících zemí jsme typizovali „klasické“ skutkové podstaty c.i.c., mám za to, že vzhledem k totožnosti povinnosti poctivého jednání, lze tyto přiměřeně použít i pro současnou právní úpravu (srov. subkapitulu 2.2.1.2., především povinnost brát ohled na zájmy druhé strany, informační povinnost, ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu). Snad s teoretickou výjimkou obecné povinnosti nepůsobit škodu zásahem do absolutních práv, neboť porušením této povinnosti vzniká bez výjimky deliktní povinnost nahradit škodu bez ohledu na koncepci c.i.c.

Další odlišností, na kterou bychom se měli podle mého soudu zaměřit, je uzavření smlouvy v důsledku porušení informačních povinností. Již bylo zmíněno, že se jedná

¹⁸⁶ NOVÝ, Z, Princip „poctivosti“ dle Draft Common Frame of Reference jako inspirace pro výklad § 6 odst. 1 návrhu OZ, *Právní rozhledy*, č. 2, 2012, s. 48

¹⁸⁷ Srov. rozsudek NS ČR 32 Cdo 617/2010-126 ze dne 27. dubna 2011

o porušení povinností vyplývajících z předsmuvního závazkového vztahu, ovšem s následky, které nastávají pouze při platné smlouvě. Bylo již také uvedeno, že se jedná zpravidla o výhrůžky, lest, či zatajení podstatných skutečností. V tomto případě se dostáváme na hranici absolutní a relativní neplatnosti takového jednání (zpravidla pro omyl, nebo také odstoupení od smlouvy). Je-li jednání absolutně neplatné, pak si jsou strany povinny vrátit vše, co získali, zde problém nenastává. Na druhou stranu může vzniknout situace, kdy byla naplněna dispozice pro dovolání se relativní neplatnosti, či odstoupení od smlouvy, které ovšem nechce jednajíc z jakéhokoliv důvodu využít a požaduje namísto toho náhradu škody. Znovu vidíme jakousi pomocnou roli tohoto institutu k ochraně proti zaviněným (neúmyslným) jednáním a zároveň při ochraně nejen absolutních práv. Jedná se tedy o určitou dvojkolejnost nároků poškozeného, kdy může jednak odstoupit od smlouvy, jednak požadovat škodu, která mu takto nevýhodnou smlouvu vznikla. Je otázkou, zda se tento výklad „dvojkolejnosti nároků“ dá použít i v české úpravě. Pro svědčí jistě argument, že může-li jedna ze stran od smlouvy odstoupit (zrušit ji), tím spíše by měla mít nárok na „pouhou“ náhradu škody. Na druhou stranu se zdá tento výklad jako rozšiřování práv na úkor druhé strany a tím k porušení zásady rovnosti, nehledě na fakt, že jde vlastně *de facto* o korekci smlouvy soudním rozhodnutím a tím zásah do autonomie vůle smluvních účastníků. Nelze nicméně opomenout, že k tomuto rozšíření, dochází v důsledku porušení právní povinnosti jednat poctivě¹⁸⁸.

Je nicméně znovu důležité upozornit, že nejde o taxativní výčet skutkových podstat a stěžejním bodem povinnosti nahradit škodu, je porušení povinnosti jednat poctivě, která se může vztahovat a nepřeborné množství jednání.

3.2. C.i.c. a třetí osoby

Vzhledem zastávanému deliktnímu pojetí, se zdá nepotřebné vytvářet zvláštní pojetí c.i.c pro třetí osoby. Třetí osoba může vystupovat jednak na straně škůdce, jednak na straně poškozeného. Na straně poškozeného se jedná o typické příklady porušení absolutních práv, při kterých je nutné použít klasickou deliktní klauzuli ust. § 420 OZ. Na druhou stranu lze podle mého soudu, obdobně použít závěry německé právní vědy, pokud jde o tzv. čistou majetkovou škodu¹⁸⁹.

¹⁸⁸ Rovněž je vhodné zmínit, že touto cestou se vydal zákonodárce v úpravě nového občanského zákoníku, srov. např. ust. § 584 NOZ.

¹⁸⁹ jež ovšem v souladu s relativitou závazkových právních vztahů a výjimečnosti jejího prolomení (ne)bude prosaditelná, resp. pouze výjimečně. Mám za to, že prolomením této relativity bychom se

Pokud jde o osobu škůdce, bude ve stavu *de lege lata* zpravidla užito ust. § 420 odst. 2 o přičitatelnosti. Konstantní judikatura se vyjádřila k výkladu škody „způsobené při jejich činnosti“ několikrát¹⁹⁰, ve zkratce se dá říci, že s tímto kusým ustanovením se Nejvyšší soud vypořádal pomocí kritéria místní, časové, věcné souvislosti, jde-li o jednání třetí osoby použité při plnění pracovních úkolů (v rámci činnosti, v zájmu), pak odpovídá přímo osoba, která třetího ke své činnosti použila¹⁹¹.

Jiná je ovšem situace, pokud nebylo třetího použito v rámci činnosti osoby. Poté se znovu dostáváme do zvláštního vztahu požívání důvěry¹⁹² a lze tak znovu odkázat na obdobné užití vývodů německé právní vědy, které bude mít za následek povinnost nahradit vzniklou škodu, ovšem s tím rozdílem, že protiprávnost určujeme porušením zákonné povinnosti jednat poctivě.

3.3. Předpoklady a následky porušení předsmuvního závazku

Na základě výše uvedeného můžeme shrnout, že k naplnění povinnosti nahradit škodu je nutné naplnit následující předpoklady¹⁹³

- (i) jednání (ve smyslu projevu vůle navenek, které je taky obecně nejzazším možným rozsahem uplatnění c.i.c.),
- (ii) porušení zákonné povinnosti jednat poctivě, (resp. povinností ochrany, informovanosti, ohledu a pečlivosti)
- (iii) vznik škody,
- (iv) příčinnou souvislost mezi bodem (ii) a (iii),
- (v) zavinění, postačující i ve formě nevědomé nedbalosti

Chtělo by se tvrdit, že rozsah škody, je limitován příčinnou souvislostí. Tento závěr pokládám za zjednodušující a přikláním se k poznatkům komparovaných úprav ve smyslu přesnějšiho vymezení, nikoliv odmítnutí příčinné souvislosti jako podstatného předpokladu.

dostali k obdobně problematickým závěrům jako při konstrukci povinnosti nikomu neškodit při relativních právech. V tomto smyslu vidím řešení v ukotvení zákonné výjimky, k problematice nepřímých škod srov. ELIÁŠ, K., in: *Občanský zákoník: Velký akademický komentář* Praha: Linde, 2008, s. 975 a násl.

¹⁹⁰ např. Rozsudek NS ČR 21 Cdo 1148/2002 ze dne 24. února 2003, nebo Rozsudek NS ČR 25 Cdo 670/2005 ze dne 18. května 2006.

¹⁹¹ Rozsudek NS ČR 25 Cdo 482/2005 ze dne 31. srpna 2005

¹⁹² srov. německou úpravu *požívání důvěry ve zvláštní míře a tím podstatné ovlivnění předsmuvního jednání nebo uzavření smlouvy* v subkapitole 2.2.1.4.

¹⁹³ Tyto předpoklady se neuplatní u speciálních ustanovení pro obchodní závazkové vztahy, ačkoliv se tím značně narušuje komplexnost pojetí c.i.c.

O tom, že rozsah škody není limitován, bylo-li zasaženo do absolutních práv chráněných zákonem a může samozřejmě přesáhnout i zájem na plnění ze smlouvy, není sporu.

Obdobně se dá setrvat i na postulátu rakouské právní vědy, že se nahrazuje negativní zájem, limitován výší pozitivního zájmu, neboť lze souhlasit s tím, že jde o náhradu škody, která vznikla pouze porušením informační povinnosti protistrany, tedy porušením svobody rozhodování, a nahrazuje se tak pouze v rozsahu, v jakém byla tato svoboda porušena (rozsahem plnění)¹⁹⁴, a to včetně čisté majetkové škody.

Naopak si lze představit, především u ukončení vyjednávání o smlouvě v důsledku porušení absolutních práv, že tato limitace nemá své opodstatnění.

Jak bylo výše zmíněno, v některých případech může dojít ke konkurenci nároků smluvních i předsmuvních. Mám na mysli oprávnění poškozené strany využít možnosti náhrady škody, při již uzavřené smlouvě. V současném pojetí jde tak, zjednodušeně, o jakési doplnění odpovědnosti za vady a právě z tohoto důvodu ve mně vyvolává jistou dávku skepse, neboť se tím rozšiřuje paleta práv na jedné straně na úkor druhé. Vyvozování povinnosti nahradit škodu způsobenou v předsmuvním stádiu, ačkoliv byla smlouva platně uzavřena a zůstává v platnosti, je na jednu stranu logickým závěrem, který s sebou přináší obecná povinnost jednat poctivě, na druhou stranu absence výslovné úpravy přináší pochybnosti o aplikovatelnosti. Jde především o námitku tvorby smlouvy *ex post* soudem, bez výslovného zákonného vodítka. Ačkoliv si jistě dokážeme představit vodítka, které by soudce při takovém to „výkladu smlouvy“ měl následovat, nezdá se mi prosazení v současné pozitivněprávní konstelaci jako reálné a bezproblémové. Současně lze tento názor sledovat i v rozhodnutí NS ČR¹⁹⁵, který odmítl doplňovat nároky jedné ze smluvních stran, které nevyplývají ze smlouvy, resp. zamítl žalobu na bezdůvodné obohacení při současné platnosti smlouvy, ačkoliv byla uzavřena v omylu.

K úplnosti je vhodné dodat, že i současný občanský zákoník zná možnost spoluzavinění poškozeného¹⁹⁶ a samozřejmě, že obohatila-li bezdůvodně jedna ze stran, musí toto obohacení vrátit. Rovněž rozebrat zvláštní právní prostředky ochrany

¹⁹⁴ WELSER, R. *das Verschulden beim Vertragsschluss im Österreichischen bürgerlichen Recht*, s. 288 cit dle: HRÁDEK, J., *Předsmuvní odpovědnost*, opět. cit. sub. 84, s. 72

¹⁹⁵ Rozsudek NS ČR sp. zn. 25 Cdo 2422/99 ze dne 31. října 2001

¹⁹⁶ Spoluzavinění neznamená pouhé zavinění ve smyslu ust. § 420 odst. 3 ale spíše účast na následku, srov. Rozsudek NS ČR sp. zn. 25 Cdo 43/2002 ze dne 28. května 2003

(odstoupení od smlouvy, zvýšená informační povinnost apod.) poškozené smluvní strany není úkolem této práce.

3.4. Závěry v českém soukromém právu *de lege lata*

V této kapitole nešlo o to znovu popsat jednotlivé typické skutkové podstaty a jejich obsah a rozsah. Ve světle předchozích kapitol by takové opakování postrádalo smysl. Tato skutečnost je dána především tím, že komparované úpravy jsou inspirací pro soudobou teorii i praxi v České republice.

Spíše jsem chtěl upozornit na skutečnost, že zjednodušujícím použitím ust. § 415 OZ se dostáváme do rozporu s právní jistotou adresátů a ani teoreticky nejsme schopni institut *c.i.c.* dostatečně odůvodnit. Na toto jsem se pokusil reagovat transformací povinnosti jednat poctivě do českého právního řádu, jako obecnou a vymahatelnou povinnost, jejíž obsah může pružně reagovat na předmluvní jednání subjektů (srov. teorii „stupňování povinností při vzájemném kontaktu“ v subkapitole 2.2.2.1.). Tato koncepce mi i ve světle výše uvedeného přijde jako českému právu nejbližší a je možno ji nenásilně uchopit současnou praxí.

Obecná povinnost jednat poctivě by se pak podle mého soudu měla aplikovat nejen na občanskoprávní vztahy, ale rovněž na vztahy obchodněprávní. Dvojkolejnost soukromého práva, která doposud v České republice přetrvává, by neměla zastínit racionální účel vymezení předmluvních povinností. Již bylo řečeno, že úkolem *culpa in contrahendo* není omezit smluvní volnost, ale spíše nastavit pravidla při vyjednávání způsobem, který umožní prosadit se obou principům (poctivosti, právní jistoty a smluvní svobody) v nejvyšší možné míře. Z tohoto důvodu, je podle mého soudu nutné užít obecné úpravy v OZ.

4. CULPA IN CONTRAHENDO V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU

Jednotlivé skutkové podstaty *culpa in contrahendo* jsou v novém občanském zákoníku obsaženy v obecných ustanoveních o relativních majetkových právech, resp. o smlouvě¹⁹⁷. Bylo by ovšem chybou přistupovat k analýze *c.i.c.* bez souvislosti s ostatními ustanoveními. Jedná se především o obecnou povinnost jednat v právním styku poctivě, úpravu povinnosti nahradit škodu způsobenou neplatným právním

¹⁹⁷ srov. ust. § 1728 a násl zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“)

jednáním, úprava omylu, generální prevenční povinnosti, povinnost nahradit škodu způsobenou radou či informací a samozřejmě úpravy náhrady škody a bezdůvodného obohacení. Za výkladový zdroj může rovněž posloužit návrh občanského zákoníku o smlouvách zpracovaný na začátku tisíciletí prof. Gandolfim, ze kterého úprava NOZ do značné míry čerpá.

Ještě před analýzou typického obsahu povinností v předsmulvním stádiu je znovu nutné odpovědět na otázku koncepce předsmulvni povinnosti. Výslovnou odpověď by nám mohla poskytnout důvodová zpráva k NOZ, v níž zpracovatelé uvádějí, že se snažili reagovat na kolizi smluvní svobody a ochranu dobré víry osoby, s níž je jednáno „(...) z toho důvodu je namístě stanovit následky porušení poctivosti v právním styku v případech, kdy někdo zahájí jednání o smlouvě s jiným jen na oko nebo v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít, anebo když jednání o smlouvě téměř uzavřené bez příčiny přeruší. Stejně tak je třeba pamatovat i na případy výměny informací směřujících k uzavření smlouvy stvrzujících, že výsledkem kontraktace bude smlouva, a osvědčujících zájem smlouvu uzavřít. Výměna informací, často důvěrné povahy, však zavazuje stranu, které byly sděleny, k udržení důvěrnosti tak, aby informace nebyly zneužity k tíži toho, kdo je poskytl. Porušení zásad poctivého jednání při jednání o uzavření má vést k povinnosti nahradit škodu z toho vzniklou, případně k vydání bezdůvodného obohacení“.

Vidíme, že zpracovatelé jistý předsmulvni vztah, který je nutný chránit, vidí podobně jako komparované úpravy, výslovně se však o charakteru tohoto vztahu nedovíme.

Lze snad s ohledem na text i na koncepci poctivosti v NOZ usuzovat, že se jedná o čistě deliktní pojetí, které shledává protiprávnost v porušení povinnosti jednat poctivě v předsmulvni stadiu, naproti tomu se lze již setkat s názorem¹⁹⁸, že kvalita tohoto vztahu je podobná zákonnému závazkovému vztahu německé úpravy. Hrádek poukazuje na skutečnost, že závazkové pojetí lépe (pružněji) reaguje na subjektivizované povinnosti z tohoto vztahu vyplývající a poukazuje na fakt, že obdobné povinnosti (informační povinnost i povinnost prevence) normuje zákonodárce na jiných místech¹⁹⁹. Dále poukazuje na převzatou koncepci rozdělení smluvní a mimosmluvní odpovědnosti, s čímž logicky souvisí případná námitka možného vzniku týchž problémů, se kterými se musela vypořádat německá právní

¹⁹⁸ HRÁDEK, J. Předsmulvni odpovědnost, *Bulletin advokacie*, č. 3, 2011, s. 46

¹⁹⁹ srov. ust. § 2900 a ust. § 2902

věda. V tomto ohledu spíše souhlasím s Hulmákem²⁰⁰, který vidí povinnost jednat poctivě jako dostatečně určitou, jež soudce může rozumně aplikovat v dostatečně subjektivizované podobě. NOZ je v tomto ohledu určitý a relativně přesný, neboť v obecných ustanoveních hlavy I. části první stanoví základní zásady, kterými se soudce při eventuálním sporu musí řídit. Ve srovnání s dosavadním občanským zákoníkem jde nepochybně o naplnění požadavku právní jistoty adresátů.

4.1. Obsah povinnosti jednat poctivě v předmluvním stadiu v NOZ

Nemá valného významu znovu opakovat, že jádro předmluvních povinností je stejně jako v komparovaných úpravách založeno na poctivém jednání, zahrnujícím ohled na druhou smluvní stranu, informační povinnost včetně povinnosti nikomu neoprávněně neškodit. Typické skutkové podstaty, jež výslovně upravují klasické případy předmluvní odpovědnosti, pak zákonodárce vložil do obecných ustanovení o relativních majetkových právech, resp. o smlouvě.

a) zahájení nebo pokračování ve vyjednávání bez úmyslu smlouvu uzavřít.

§ 1728 odst. 1 *„Každý může vést jednání o smlouvě svobodně a neodpovídá za to, že ji neuzavře, ledaže jednání o smlouvě zahájí nebo v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít“.* Zákazem zahájení či pokračování ve vyjednávání při absenci úmyslu smlouvu uzavřít se obecně dostáváme pod typickou skutkovou podstatu, kterou abstrahoval i Nejvyšší soud z obecné povinnosti nikomu neškodit. Jak bylo výše uvedeno, jedná se spíše o projev loajality a ohleduplnosti k případnému smluvnímu partnerovi. Jde o respekt zákonodárce k tomuto zvláštnímu vztahu vytvořenému zahájením jednání. Podle mého soudu není třeba souhlasit s Hrádkem²⁰¹, který upozorňuje v komparaci s německou úpravou na absenci výslovného rozsahu těchto povinností. Jinými slovy odkdy stíhá kontrahenty povinnost loajality a ohleduplnosti není podle něj na úkor právní jistoty adresátů řešena. S ohledem na výše srovnávané lze ovšem dojít k závěru, že pouhé navázání obchodních kontaktů se dá pod „*jednání o smlouvě*“ podřadit.

b) informační povinnost, povinnost ohledu na zájem druhé strany.

§ 1728 odst. 2 *„Při jednání o uzavření smlouvy si smluvní strany vzájemně sdělí všechny skutkové a právní okolnosti, o nichž ví nebo vědět musí, tak,*

²⁰⁰ HULMÁK, M. Limity předmluvní odpovědnost, *Bulletin advokacie*, č. 3, 2011, s. 54

²⁰¹ HRÁDEK, J. Předmluvní odpovědnost, *Bulletin advokacie*, č. 3, 2011, s. 47

aby se každá ze stran mohla přesvědčit o možnosti uzavřít platnou smlouvu a aby byl každé ze stran zřejmý její zájem smlouvu uzavřít.“ Výslovnou úpravou informační povinnosti snadno abstrahujeme rozsah informační povinností, které jsou ve shodě s výkladem shora uvedeným. Není pochyb o tom, že podstatné náležitosti smlouvy i překážky platnosti musí být sděleny. Poslední věta pak poukazuje na povinnost poskytnout informace o všem, co by mohlo zmařit účel smlouvy. Jde-li o konkrétní případy, ve kterých je sporné, zda jedna ze stran splnila informační povinnost a které nespádají pod výše uvedené, shodují se se závěry abstrahovanými v evropských smluvních projektech (srov. subkapitolu 2.2.3.2.), tedy nutnost vzít v potaz okolnosti, zda některý ze subjektů disponuje zvláštními znalostmi, jaké výdaje by vynaložila informovaná strana k získání těchto informací, zda si může tyto informace v rozumné míře obstarat požadující strana sama a jaký mají význam požadované informace²⁰²

c) ukončení vyjednávání bez legitimního důvodu.

§ 1729 odst. 1 *„Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod.*“ Třebaže jsem pro potřebu této práce rozdělil jednotlivé typické skutkové podstaty, je třeba vykládat každou z těchto povinností v návaznosti na celý systém úpravy. Toho je typickým příkladem ukončení vyjednávání bez legitimního důvodu. Už v úvodu ust. § 1728 zdůrazňuje zákonodárce svobodu smluvního vyjednávání bez následků jejího ukončení²⁰³. Naopak tomu je, dospějí-li strany do takového stadia vyjednávání, kdy se její uzavření jeví jak vysoce pravděpodobné. Při výkladu „vysoké pravděpodobnosti uzavření“ nám znovu nezbyde, než aplikovat závěry komparovaných úprav, beze vší pochybnosti tak bude muset být dán konsensus ohledně podstatných náležitostí smluvního typu, rovněž bude muset dojít k porušení legitimního očekávání druhé strany. Lze přitakat omezení očekávání druhé strany pomocí „důvodnosti“ takového očekávání. Tímto mohou být, podle mého soudu, odmítnuty nároky

²⁰² Ke stejnému závěru dochází i Hulmák spolu s Vlčkem srov. HULMÁK, M., VLČEK, K., Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část, *Právní rozhledy*, č. 17, 2012, s. 602 a násl.

²⁰³ casum sentnit dominus

poškozených stran, které jsou skutkově nebo právně sporné a může být zachována potřebná rovnováha, resp. převaha smluvní volnosti nad ochranou právní jistoty.

d) ochrana důvěrných informací

§ 1730 odst. 2 *„Získá-li strana při jednání o smlouvě o druhé straně důvěrný údaj nebo sdělení, dbá, aby nebyly zneužity, nebo aby nedošlo k jejich prozrazení bez zákonného důvodu. Poruší-li tuto povinnost a obohatí-li se tím, vydá druhé straně to, oč se obohatila.“* Ochrana důvěrných informací je v NOZ ve srovnání s dosavadní úpravou zakotvena ve větším rozsahu. „Důvěrné“ informace již nemusí být výslovně za důvěrné označeny, postačí, vyplývá-li charakter takovýchto informací z jednání o smlouvě.

e) ostatní relevantní ustanovení NOZ

Pro účely této práce je nepochybně nutné zmínit úpravu povinnosti nahradit škodu způsobenou neplatným právním jednáním upravenou v ust. § 579 odst. 2 NOZ, která do jisté míry přejímá nám známou úpravu ust. § 42 OZ. Dále povinnosti vyplývající z úpravy omylu, která především vychází z možnosti vznést námitku neplatnosti i při nepodstatném omylu bylo-li jednání vyvoláno lstí, nebo možnost zachovat jednání platné s povinností nahradit stávající škodu ve smyslu ust. § 584 NOZ. Vedle obecné prevenční povinnosti a informační povinnosti upravené pro závazky z deliktů nelze zapomenout na úpravu povinnosti nahradit škodu způsobenou informací nebo radou toho, kdo se hlásí jako příslušník určitého stavu nebo povolání hlásí k odbornému výkonu nebo jinak vystupuje jako odborník, způsobil-li škodu neúplnou či nesprávnou informací nebo škodlivou radou danou za odměnu v oboru své činnosti či vědění. Podle mého soudu, zákonodárce zakotvení speciální deliktní skutkové podstaty odpovědnosti třetích osob do jisté míry eliminoval nutnost rozšiřovat rozsah předsmělných povinností i na třetí osoby stojící vně vyjednávání. Rovněž lze vyzdvihnout, že úprava povinnosti nahradit škodu za výše popsané jednání stíhá i laiky, pokud ji způsobili vědomě, srov. ust. § 2950 NOZ.

Z výše uvedeného vyplývá, že zákonodárce upravil ochranu důvěrného vztahu vzniklého mezi kontrahenty bez nutnosti konstrukce zákonného závazkového vztahu, naopak si postačil s upřesněním povinnosti jednat poctivě při vyjednávání o smlouvě.

Jednotlivé povinnosti dostatečným způsobem (s přihlédnutím k obecně známým zdrojům úpravy) určil, aniž by tak omezil smluvní svobodu stran při vyjednávání, do jisté míry se dá říci, že úprava NOZ navazuje na stávající úpravu. Nikoliv obsahově, kdy by rozváděla prevenční povinnost, jako spíše formálně (metodou úpravy), kdy vychází z obecné zákonné povinnosti, kterou výslovně specifikuje při negociaci.

4.2. C.i.c. a třetí osoby v NOZ

NOZ výslovně materii předsmuvních povinností ve vztahu k třetím osobám neřeší. Existence předsmuvního zákonného závazkového vztahu chybí logicky i ve vztahu k třetím osobám. S ohledem na rozdělení povinnosti nahradit škodu při porušení smluvní nebo zákonné povinnosti se ovšem dostáváme do víru podobných otázek, které bylo nutno vyřešit např. v německé právní vědě. S ohledem na delikt ní pojetí, tak zákonodárce snad předcházet těmto otázkám výslovnou úpravou povinnosti nahradit škodu ve speciálních skutkových podstatách (srov. ust. § 2950 nebo ust. § 2924 NOZ), ale především úpravou povinnosti jednat poctivě ve vztahu ke všem potencionálním kontrahentům, či osobám.²⁰⁴

Zákonodárce je tedy ve vztahu k třetím osobám příkřejší. Půjde-li o třetí osoby jako poškozené, bude jejich náhrada škody řešena v rovině obecných zákonných limitů, rovněž použití třetích osob bude, jak trefně uvádí Hulmák²⁰⁵ vzhledem k tomu, že jistě nepůjde o plnění smluvní povinnosti při vyjednávání o smlouvě, řešeno pomocí delikt ních ustanovení.

4.3. Předpoklady a následky porušení předsmuvních povinností

Na základě výše uvedeného můžeme shrnout, že k naplnění povinnosti nahradit škodu jsou obdobné předpoklady jako v dosavadní úpravě

- (i) vyjednávání o smlouvě (v minimální míře navázání obchodních kontaktů)
- (ii) porušení zákonné povinnosti jednat poctivě, (resp. výslovně vyjmenovaných konkretizací)
- (iii) vznik škody,
- (iv) příčinnou souvislost mezi bodem (ii) a (iii),
- (v) zavinění, postačující i ve formě nevědomé nedbalosti

²⁰⁴ Hrádek naopak podotýká, že teoreticky může dojít k užití „bílých koní“, za které nikdo neponese odpovědnost, srov. HRÁDEK, J. Předsmuvní odpovědnost opět. cit. sub. 201 s. 49

²⁰⁵ HULMÁK, M. Limity předsmuvní odpovědnost, opět. cit. sub. 200 s. 55

Příčinná souvislost bude hrát i v úpravě NOZ zásadní roli, ovšem na rozdíl od obecného rozsahu při náhradě škody, které bude nutno užít, je výslovně upraven limit negativní škody v ust. § 1729 odst. 2 při bezdůvodném ukončení vyjednávání o smlouvě, neboť zákonodárce vyjádřil limit výši pozitivní škody, „*Strana, která jedná nepoctivě, nahradí druhé straně škodu, nanejvýš však v tom rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.*“ ztráta v podobných případech není nic jiného nežli ušlý zisk. V shodě se stávající úpravou (srov. ust. § 381 ObZ) je zjednodušena procesní situace poškozeného, když nemusí prokazovat vlastní ušlý zisk, ale stačí doložit zisk v obdobných případech.

Nelze rovněž zapomínat na porušení informačních povinností, jež jsou vedle možnosti namítnout neplatnost smlouvy rovněž sankcionovány povinností nahradit škodu.

4.4. Závěry úpravy c.i.c. v NOZ

Výslovnou úpravou *culpa in contrahendo* se zákonodárce zařadil po bok modernímu evropskému trendu úpravy předsmulvních povinností při negociaci. Není pochyb o tom, že trend podpory právní jistoty adresátů je správným směrem. Zvolená metoda úpravy je českému právníkovi rovněž bližší, výtky absence některých možných situací při aplikaci c.i.c. na třetí osoby jsou vypořádány ve speciálních skutkových podstatách a rozumným výkladem obecné povinnosti jednat poctivě.

Úpravou limitu náhrady škody odpovídající ušlému zisku, pak zákonodárce předešel námitkám zneužívání čistých majetkových škod.

Komplexní úpravě c.i.c. v NOZ tak podle mého soudu nelze vytknout zásadnějšího nedostatku, čímž nepředvídám bezproblémovou aplikační praxi, a to právě s ohledem na to, že úprava do jisté míry navazuje na nynější chápání c.i.c.. Je-li však brána úprava jako celek, je nepochybně přínosem pro adresáty úprava výslovná.

5. ZÁVĚR

Mým cílem bylo nejprve identifikovat a odlišit principy, na kterých doktrína předsmulvních povinností ve vyjednávacím procesu stojí. Na základě poznatků uvedených v této práci lze shrnout, že **důvodem legitimacy úpravy *culpa in contrahendo* je ochrana poctivosti jednajících včetně jeho legitimního očekávání.** Povinnost poctivého jednání při kontraktaci, při které se bezpochyby

vytváří onen užší vztah důvěry, tak dostává obsah povinnosti právní, jejíž porušení zakládá povinnost k náhradě škody. Mám za to, že tato myšlenka je správným výsledkem poměrování principů poctivosti a smluvní svobody, neboť v největší možné míře nechává možnost realizovat se oběma principům.

Dílčím úkolem této práce bylo objasnit podmínky zakládající povinnost nahradit škodu při porušení předšmluvních povinností v rámci vyjednávání. Ačkoliv nelze zobecňovat bez náležitého zohlednění specifika jednotlivých právních řádů, viděli jsme, že je do jisté míry všem porovnávaným úpravám totožná ochrana vztahu důvěry vytvořené mezi kontrahenty. Ve shodě s Koziollem pak můžeme konstatovat, že hranice této ochrany je sice odlišná charakterem, který je buď deliktní, nebo smluvní povahy, na druhou stranu jde jen o metodu regulace, která nemá přílišného vlivu na obsah těchto povinností. Je pak do jisté míry lhostejné, zdali porušení povinnosti jednat poctivě, v souladu se svým předchozím chováním, je sankcionováno jako porušení smluvní či deliktní.

Obsah *culpa in contrahendo* byl pro účely této práce typizován do klasických skutkových podstat, se kterými se lze setkat nejen v porovnávaných úpravách, ale i v dalších zemích a nemělo by významu je nepřijmout. V rámci nich je českému právníkovi zřejmě nejbližší případ ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu, ke kterému se opakovaně vyjádřil Nejvyšší soud České republiky. Ve třetí kapitole této práce jsem se pokusil přistoupit k těmto rozhodnutím kriticky a zdůvodnit nesprávnost jejich odůvodnění. Zároveň jsem se pokusil abstrahovat z dosud účinného občanského zákoníku ustanovení, které odůvodňují mnou zastávané pojetí.

Deliktní pojetí c.i.c. založené na povinnosti poctivého jednání je podle mého soudu obsahově bližší koncepci založené v německy mluvících zemích a evropské kodifikaci. Jedná se o promítnutí zásad, které jsou vlastní nejen v této práci komparovaným úpravám, ale též evropským smluvním projektům. **Rozsah povinností** vyplývajících obecně ze zahájeného vyjednávání, resp. navázání obchodních kontaktů, je pak nejzazším možným výkladem chránícím stranu, jejíž oprávněné očekávání bylo narušeno.

Cílem této práce naopak pro rozsáhlost nebylo a ani nemohlo být rozebrání navazujících témat, jako jsou rozsah náhrady škody, či konkurence některých nároků, proto jsou zmíněny pouze okrajově nad rámec cílů této práce.

SEZNAM LITERATURY

1. ALEXY, R. Zum Begriff des Rechtsprinzips. In: *Recht, Vernunft Diskurs, Studien zur Rechtsphilosophie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1995.
2. ALEXY, R., *Rechte und Prinzipien*, in: *Recht, Vernunft, Diskurs: Studien zur Rechtsphilosophie*, Frankfurt, 1995.
3. BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1981.
4. BELLING, Detlev. *Grundlehren des Bürgerlichen Rechts: Arbeitspapier 1 - 10*. Potsdam: Universität Potsdam, 2009.
5. BROX, Hans, WALKER, Wolf-Dietrich. *Allgemeines Schuldrecht*. 29. vydání. München: C.H.Beck, 2002. 490 s.
6. BYDLINSKY, Peter et al. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Bd. 2: Schuldrecht*. München: C.H.Beck, 2001. 2293 s.
7. CSACH, K., ŠIRICOVÁ, L., *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011.
8. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde, 2008, 2639 s.
9. ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.
10. FIALA, Josef – KINDL, Milan et al. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009.
11. GSCHNITZER, F., *Österreichisches Schuldrecht allgemeiner Teil*, Wien, New York: Springer: 2. Auflage, 1991.
12. HABERNUSTUF, H., *Die formel vom Anstandsgefühl aller billig und gerecht Denkenden in Rechtsprechung des Bundesgerichtshofes*, 1976.
13. HOLLÄNDER, P., *Filosofie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.
14. HULMÁK, M., *Uzavírání smluv v civilním právu*, Praha: C. H. Beck, 2008
15. HRÁDEK, J., *Předsmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*. Praha: Auditorium, 2009
16. HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*, 1. Vydání, Brno: Masarykova univerzita, 1998.

17. HURDÍK, J., *Culpa in contrahendo im Tschechischen Zivilrecht de lege lata/de lege ferenda*. Das Symposium: Das vorvertragliche Schuldverhältnis und seine Verletzung durch Verschuldenden beim Vertragsabschluss (dosud nepublikováno)
18. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995.
19. KNAPP, V., *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*. Stát a právo, 1956.
20. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné 1*. Praha: ASPI, 2005.
21. KOZIOL, H., BYDLINSKI, P., BOLLENBERGER, R., *Kommentar zum Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, Wien, New York: Springer: 2. Auflage, 2007.
22. KUBEŠ, V., *Smlouvy proti dobrým mravům*, Orbis Brno: Praha, 1933.
23. KRÜGER, W., et al. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. Band 2a. Schuldrecht Allgemeiner Teil. 4. Teil. München: C.H.Beck, 2003.
24. KÜHN, Z., *Aplikace práva ve složitých případech*, Praha: Karolinum, 2002.
25. LANDO, O., BEALE, H., (eds.), *Principles of European Contract Law, Parts I and II. Combined and Revised*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2000.
26. LARENC, K., *Lehrbuch des Schuldrechts*, sv. I Allgemeiner Teil, 14. Vydání: C. H. Beck, 2006.
27. LOOSCHELDERS, D., *Schuldrecht: Allgemeiner Teil*, 8.Auflage, München: Vahlen, 2010.
28. LANGÁŠEK, Tomáš. Ochrana legitimního očekávání v judikatuře Ústavního soudu. In NECKÁŘ, Jan et al. (ed.) *Acta universitatis brunensis iuridica no 337*. Brno: Tribun EU s.r.o., 2008, s. 1852 – 1861.
29. MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.
30. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. Praha: C.H.Beck, 2010. 276 s.
31. MELZER, Filip. *Právní úkony*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2009. 218 s.
32. NEULEN, Peter. *Recht A – Z. Fachlexikon für Studium, Ausbildung und Beruf*. Mannheim: Duden, 2010. 544 s.

33. RANIERI, F., *Europäisches Obligationsrecht*, Wien, New York: Springer: 2. Auflage, 2003.
34. ROUČEK F., SEDLÁČEK J., *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*, 4. svazek, Codex Bohemia, 1998.
35. RUBEŠ, P., dobré mravy v rukou soudců, In: *Pocita Martě Knappové k 80. Narozeninám*, Praha: ASPI, 2005.
36. SALAČ, J. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu*, 2. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2004.
37. STAUNDINGER, J., *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*, Berlin: Sellier – de Gruyter, 2005
38. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M., a kolektiv. *Obchodní zákoník*, 12. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009.
39. ŠVESTKA J., SPÁČIL J., ŠKÁROVÁ M., HULMÁK M. a kolektiv, *Občanský zákoník I*, 2. vydání, Praha, 2009.
40. TÉGL, P., Poctivost a důvěra jako jeden ze základních principů evropského smluvního práva. In PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*, Praha: Karolinum, 2009
41. WINTR, J., *Říše principů: Obecné a odvětvové principy současného českého práva*, Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2006.
42. ZIMMEMANN, R., WHITTAKER, S., *Goog faith in European Contract Law*. Cambridge University Press, 2000.
43. ZUKLÍNOVÁ, M., in: ELIÁŠ, K. a kol., *Občanský zákoník: Velký akademický komentář*, Praha: Linde, 2008.

Články:

1. BALARIN, J., Poznámky k (absenci) principu dobré víry v návrhu občanského zákoníku, *Bulletin advokacie*, č. 1-2, 2011, s. 27 – 32.
2. CASTRONOVO, C., *Předsmluvní odpovědnost*, in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. (eds), *Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva konaných 9. listopadu a 4. prosince na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: ASPI, 2008.
3. DOBĚŠ, P., K odpovědnosti za škodu v předsmluvním stadiu de lege lata, *Právní rozhledy*, č. 20, 2009, s. 715 a násl

4. HAVEL, B. Dobré mravy a poctivý obchodní styk. *Právník*, 2000, č. 1 s. 37 a násl.
5. HANDLAR, J., Právní odpovědnost – netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem. *Právník*, č. 11, 2004, s. 1041 a násl.
6. HANDLAR, J.: Pojem přirozených zásad právních v návrhu obecné části nového občanského zákoníku. *Právník*, 2006, č. 12, s. 1378 a násl.
7. KOZIOL, H., *Úprava odpovědnosti za škodu v návrhu OZ*, in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. (eds), Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva. Beroun: Eva Roztoková – IFEC, 2008, s. 13-14
8. NOVÝ, Z, Princip „poctivosti“ dle Draft Common Frame of Reference jako inspirace pro výklad § 6 odst. 1 návrhu OZ, *Právní rozhledy*, č. 2, 2012, s. 48 a násl.
9. MELZER, Filip. Ustanovení § 415 občanského zákoníku a stanovení protiprávnosti jako předpokladu náhrady škody podle občanského zákoníku. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2002, roč. 10, č. 3, s. 265 – 272.
10. PELIKÁNOVÁ, I., Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském i českém kontextu, *Právní rozhledy*, č. 18, 2007, s. 660 a násl.
11. PETROV, J., Protiprávnost a obecná prevenční povinnost. *Právní rozhledy*, 2007, č. 20, s. 745 a násl.
12. SALAČ, J., Culpa in contrahendo v českém právu?, *Právní rozhledy*, č. 9, 2002
13. SEDLÁČKOVÁ, O. Letters of intent neboli dopisy o záměru, *Bulletin advokacie*, 1998, č. 10, s. 43 a násl.
14. TELEČ, I., Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek, *Právní rozhledy*, č. 1, 2011, s. 2 a násl.
15. TÉGL, P., K úpravě dobré víry v návrhu občanského zákoníku, *Bulletin advokacie*, č. 1-2, 2011, s. 38 a násl.
16. TOBEŠ, Z. Culpa in Contrahendo, *Právní rádce*, č. 1, 2007, s. 16 a násl.
17. WELSER, R. das Verschulden beim Vertragsschluss im Österreichischen bürgerlichen Recht, *Österreichische JURISTEN-ZEITUNG*, č. 11, 1973, s. 288 a násl.
18. WESTPHALEN, F. Nalézání práva v souladu se směrnicemi a národní aspekty, *Právní rozhledy*, 2005, č. 21, s. 784 a násl.

Právní předpisy:

1. aktuální znění: zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.
2. aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
3. aktuální znění: zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
4. aktuální znění: Bürgerliches Gesetzbuch ze dne 18.08.1896 ve znění pozdějších předpisů.
5. aktuální znění: Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch ze dne 01.06.1811 ve znění pozdějších předpisů.
6. aktuální znění: nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
7. aktuální znění: nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Judikáty:

1. Nález ÚS ČR sp. Zn. I. ÚS 643/04 ze dne 06.09.2005.
2. Nález ÚS ČR sp. Zn. III. ÚS 649/05 ze dne 03.05.2006
3. Nález ÚS ČR sp. Zn. III. ÚS 309/95 ze dne 21.02.1996
4. Nález ÚS ČR sp. Zn. I. ÚS 342/09 ze dne 15.06.2009
5. Nález ÚS ČR sp. Zn. II. ÚS 165/11 ze dne 11.05.2011
6. Nález ÚS ČR sp. Zn. II. ÚS 3/06 ze dne 06.11.2007
7. Nález ÚS ČR, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17.12.1997
8. Nález ÚS ČR sp. Zn. Pl. ÚS 16/04 ze dne 04.05.2004
9. Nález ÚS ČR sp. Zn. Pl. ÚS 66/04 ze dne 03.05.2006
10. Nález ÚS ČR sp. Zn. I. ÚS 625/03 ze dne 14.04.2005
11. Usnesení ÚS ČR sp. zn. II. ÚS 247/97 ze dne 26.02.1998
12. Rozhodnutí BGH sp. zn. III ZR 50/94 ze dne 10.11.1994
13. Rozhodnutí BGH sp.zn. VIII ZR 47/77 ze dne 15.02.1978
14. rozhodnutí BGH sp. zn. I ZR 230/93 ze dne 25.10.1995
15. Rozhodnutí BGH sp. zn. VIII ZR 246/74 ze dne 28.01.1976
16. rozhodnutí BGH sp. zn. VII ZR 302/75 ze dne 02.12.1976
17. Rozhodnutí OLG Koblenz sp. zn. 3 U 477/96 ze dne 25.02.1997

18. Rozhodnutí OGH sp. zn. 4 Ob 103/78 ze dne 28.11.1978
19. Rozhodnutí OGH sp. zn. 1 Ob 617/79 ze dne 30.05.1979
20. Rozhodnutí OGH sp. zn. 5 Ob 626/76 ze dne 06.07.1976
21. Rozsudek ESD *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA proti Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH* (HWS), Věc C-334/00. 2002, I-07357 ze dne 17.09.2002
22. Rozhodnutí Reichsgerichtu sp.zn. VI. 240/11 publ. pod. 78, 239 ze dne 07.12.1911
23. Rozsudek NS ČR sp. zn. 23 Cdo 3724/2009 ze dne 12.07.2010
24. Rozsudek NS ČR sp. zn. 29 Odo 1166/2004 ze dne 11.10.2006
25. Rozsudek NS ČR sp. zn. 29 Cdo 1335/2005 ze dne 25.09.2009
26. Rozsudek NS ČR sp. zn. 25 Cdo 127/2007 ze dne 02.09.2008
27. Rozsudek NS ČR sp. zn. 25 Cdo 1097/2003 ze dne 26.08.2003
28. Rozsudek NS ČR sp. zn. 21 Cdo 992/1999 ze dne 28.06.2000
29. Rozsudek NS ČR sp. zn. 33 Odo 1560/2006 ze dne 26.02.2009
30. Rozsudek NS ČR sp. zn. 25 Cdo 618/2001 ze dne 25.02.2003
31. Rozsudek NS ČR sp. zn. 32 Cdo 617/2010 ze dne 27.04.2011
32. Rozsudek NS ČR sp. zn. 21 Cdo 1148/2002 ze dne 24.02.2003
33. Rozsudek NS ČR sp. zn. 25 Cdo 670/2005 ze dne 18.05.2006
34. Rozsudek NS ČR sp. zn. 25 Cdo 482/2005 ze dne 31.07.2005
35. Rozsudek NS ČR sp. zn. 25 Cdo 2422/1999 ze dne 31.10.2001
36. Rozsudek NS ČR sp. zn. 25 Cdo 43/2002 ze dne 28.05.2003

Důvodové zprávy:

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Internetové stránky:

1. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition. Munich: Seiler, 2009 [cit. 12. října 2012] dostupné z < ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf >

ABSTRAKT/SUMMARY

Při vyjednávání o smlouvě se dostávají kontrahenti do situací, ve kterých třebaže dosud nedošlo k uzavření smlouvy, ovlivňují právní statky druhé strany. Tato práce si klade za cíl objasnit, na základě kterých důvodů je nutné upravit povinnosti jednajících stran při vyjednávání, vymezit rozsah a obsah těchto povinností a stanovit podmínky, které musí být naplněny, aby jedné ze stran vznikl nárok na náhradu způsobené škody.

During contract negotiations with contractors getting into situations where they have not yet even close the contract, affects the legal values of the other party. This theses aims to clarify the grounds on which it is necessary to modify the responsibilities for the parties to negotiate, define the scope and content of these obligations and to determine the conditions that need to be fulfilled to give one of the parties are entitled to claim damages.

KLÍČOVÁ SLOVA/KEY WORDS

Klíčová slova: poctivé jednání, poctivost, předsmělní odpovědnost, culpa in contrahendo, náhrada škody, delikt,

Key words: good faith act, honesty, precontractual liability, damages, tort.